

MİMAR SİNAN

4. P. S. Büyük Üstadın Mesajı	Nafiz EKEMEN
8. Hatalar	Raşid TEMEL
9. Mâbedin Sırrı	Tayfur TARHAN
23. Tevazu' Hakkında	Ziya UMUR
34. Masonik Agapların Anlamı	İsmail Hürsev TÖKİN
40. Sembollerin Yorum Güçlüğü ve Aydınlanma Gereği	Yılmaz KARAKOYUNLU
49. Ars Quatuor Coronatorum'dan	Sahir ERMAN
52. Batı Almanya Büyük Locasının 25inci Yıldönümü münasebetiyle :	Cev. : Şerif ONAY
73. Selâmet Mahfil-i Muhteremi ve İkmal-i Tahsil Cemiyeti	Suha UMUR
81. Ünlü Masonlar	Sahir ERMAN - Suha UMUR
89. Bilinmeyenlerden biri ... (Nuri Katırcıoğlu)	Halil İbrahim GÖKTÜRK
93. Aramızdan Ayrılanlar	Mimar Sinan

MİMAR SİNAN

**Gevşemeyin, endişe etmeyin. İnancınız
sağlamsa, mutlaka başarırırsınız.**

Şâni Yüce Kur'an, S. III. 139

Kapak kompozisyonu : ŞİNASİ BARUTÇU

YENİLİK BASIMEVİ — TİPO — OFSET
Tel : 27 11 53 — İSTANBUL — 1977

MİMAR SİNAN

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locasının
tarihi, çağdaş ve gerçekçi açıdan
arştırma ve yayın organıdır.

Sahibi ve mes'ul müdürü : Hayrullah ÖRS

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR, PARA İLE SATILMAZ

1977

Nuruziya Sokagi 25. Beyoğlu, Tel : 49 47 53

SAYI : 23

4. P. S. Büyük Üstadın Mesajı ..... Nafiz EKEMEN
8. Hatalar ..... Raşid TEMEL
9. Mâbedin Sırrı ..... Tayfur TARHAN
23. Tevazu' Hakkında ..... Ziya UMUR
34. Masonik Agapların Anlamı ..... İsmail Hürsev TÖKİN
40. Sembollerin Yorum Güçlüğü ve
Aydınlama Gereği ..... Yılmaz KARAKOYUNLU
49. Ars Quatuor Coronatorum'dan ..... Sahir ERMAN
52. Batı Almanya Büyük Locasının 25inci
Yıldönümü münasebetiyle ..... Çev. : Şerif ONAY
73. Selâmet Mahfili Muhteremi ve İkmal-i
Tahsil Cemiyeti ..... Suha UMUR
81. Ünlü Masonlar ..... Sahir ERMAN - Suha UMUR
89. Billinmeyenlerden biri ...
(Nuri Katırcıoğlu) ..... Halil İbrahim GÖKTÜRK
93. Aramızdan Ayrılanlar ..... Mimar Sinan

BÜYÜK ÜSTADIN MESAJı

AÇILALIM (?)

Son zamanlarda, bazı Kardeşlerimiz, «AÇILALIM, Kendimizi tanıtalım, coğalalım, Memleket problemleri üzerine eğilelim, bunlara, aktif surette, çözüm yolu arayalım» demekte ve bu amaçlarına erişmek metodu olarak ta, «açık oturumlar tertip edelim, her türlü fikir mürevvicide lokallerimizi açarak serbest münakaşalar uygulayalım» yolunu göstermektedirler.

Aksi sabit olana kadar, bütün Kardeşlerimizin iyi niyet sahibi olduklarıında şüphe yoktur.

Bizim için, belki yeni görülebilen bu fikirler, Dünyadaki Mason obedyansları içinde - masonluğun doğusundan beri - ileri sürülmüş, tartışılmış, tatbik edilmiş, radyo ve televizyon programlarına girmiştir. Şunu kesinlikle söyleyebilirim ki,

bu tatbikat, hiç bir yerde ve hiç bir zaman, umulan sonucu vermemiş, «çoğalma» çabası her türlü nitelikte insana kapıları açarak «kalite» düşmesine sebebiyet vermiş «açık oturumlar» çabuk soysuzlaşmış, masonik adaba ve müzakere usulerine uymayan şekiller almıştır.

Bu hususu böylece tesbit ettikten sonra, «AÇILALIM» mefhumu üzerinde duralım : Hepimiz pek âla bilmekteyiz ki, ne Masonluk gizli bir kuruluştur, ne de çalışmaları gizlidir. Toplantılarının-kaideten-üyelerine inhisar etmesi, ona gizlilik izafe ettilmesi için kâfi değildir. Mason Localarında söz mukaddestir ve serbesttir; bununla beraber ne gibi konularda tartışılmamayıcağı da tüzüklerinde açıklanmıştır : Masonluk, camia olarak, siyasetin her hangi bir türü ile iştirak edemez ve Localarında ne dine ve ırka ne de, günümüzde revac bulmuş olan, bazı sosyal akım ve düşüncelere müteallih münakaşalarla yer vermez.

«Açılalim» mefuhumundan, hakkımızdaki yanlış düşünceleri düzeltelim manasını çıkarmak gerekiyorsa, yani haricî âlemin hûcum ve tasallutlarından korunmak, bir çeşit «nefis müdafaaşı» yapmak zarureti veya mecburiyeti anlaşılmıyorrsa, Masonluğun buna ihtiyacı yoktur, ve bu yollara tevessül etmeği tenezzül sayar.

Dünyada hangi fikir ve hangi hareket ve kuruluş vardır - ve olmuştur - ki, iyi veya kötü niyet sahiplerince, kendi emellerine yakışacak şekilde, söyle veya böyle anlaşılmamış, leh ve aleyhte mütalâalara maruz kalmamış olsun.

Bilmezlikten, çekemezlikten, taraf tutarlıktan ileri gitmeyen bu gibi hûcumlara karşı kulaklarımıza kapamak onlarla, vakarımızı, sükûtumuzu muhafaza ederek, asırlardan beri yapılagelen tecrübe

ile doğruluğu sabit olmuş kendi usul ve metodlarımıza göğüs germek mecburiyetindeyiz.

Masonlar bugüne kadar, insanların ıztıraplarını azaltacak bilgilerini artıracak, dünya yüzünde sulh ve sükünu kuracak, ebedileştirecek bütün kuruluşların başında ve içinde çalışmışlardır. İşte Ebedi sulh uğruna kurulmuş olan çeşitli Milletlerası Teşkilât, işte, yurdumuza inhîsar ettirmek için, Çocuk Esirgeme Kurumu, Verem, Frengi, Sıtma, Cüzzamlı Savaş Dernekleri, İlk Yardım Hastaneleri ve başkaları... Buna rın kuruluşunda, başında ve içinde daima Mason Kardeşlerimiz bulunmuş, ve sessizce, kendilerini insanlık uğradığı çalışmalarla tâhsîs etmiş bulunmaktadırlar.

Her Mason, medenî bir insan ve iyi bir vatandaş sıfatıyla, Memleketin bütün problemleri üzerinde düşünmeye, bunların, şahsan, çözüm yollarını aramağa ve bu uğurda çalışmaya mecburdur, ve her mason bu görevini yerine getirmektedir. Ancak, bu çabaları sarfederken, hiç bir yerden emir almaz, sadece ve sadece vicdanının sesine göre hareket eder. Bizler, Büyük Loca olarak, hiç bir Kardeşimizin vicdanına baskı yapmayız ve yapamayız; (Masonluğun kökü dışarıdadır tekârlemesinin hilâfına, hiç bir yerden de emir ve talimat almayız.)

«Lokallerimizi yabancılara açalım, burda her türlü münakaşalara yol verelim ve bu suretle memleket problemlerini çözelim» demek, Masonluğa hiç uymayan bir metoddur, ve bu metod Masonluğa yeni bir «İCAT» getirmek demektir. Bir Mason'un erişebileceği en yüksek mertebe bir Locanın birinci çekicini tutmak, yani o Locayı idare etmek değil midir? Bu çekic kendisine emanet edilen Kardeş, çekici alırken «Masonluğa icat getirmeyeceğine» yemin etmemekte midir?

Mason ve Masonluk, yakada taşınan bir rozet veya herhangi bir işaretle temayüz etmez. Mason ve Masonluk erişilmesi belirli bir terbiye sistemi sonunda varılan bir ruh gelişimidir, ve işte bu ruh gelişimidir ki, «AÇILALIM**» sloganının dim dik karşısında durmaktadır**

Masonluk, Üstadı Muhteremin sorusuna, ikinci Nazırın verdiği şu cevapta mündemiştir :
«Yalnız bizim için değil, bütün insanlar ve insanlık için mutluluk yuvası olacak bir ülkü Mabedi yapmak maksadıyla toplantıyoruz, Üstadı Muhterem.»

Ülkü Mabedi bizleriz, kendi içimiz, kendi vicdanımızdır. Bu yeterli bir şereftir.

*Nafiz EKEMEN
Büyük Üstad*

Hatalar

Reşid TEMEL

New Age'den

- Çaresi olmayan bir şey için kendimizi ve başkalarını üzmek.
- Kendi yapamayacağımız bir şeyi olanaksız saymak.
- Bütün mizaçları aynı kalıba sokmaya çalışmak.
- Budalaları ve tecrübeşizleri müsamaha ile karşılayamamak.
- Yaptığımız her iş için sempati, koruma ve kayırma beklemek.
- Bu dünya üzerinde görüş birliği beklemek.
- Başkalarının zayıflıklarına hoşgörü ile davranışmamak.
- Başkalarının sevinç ve kederlerini kendimizinkilerle tartmak.
- Kendi hak ve hata ölçülerimizin herkes tarafından kabulünü beklemek.
- Vicdanımızın kabul etmediği şeyi yapmak.
- Nerede ve nasıl olsrsa olsun bir kimseye yardımından kaçınmak.
- Kendi hatalarımızı pişmanlık duyduğumuz halde düzeltmemek.

Mâbedin Sırri ⁽¹⁾

Tayfur TARHAN

Asırlar boyunca tarih, yakından incelendiğinde, olayların en doğru biçimde tesbit edildiğine tam kanaat getirildiği bir sırada, gerisinden geriye dönmek mecburiyetinde kalınlığına çok kere şâhit olunur. İnsanların, uğrunda hizmet ettikleri **fikirlerin**, yenilenen insan ordularının canlı tutmakta devam ettikleri ihtiyaç ve zaruretlere cevap verebilecek, **yaşayan**, bir doktrinin etrafında toparlanması cihetine gidildiğinde, bir biri ardına ve bâzen de uzun süren tepkilere yol açtığı görülür.

Mâbetçi'lerin («Templier»lerin) mânevî - ve maddî - sergüzeştlerinin tekâkî de insanı böyle düşünmeye sevkediyor. En dikkatli bir süpheciliğe rağmen, hem esrarengizliğini, hem de parlaklığını muhafaza eden ve hakikaten yegâne olan bu Mâbetçilere ait serüvenlerin, sâdece hayâlı olmayan bir tefekkürle, yeniden tahayyül edilmekte olması, dikkate şayandır.

---

(1) André LEBEY, Vesikalarda FRANMASONLUĞA dair HAKİKAT ve MÂBEDİN SİRRI, Paris, 1935, sahife 237 - 253 den iktibas edilmiştir. (André LEBEY, «Saine-et-Oise» meb'usu lken, 1809 yılında, Victor Hugo Locasında tekris edilmiştir.

Mâbetçiler Tarîkatının mensup olduğu dînî müşârekelerden (communautés religieuses) bâkî kalmış olanların bugün artık ötesine geçilmiş, üstüne yükselenmiş ise de, bizâtihî Mâbetteki dînî müşâreket, zaman içinde ne kadar uzaklaşsa, o kadar da yeniden doğmakta ve araştırmalara yol açmaktadır.

Orta Çağ'ın mimâri hârikalarına ve rûhânî cereyanlarına rağmen, hürriyetleri fazlaşıyle bastırılmış olması, bu çağın ölümüne sebep olan başlıca hatâyı teşkil etmiştir. Filizlenen en kıymetli fikirler, hekimleri, heyet âlimleri, kimyâciları, Kur'an doktorları ve Halîfeleri ile, ileri bir medeniyete ulaşmayı başarmış olan İspanya'da, İtalya'da, Akdeniz adalarında ve Araplar nezdinde barınabilmıştır. Nitekim, semâvî ecrâmin seyri bilimini, mevsimlerin devrevî nizâmını, şemsî sene-nin tesbitini, onlara borçlu değil miyiz? Dünyaca meçhul olan ve bazı kimselerin «âlemin rûhu» adını verdikleri Prensip'e dair yapılan araştırmalardan elde edilebilenler incelemişinde, ona kesin bir ad koyma hususunda bir nevi ikrâhın mevcudiyeti farkedilir, dolayısıyla de, bu araştırmacıların, ona «İsimsiz», yahut da, «Evrenin Ulu Mîmâri» diyenlerden oldukları söylenir.

Kara ve deniz seyahatleri, tahmin edilebileceğinden fazla yaygınlaşmıştır. O zamanın seyyahlarının, bugün artık umulamayacak kadar coğrafya bilgisizliği içerisinde, Tabiat ve gayrimelhuza nüfuz edebilmekten ne kadar büyük bir hayranlık duymuş olacaklarını tahmin etmek mümkündür. İmân ruhlara metânet veriyordu, kalpler aşkıla doluyordu.

Şark fikirlerinin bir kısmı, **KUDÜS'Ü** (2) anlatan hacılar kadar hakikî hirstiyan an'anesini muhafaza etmiş olanlarca da bilinecekti. **İsâ'nın**

---

(2) **Kudüs** : İsrail, hristiyan ve müslüman dinlerinin mukaddes şehri o up Birleşmiş Milletler Teşkilâtının mütâreke karma komisyonu tarafından, 1948 de, Araplar ve İsraililer arasında cereyan eden muharebelerden sonra, iki sektör'e ayrılmış bulunmaktadır. Olduğu gibi muhafaza edilmiş olan eski şehir, ÜRDÜN tarafından idare edilmekte olup, Hazreti İsanın çarımıha gerildiği Golgotha tepesi üzerindedir; Konstantin zamanından beri bir kaç kere târip ve yeniden inşa edilmiş olan İsâ'nın Türbesi (le Saint-Sépulcre) oradadır. Türbenin olçak olan kısmında, «Kayanın Kubbesi» (Qubbat al-Şâkhra) bulunmaktadır. Dar sokaklarında 46000 müslüman ve hristiyanın yaşadığı Kudüs'ün bu Ürdün kesimi, bîhassa hacca gelenlerden geçimini sağlamaktadır. Bu kesimin, Ürdün'ün vilâyeti olarak nüfusu : 326000 dir.) 1860 yılında Inşasına başlanan Kudüs'ün yeni şehir kesimi, İsrail Devletinin Hükümet Merkezi olmuştur.

mezarı ve mukaddes yerler düşüncesi, hristiyanlığa hâkim olmakta idi; bunların kurtarılmasından doğacak özel faziletler hakkındaki iptidai inanış, zamanla, dünya felâketleri üzerinde tefekkûre dalmış olanların tümüne hâkim olacaktı.

Ehlisalip muharebeleri (Haçlı seferleri) XIinci asırda başlamış ve ehlisalip efrâdî (haçlılar), Suriye'nin bir kısmı ile, Filistin'i işgal etmekte gecikmemişerdi.

Şark hristiyanları ile Muhammedîler, Filistin zenginliklerinin kaynağı, aynı zamanda da mukaddes bir mahal olan **Süleyman Mâbedinin** hârabeleri üzerine kurulu **Mukaddes Yer'i** bilirlikte ziyarete devam etmekte idiler.

634 de, Hazreti sâ'nın na'sı, Ebedî Rahîm'in şânına inşa ettirilen ve Hazreti Ömer'in adı verilen câmiye naklettirilmiştir. Hazret'i Isâ'nın mezarı el'an oradadır. J. Péladan, «Isâ'nın Toprağı» adlı kitabında, bunun Isâ'nın yegâne hakîkî mezarı olduğunu teyid etmiştir.

VIInci asırdan beri, bütün Şark oraya akın eder.

Ehlisalip efrâdî (Haçlılar), Mâbedi beklemek, aynı zamanda da bakımı idâme ettirmek ve haciların emniyetinin icap ettirdiği rüsûmu cibâyet etmek için, bir muhafiz kîtası teşkil etmişler ve Mâbedin etrafına, kendi nezaretleri altında bulunmak ve seyyahların istifadesine sunulmak üzere, vâsî binalar inşa ettirmişlerdir. En yiğit Haçlılar, Mâbedin bekçileri olmuşlar ve Kudüs Kralı I Inci Baudouin, onlara, özel ikametgâh olarak, Mâbede mücâvir bir kısım tahsis etmiştir. Bu kısma **Saint-Jean Lojmani** adı verilmiştir.

1099 da, Şövalyeler, **Gérard de Martigues'i** kendilerine şef olarak seçmişler. 1101 de, Papa IInci Pascal'ın bir emriyle, bunlar, **Mâbedin Şövalyeleri** veya «İmâretçiler» (Hospitaliers) olarak tanınmışlar ve **Saint-Jean de Jérusalem'in Şövalyeleri** adını almışlardır.

Hem askerî, hem dînî rütbe sahibi olan Mâbetçilerin vazettikleri esaslar meyanında, birbirlerine karşı özel surette borçlu oldukları **kardeşçe yardımlaşma** ve mal birliği de bulunuyordu. Kendilerine bir Anayasa yapmışlar ve, kendi aralarında her türlü anlaşmazlık fikrini yok etmek için, bir taraftan, yüksek rütbeli zâbitlerinin vazifelerini birer yıllık müddetle tahdit etmişler, bir taraftan da, seçimlerinin, hile,

ihiras ve fitne ile bozulma yollarını ortadan kaldıracak tarzda, alenî umumî rey ile ve kış gündönümünde (kış tahavvülü şemsîsinde) yapılmasını kararlaştırmışlardır.

V. Carrière'in, «Provence Mâbetçileri ve Fransa'da Mâbetçiliğin Başlangıcı»larındaki 1919 tarihli eserinde belirtildiği üzere, «**Garpteki Fakir Mâbet Şövalyeleri Müessesesi**»ne ilk önce katılan, Şampanya Vilâyeti olmuştur (3). Asilzâdelerden gelen bu teşebbüsün işbirlikçilerine, daha ziyade Şampanya Piskoposluğu rastlanır.

Mâbet Tarîkatının kurucusu **Hugues de Payns**'in, 1127 de Roma'ya giderken, Filistin'den geçmiş olması muhtemeldir Trua Rûhânî Meclisi, Payns'in Papa II.nci Honorius ile yaptığı mülâkattan doğmuş olsa gerek.

Mâbet Tarîkatı, asilzadelere münhasır kalmamıştır. Burjuvalar, asâletsizler ve hattâ soysuzlar dahi (gizlenecek bir kabahati olanlara varıncaya kadar) bu tarîkata intisap etmek istemişlerdir, çünkü her müracaat eden hulûs ile karşılaşmakta idi. Bu keşş menşe'li demokratik zihniyet, Mâbet nizâmında, derin bir iz bırakmıştır.

Bu karışım, en iyi sonuçları vermiştir. «Mâbetçi denilen, Mâbet Şövalyeleri Nizâmının, yorumlayıcı ve savunucu tarihi» adını taşıyan az tanınmış bir eserde (Paris, 2 cilt, 1789) şöyle denilmiştir :

«Teeyüt edeli ancak yedi veya sekiz sene olmuştur ki, bu Nizâmın hârikulâde bir şekilde yayıldığı görüldü... Ona, değil ekilmemiş veya işlenmemiş arazi, mâlikâneler, kaleler, mülhakatlarıyla birlikte köyler bahsedilmiştir.»

Bu tarîkat, karşılıklı yardımlaşma şeklindeki yüksek rûhânî verisini, maddî ve hattâ banker muazzam bir kuvvette istinad ettirince,

---

(3) «Isâ'nın Fakir Şövalyeleri» Tarîkatı, 1118 yılında, **Hugues de Payens** (yahut **de Payns**) adlı, Şampanya vilâyetinden bir şövalye ile, Pas-de-Calais vilâyatından **Geoffroy de Saint-Omer** ve yedi refîki tarafından kurulmuş ve Kudüs Kralı II.nci Baudouin onları şimdiki **El Aksâ** câmiinin (Mescidi Aksâ'nın) yanındaki, sonra da İçindeki hâlihâzır «Mâbed Meydanı»na yerleştirdiği zaman, «Mâbed Şövalyeleri» ünvânını almışlardır. 1128 de, Trua Rûhânî Meclisinde, **Saint-Bernard**'ın desteği ile, nizâmâtlarına kavuşmuşlar, **C'airvaux** rûhibi de, «De laude novae militiae» sında, methû senâlarını yapmıştır. (Bakınız: **Daniel Ligou**, *Dictionnaire Universel de la Franc-Maçonnerie*, 1974).

insan safliğinin istismâriyle geçinenlere tehlikeli görünmeye başlamıştır. (4).

Hugues de Payns, tekrar Şarka gitmezden önce, bütün Garp dünyasında propagandayı hârikulâde bir şekilde organize etmiştir.

Tarîkat, Hugues ve Rigaud'nun peşinden Portekiz'e girmiş ve sonra, Raimond Bérenger'ın Rigaud'ya yardım ile, Aragon'a, Castille'ye ve Barselona'ya nüfuz etmiştir. **Payen de Montdidier** adı ile tanınmış olan Nivard, Fransa'nın bütün Kuzeyinde ve sonra İngiltere'de kumandanlıklar kurmuştur. Râhip Pétel, derinliğine ve muknî müteaddit etüdlerinde, bu konuda geniş tafsîlât vermiştir.

1118 de, Iinci Baudouin'in ölümünde, Haçlılar arasında mevcut rekabetler, kendi aralarında, Araplarla, Afrika müslümanlarıyla, Türklerle ve Yunanlılarla çıkan harplerle, büsbütün karışık bir hâl almıştır. Müslümanlar, sonradan, Suriye'ye yerleşen Haçlılar aleyhine anlaşmışlardır, Mâbedin Şövalyeleri Kudüs'ü terketmeye mecbur kalmışlar ve **Gérard de Martigues** emrinde harbetmişlerdir.

Kudüs Kralı seçilen IIinci Baudouin, Mâbetçilerin kendilerine Yüce Şef seçikleri **Hugues de Payns**'e bir Büyük Üstad altın mührü (bulle d'or) tevcih etmiştir.

Mâbetçiler, bütün Şark ile dostâne münâsebetlerini arttırmışlar ve bu arada, Mukaddes Yer'in ziyaretçileri tarafından ödenen resimlerle olduğu kadar, misafirperverlikleriyle de zenginleşmişler, Avrupa'da olduğu gibi, Suiye'de ve Ermenistan'da da arazilerini, saraylarını ve şehirlerini tahkim etmişlerdir. Şöhret sâhibi ve korkulan kişiler olarak, gittikçe daha üstün bir rol oynamaya başlamışlardır.

Mâbetçilerin, hemen her zaman maddî menfaatlerden doğan anlaşmazlıkları, İsâ'nın mezarnı kurtarma çabasında görünümlerinin bir bahaneden ibaret olduğunu ispatlaşmış ve müslümanlar, bu me-

(4) Bu asker papazların bidâyyetteki rolleri, Mukaddes Toprak'ta, haciların konumması olmuştur. Filhakika, **Saint-Jean d'Acre**'nın 1291 deki son işgaline kadar, kuvvetli bir askeri güç meydana getirmişlerdi; askerî değerlerine ve cesâretlerine diyecek yoktu. Politik rolleri her zaman önemli olmuştur, fakat bilhassa, sarraflık, sonra da bankacılık görevleri âyesinde büyük ölçüde zenginleşmişlerdir. Nihayet Papaların desteği ile, Tarîkat, bağımsız hükümdarlardan olduğu kadar, Mukaddes Toprak Rûhban Heyetinden ve Garp Devletlerinden de filen müstakil bir bûnyeye sahip olmuştur. (Bakınız: Daniel Ligou, *Dictionnaire Universel de la Franc-Maçonnerie*, 1974.)

zara olan hürmetleri nisbetinde, durumdan ırkılmışlardır. Mâbetçiler bunu farketmişler ve, idâme ettirdikleri iyi münâsebetler sâyesinde, bu mezarın sâdece büyük bir saygı ile çevrelediğini öğrenmişlerdir. Nitekim, Selâhaddin'den çok daha önce, Mısır'da, Kur'an (5) Hirstiyanlarla Yahudileri, Muhammedîlerin itikad birliğine kabul etmiş ve, Hirstiyanlarla Yahudiler, buna bihakkin lâyik olduklarını ispat etmeleri şartıyla, bütün yüksek rütbelere väsil olabilmişlerdir.

Odon de Saint-Amand adlı diğer bir Büyük Üstad, Selâhadin'lerle gayet iyi münâsebetler idâme ettirmiştir. Fakat, Mâbetçilerin boşu boşuna uzlaştıracı rol oynadıkları muharebeler ve entrilikalar sonunda, Haçlılar Selâhaddin'e saldırmışlar ve, mağlup olarak, Mukaddes Mahallerden atılmışlardır. 4 Temmuz 1187 günü, önce teessüs edip, sonra **Guy de Lusignan** tarafından bozulan mütâreke ile, Filistin'deki **Tibériade**'da, **Génésareth** (yâni **Galilya**) gölü sahilinde, mağlubiyetleri tamamlanmıştır. (6)

Kudüs zaptedilince, **Ascalon** (Tel Aşkelon) limanı, Mâbetçi Büyük Üstdârların fidyei necâtı olmuştur. Mütârekeye sâdik kalan Mâbetçiler, Mukaddes Mahallerin idaresindeki görevlerinde bırakılmışlar ve kendilerine Akdenizin müteaddit noktalarında limanlar, aynı zamanda da, yeni müstahkem mevkiler verilmiştir.

Bilindiği gibi, Mâbet Tarîkatı, ilk kurucularının, İsâ hacılarının yardım görmeleri ve himâyeye edilmeleri hususundaki temennilerinden doğmuştur. Bu hususta, **Messie** (1572) den **Maillard de Chambures** (1849) e kadar, eski ve yeni bütün müellifler mutabıktilar.

Papa III üncü Innocent, **Antakya**'da çıkan kargaşalıklar vesilesiyle, bir yandan papalık iktidarının hâkimiyetini tanımadığı ve, öte yan-

(5) Kur'an-ı Kerîm'de, ezcümle şöyle buyrulmuştur : «Biz onlara, içinde kurtuluş yolunu gösteren ve nur olan Tevrat'ı indirdik... Bunların ardından, Meryem oğlu İsâ'yı ellerindeki Tevrat'ı tasdik edici olarak gönderdik... Biz sâra da, kendinden önce inen kitapları tasdik eden... Kur'an'ı... gönderdik. (5. Maide Suresi, 44, 46 ve 48inci âyetlere bakınız).

(6) Mukaddes Toprağın kaydedilmesinden sonra, Mâbetçiler, önce, bir çocukların Mukaddes Toprağın yeniden zaptını mümkün kılacak bir üs telâkkî ettileriler **Kıbrısa** ric'at etmişlerdir. Fakat, Tarîkatın gerçek Merkezi, bâdemâ, Mâbetçilerin Fransa Krallığının mâliyesini filleen idare ettileriler, **Paris** olacaktı. 1307 - 1314 yılları dramının ve 1312 de Tarîkatın V Incl Clément tarafından lağvedilişinin izâhını, bekli de bu rollerinin öneminde aramak lâzımdır. (Bakınız : **Daniel Ligou**, Dictionnaire Universel de la Franc-Maçonnerie, 1974.)

dan, mütezil Yunanlılarla anlaştığı ithamlarıyle, Mâbet Tarikatına hücum etmiş ve Mâbetçileri, kendi aralarına dindaş olmayanları kabul etmelerinden dolayı tekdır etmiştir.

Mâbetçiler, Muhammedilerle, iyi niyet sahibi Latin ve Yunan hristiyanlar arasında yapılan titiz ve derin bir tâhkid neticesinde teessüs eden mutabakattan doğan **mutlak müsamahalarının** sebeplerini uzun uzadıya ve incedenince inceye izah etmek suretiyle, bu ithâmi cevaplandırmışlardır. Cevapları öylesine muknî olmuştur ki, Papa, onlara karşı hiç bir teşebbüste bulunamamıştır. Papanın, 1216 senesinde, Mâbetçilerin Büyük Üstadını **Rouen'da** toplanan **Umumi Rûhânî Meclisine** dâvet edişi, bundan dolayı olsa gerek. Orada, ister iyi, ister kötü niyetli olsunlar, bütün **mâbetçi alyhtarlarında**, Papanın bu kuruluşu dîni bir tarîkat ve hattâ bir islâhâtçı olarak tanımak mecburiyetinde kaldığı intibâî hâsîl olmuştur.

1257 de, Mâbetçiler, Kürtleri ve İsmailîleri mağlup etmişler, **Sur'u** ve, Lübnan'ın kısmı küllişini ihtiyâ etmek üzere, bir düzine şehri sömürgelelerine eklemişlerdir. Aralarında yaşamak suretiyle bu memleketler halkına daha ziyâde nüfuz eden Mâbetçiler, mezhepleri ne olursa olsun, Muhammedî, Müsevî, İsevîlerin, **Edebiyyete ve Hazreti İsâ'ya** pereftiş etme hususunda mutabık olduklarını, eskiye nazaran daha iyi anlamışlardır. Bu mutabakat muvacehesinde, insanlardaki imân vahdetine olan inançları kuvvetlenen Mâbetçiler, bütün din ve milletlerden, samîmî, iyi ahlaklı ve hüsnünîyet sahibi kimseleri, Tarîkatlarına daha büyük ölçüde kabul etmişlerdir.

Mâbetçiler, hakîkî Şark an'anesinin mâlikleri olarak, Avrupa'nın içinde bocaladığı cehâlet ile, içinden henüz çıktıği barbarlığın devam etmesinden korkuyorlardı. Kilise, Şarktan gelen kitapları okumak, tefsir ve izâh etmek hakkını yalnız kendine inhîsar ettirmiştir. Roma'nır, Mâbetçilere karşı olan nefreti, hakîkatin ortaya çıkışmasından korktuğu nisbettte artıyordu.

Filhakîka, Haçlı Seferleri, İsâ'nın eski dîninin Şark'ta olduğunu ve doktrininin orada hayat dolu olduğunu, mü'min olan Haçlılara öğretmişti.

Mâbetçiler, an'anelerinin devamı için kıymetli buldukları ve birbirine düşman olan kardeşleri barıştırıcı mâhiyyette gördükleri bu bilgileri muhafaza etmişler; bölüçülükten ve bâtil itikattan gelen her şeyi doktrinlerinden atmışlardır.

Fakat, nefretlerle, şüphelerle ve hıyânetlerle çevrili olduklarından, Yahudi Râhipliğince işlenen adlı cinâyetin darbeleri altına düşmüş olan o İsa'nın hikâyesini, yalnız kendi eriştirilmişlerine ifşâ etmiş - lerdir. Mâbetçiler, bu hayatı canlı tarihi, dünya onu kabul edebilecek olgunluğa eriştiği zaman ve, tarîkatları, insanları birleştirme yolunda yeteri kadar muzaffer olduğu zaman, hârîce ifşâ etmek hususunu mahfuz tutmuşlardır.

VIII inci Boniface'den, V inci Clément'a kadar ve IXuncu Benoit' dan Philippe le Bel'e kadar, Mâbetçilere yapılan işkenceler, tarihin şâibelerinden birini teşkil etmiştir. Bu şâibe, Büyük Üstad Jacques de Molay ile, Auvergne Kralının büyük oğlu Guy'nin, 19 Mart 1314 tarihinde, Ravaillac tarafından, Belde Adasının ucunda (ve eğer Bal-sac'a inanmak gerekirse, IV üncü Henri heykelinin, Franmason Kral XVIII inci Louis delâletiyle üzerine dikilmiş bulunduğu sahanlığın altında)yakıldıları odun yiğinının alevleriyle aydınlanmıştır. (7)

Kardeşlerine yapılan işkenceler, îmânlarını kat kat arttırmış olan hâytta kalan Mâbetçiler, ünvanlarından ferâgat etmişler, unutmuş görünümler ve yegâne mahremi esrâri kaldıkları büyük sırrı kurtarmakla meşgul olmuşlardır. Bu devamlı irâdenin idâmesi, Fransa'da, İngiltere'de, Aragon'da, Castille'de, İtalya'da ve Sicilya'da tâkîbâta uğramaları sebebiyle ve Şarktaki nüfuzlarının azalmış olması dolaşıyıyla, güç olmuştur. Malları her yerde haczedilmiş; Fransa'daki malları Taht'a ilhak edilmiş; İspanya, Napoli ve Sicilya'daki mallarının satış bedeleri ise, Arapları, Avrupa ve Afrika Müslümanlarını ve Mağribileri, İberya yarımadasından sürmek için sergüzeştperez ordular toplanmasına yaramıştır.

Fakir kalan ve ekserisi sefâlete dûçar olan Mâbetçiler, kendilerini yegâne koruyabilecek olan hacı kılığına girmişlerdir.

---

(7) Mâbetçilerin sonu, **Philippe le Bel** müşâvîrlерinin hissétikleri daha modern bir Devlet kurma lüzumundan doğan sîrf politik bir meseleden ibaret olmuştur. Mâbetçiler ortadan yok olunca, mallarını, ardından Malta Şövalyeleri adını alan İmâretçiler (Hospitaliers) tevârûs etmişlerdir. Bazı şövalyeler tâkîbât- tan kurtulabilmişler ve, yabancı memleketlerdeki kardeşleriyle mutabık olarak, bilhassa İngiltere de, hiç bir zaman herhangi bir itirâfta bulunmamışlardır. Daha sonraları ne oldukları biliinmemektedir. Bu dram, ve bâhusus, Büyük Üstad Jacques de Molay'ın, efsâneye göre, samîmiyeti hakkında temînât verip, kendisine zulmedenleri Tanrıının mahkemesine dâvet ettikten sonra yakıldığı 19.3.1314 tarihli feci sahne, tarihçilerin vîcdânında bir bunalımın izlerini bırakmıştır. (Bakınız : Daniel Ligou, *Dictionnaire Universel de la Franc-Maçonnerie*, 1974.)

Vatanlarını ilelebed terketmek üzere birbirlerinden ayrılmazdan önce, son bir defa olmak üzere yekdiğerlerine danışmışlar ve muhtelif serbest şehirlerde ve bilhassa Venedik Cumhuriyetinde, kendilerine en müsait görünen yerde İlticâgâh aramak hususunda mutabık kalmışlardır.

Papa V inci Clément'ın, Avignon'a çekilmek zorunda kaldığını bildiren ve aynı zamanda, Venedik Cumhuriyetine karşı girişilen bir Ehli-salip muharebesine dair olan bir metni, - bundan dolayı Venedik Cumhurbaşkanını, Senatosunu ve halkın aforoz ettiğten sonra - neşrettiği bilinmektedir.

Mâbetçilərden coğu Fransa'da gizlenmeyi başarmışlar, diğerleri ise Alman şehirlerine yerleşmişlerdir. Buralarda ve daha başka yerlerde, bunlardan coğu, büyük kiliseler inşâ eden mimar masonlar arasına karışmışlar ve, ne kendilerinden, ne de gayeleri ile özel tekrislerin - den ve işaretlerinden hiç bir şey ifşâ etmeksızın, tedrîcen bu operatif masonlar kardeşliğine iltihak etmişlerdir.

Venedik'te, Tarîkatın defterlerinde muhafaza olunan o zamanın bir çok olayları, hafifce perdelenmiş olarak, dolayısıyle de el'an tanınabilir bir vaziyette, Masonluğun tekâmul mahfillerinde hatırlatılmaktadır. Mâbetçi zihniyetini en çok muhafaza eden Rit, Stockholm Büyük Locası'nın uyguladığı İsveç Riti olmuştur. **Kral XIII üncü Charles**, bu Rit'e, Kutup Yıldızı rütbesini tevcih etmiştir. İsveç efsânesi, Kudüs Patriği Garimont'un, 1150 senesinde, haçlılardan 81 masonla birlikte Upsaal'e geçtiğini rivâyet eder.

Londra'da, masonik yasaların tab'edildiği 1723 yılından çok daha evvel, yine Londra'da, matematikçi bir heyet âlimi, **Jeay Dee**, Mâbetçi Masonlara ait sembollerle süslenmiş iki yazı neşretmiştir ki, bunları **Bacon**, «Nouvelle Atlantide» inde (1621) açıkça tekrarlamıştır.

Görünmeyen ilmi ve sistemi ile asırlar boyu göze çarpmadan devam etmiş olan Mâbet Tarîkatının, 1770 yılına kadar, gizli olarak tayin edilen meçhul Mâbetçi Şefler eliyle hayatıetini muhafaza ettiği rivâyet edilmektedir. (8)

---

(8) André LBEY'den kısaltılarak iktibas edilen kısım burada sona ermektedir. BUNDAN SONRAKİ KİSMDA, MÂBED VE MÂBETÇİLER HAKKINDA ANSİKLOPEDİK BİLGİ VERİLMEKTEDİR.

Masonlukta, Mâbed (9) denilince, **Kudüs Mâbedi** bahis konusu olur. Moria dağı üzerine ard arda inşâ edilen üç mâbetten ilki olan **Süleyman Mâbedi** (10) ile, ikincisi olan **Zorobadel Mâbedi**'nin Masonlukta rolü olmuştur. Üçüncüsü olan **Hérode Mâbedi**'nin ise hiç bir yerde sözü edilmemektedir.

İlk Mâbedin şekli ve boyutları, Tevrat'ta tasvir ve tasrih edilmiştir (I, Rois, VI, 2). Tevrat'ta mâbedin boyutları, uzunluk : 60 arşın (0,445 metrelik arşına göre : takriben» 28-30 metre), genişlik : 20 arşın ve yükseklik : 30 arşın olarak belirtilmektedir.

Bununla beraber, mâbedin tecessüm ettirilen şekli ve yapının planları üzerindeki yabancılardan ve bilhassa Misirlilerin tesirleri, münâkaşa konusu olmaktadır. Hâlen, daha ziyade, Filistin ve Suriye mâbetleri üzerinde durma temâyülü vardır.

A. Parrot ve **W. Corswant**, şu hususlarda mutabık kalmışlardır : Mâbet, mütevâzî ölçülerde idi, önünde daha yüksekçe bir avlu vardı, bir yan binâ - Şark tarafı hâriç - duvarlara istinad ediyordu, bu binalar üç katlı idi ve katlara dönemeçli merdivenle çıkışlıyordu. Az pencereli, ya da penceresizdi. Dam, sedra ağacından kirişler ve kalaslarla örtülü idi ve muhtemelen düz idi.

Mâbed, Süleyman şräylarının çevresi içerisinde yer almaktadır, fakat bunlardan bir duvar ile ayrılmıştır. Mâbed ile bu duvar arasında, iki giriş kapısı olan «Ön Avlu» bulunmaktadır.

Kapının yanlarında ve muhtemelen bir az ilerisinde, oraya çıkan on basamaklı merdivenin solunda ve sağında olmak üzere, iki tunç süstün vardır. Bu sütunlar başlıklıdır.

Avludan geçildikten sonra, Mâbedin içerisindeki birinci salona girilmektedir; 40 arşın (20 metre) uzunlığında olan ve **HIKAL** denilen bu salon, bazı yerleri altın tezyinâtlı olan oymalı ağaçla kaplıdır. Dipteki duvara beş köşeli bir kapı açılmıştır ki, küb şeklinde ve penceresiz olan **DEBHİR**'e bu kapıdan girilmektedir. Üzerine **Şâhâne İttihad**

---

(9) Daniel Ligou'nun, «Dictionnaire Universel de la Franc-Maçonnerie» adlı lugadinde, «Temple» kelimesine bakınız.

(10) Kur'an-ı Kerîm, 38 inci SÂD Suresi, Ayet 30 : Biz Davud'a Süleyman'ı ihsan ettik. Âyet 36 : ..... biz rûzgârı ona hizmetkâr kıldık..... Âyet 37 : (Biz ona .....) bina ustalarını ve dalgıcıları da (ihsan ettik).

Kemerî'nin (ARCHE ROYAL'in) konulduğu Kaya (11), işte orada görülmektedir.

Avluda, «Kurbanlıkların Taşı» sonra da, Güneyde, «Tunc Denizi» yer alıyordu; Mukaddes Mahalde, «Öneri Ekmekleri» (12) masası ve, muhtemelen tütsü taşı, aynı zamanda da on adet şamdan bulunuyordu.

Dış görünüşü itibariyle bir az kaba yapılı olmakla beraber, içerişi san'attan ve zenginlikten ârî olmayan bu Mâbed, bir kaç defa onarılmıştı (Joas, Jotham, Achaz) fakat bir kaç defa da soyulmuştu. Mâbed, milâttan önce 586 yılında, Bâbil Kralı **II nci Nabuchodonosor** tarafından tahrip edilmiştir.

İkinci Mâbed hakkında arkeolojik bilgiler noksandır. Mukaddes Kitap metinleri, **Aggee** ve **Zacharie** peygamberlerin, memleketin vâlisi **Zorobabel** nezdinde yaptıkları teşebbüsler neticesinde, onu buna imâle ettilerini bildirmektedir. Bu yeni mâbedin açılış töreni, milâttan önce 515 yılında yapılmıştır.

Milâttan önce 20 yılında, **Hérode**, ilâveler yapmak suretiyle, Mâbedi büyütmüştür. Bu Mâbed, 10 Ağustos 70 yılında, Roma İmparatoru **Titus** tarafından tahrip edilmiştir. Kalıntılarından sâdece Garp duvarının (ağlama duvarının) temelleri mevcuttur.

Mâbedin, hemen hemen, hâlen Hazreti Ömer'in adını taşıyan câmiin (13) bulunduğu yerde olduğu söylenebilir, zîrâ, Muhammed Peygam-

---

(11) Bu kayaya «Yâkub Kayası» denilmektedir. Adı sonradan «îsraîl»e çevrilen Yâkubun rüyasını gördüğü **merdîven**, bu kayanın üzerinden, tâ göklere yükselmekte idi.

(12) **Öneri ekmekleri** («Takdime» de denilmektedir) (Fr. : Pains de Propositions) : Mûsâ Kanununa göre, her hafta «Mukaddes» denilen mahalle, 12 îsraîl kavmi adına konulan 12 adet ekmek olup ,bunlara yalnızca râhipler el sürebiliyorlardı.

(13) Hazreti Ömer'in adını taşıyan câmi, Kudüs'te, 691 yılında, emevî Halîfe Abdül-mâlik (685-705) tarafından inşâ ettirilmiştir. Câmi, Süleyman Mâbedini taşımiş olan «Harâm-al-Şerîf» meydânı üzerine inşâ edilmiştir. Yapının Merkezinde, altında bir nevi mağaranın bulunduğu yassı bir **kaya** vardır. Müteaddit an'anelere göre, Hazreti İbrahim ile Hazreti Muhammed'in hâtıraları bu taşla bağlantılıdır. Bu kayanın üzerinde dört ayaklı ile oniki sütunun taşıdığı kubbe yükselmektedir. Merkezi dairenin etrafı, iki balkon ile çevrilidir; bunlardan biri dairevidir, diğeri ise, sekiz köşeli ve dört kapılı duvarlarla çevrili olup,

berin, üzerinden göğe yükseldiği söylenen **Kaya** (14), İttifak Kemerinin üzerine konulmuş bulunduğu kayadan başka bir şey değildir.

Arkeolojik araştırmaların bu kısa anlatımı, Kudüs Mâbedinin masonik sembolizmde önemli bir yer işgal ettiğini izâh eder gibidir.

İnsan sevgisini bütün beşeriyyete yayma emelinde olan Masonluğun, bu gayeye hizmet etmek için faydalandığı vasıtalardan önemli biri olan «müsâmaha umdesi» ne kaynak teşkil etmek üzere Mâbetçilere de çok şey almış olması muhtemel ve tabiidir. Hirstiyanlarla Müslümanların, Süleyman Mâbedinin harabeleri üzerine kurulu Mukaddes Yeri birlikte ziyaretle devam etmeleri; demokratik zihniyet; asillerle asıl olmayanların birbirleriyle kaynaşmaları; bölüçülükten ve bâtil itikatten gelen her şeyin reddi; insanlar arasındaki imân birliğine olan inanc; bütün din ve milletlerden samîmî, iyi ahlaklı ve hüsnüniyet sahibi olanların iltihaklarının kabulü şeklinde tezâhür eden mutlak müsâmaha... bu meyanda zikredilebilir.

Bununla beraber, Mâbetçilerin veya Mâbet Tarîkatının, ne operatif, ne de spekûlatif Masonluğun başlangıcını ya da mesnedini teşkil ettiği söylenemez.

Mâbed Tarîkatının sonuncu Büyük Üstâdı Jasques de Molay'ın 19 Mart 1314 tarihinde yakılması fâciasının hâtırası, nasıl olmuş da Ma-

---

sekiz köşeldir. Bu ilk müslüman eseri, tertip ve dekor itibarıyle tamamen hirstiyanıdır. Mîmâri tipi, Bostra ve Suriye kiliselerine benzemektedir. İstanbul'dan veya Suriye'den gelmiş sanatkârlar tarafından yapılmış altın zeminli mozayikler, kubeyi, tabilları, kemerlerin köşelerini ve onları ayıran panoları süslemektedir. «**Kayanın Kubbesi**» denilen Ömerin câmiîl, Mâbetçilere atfedilmekte olup, Haçlı Seferleri zamanında bu askerî tarîkat mensupları tarafından Avrupa'da inşâ edilen kiliselere ilham kaynağı teşkil ettiği söylenir. (Bakınız : Grand Larousse Encyclopédique, on cilt, «Coupole du Rocher» kelimesi.)

- (14) **Yâkub Kayası**, Hazret-i Muhammed'in **mîracı** ile (yâni, Isrâ olayı ile) ilgilidir. Müsteşrik, **Dermenghem**'in muhtelif sîret (biyografi) kitaplarından çıkardığı özetle göre, Hz. Muhammed, Mekke'de bindiği Burak (kanatlı at) üzerinde Kudüs'e vardi, burada Burak'ı bağılayarak Süleyman Mâbedinin yıkıntısı üzerinde namaz kıldı.. daha sonra, Yakub'un kayasına bastı ve Gökyüzüne yükseldi.. Âdem, Nuh, Harun, Mûsâ, İbrahim, Davut, Süleyman, İdris, Yahya ve İsâ ile buluştu, ölüm ferîstehi Azrallı görüdü... Sidreye vardi,... bu ağaç... mil-yarlarca meleğin ruhunu barındırıyordu. (Bakınız: Ömer Rıza Doğrul tarafından tükçeye çevrilen, Muhammed HEYKEL'in «Hazreti Muhammed Mustafa» adlı eseri, dördüncü baskısı, 1972, sahife : 195.)

sonik efsâneye nüfuz edebilmiştir? Bu, aydınlatılması güç bir meseledir (15).

İlk müşâhede, Mâbetçilerin, ingiliz operatif efsânesinde yer almadıklarıdır ve **Anderson**'un da, Yasalarının târihî denilen kısmında, buna herhangi bir îmâda bulunmamış olduğudur.

O halde, Mâbetçilerden ilk defa ne zaman ve nerede bahsedilmiştir? Mesele oldukça nâziktir, çünkü, **Mâbed Tarikatı** ile, Kral **Süleyman**'dan ve bilhassa **Hiram** efsânesinden itibâren kat'iyetle ananeden mâdut olan, bizâtihî **Kudüs Mâbedi**'nin birbirine karıştırılmış olması ihtimâlı mevuttur.

Le Forestier, meseleyi yakından tâkip etmiştir ve verdiği sonuçlar, bugün için, münâkaşa götürmez gibi görülmektedir. Mâbetçileri Masonluğunecdâdi durumuna getiren ilk vesika, 1760 tarihli bir **Strasbourg el yazması** olup, ledün ilmine temâyüllerini hiç de gizlememektedir. Bu vesika, efsânenin esasını tesis etmekte, yâni, Tarikat «sırıları»nın, **Jasques de Molay**'den, muâsır Masonluğa kadar intikal edişini tesbit etmektedir. **Le Forestier**'ye göre, alman **Rose-Croix**'larının tesiri şüphesizdir, fakat «bunların, masonik an'aneye ve sırra, bir gizlilik ve bilhassa bir kapalılık atfetmek suretiyle, yeni bir tefsir biçimi bulmaktan başka bir gayeleri olmamıştır.» Buna mukabil, mâbetsel teselsül, devrin ekosizmine belirli bir mantık getiriyordu : «bu teselsül, aynı zamanda... onda eksik olan târihî silsileyi ve o zama na kadar onda mevcut olmayan murtabit insicâmi getiriyordu»...

Paul Naudon, Mâbetçilerin operatif Masonlukla sıkı iribat hâlinde bulunduklarını isbat edebilmek için çok uğraşmıştır. Aceba Şarktan aldığıları ledün ilmine sahip olan Mâbetçiler, bunu inşaatçı localara intikal ettirebilmişler miydi?

Mâbetçilerin müslüman Devletlerle az çok sıkı münasebette bulunduğu şüphesizdir ve İslâm tarikatları ile de bazı temaslarda bulunmuş olabilecekleri, mantık dışı değildir. Bu cümleden olarak, 1173 de, Mâbetçilerin, haraçgüzarları olan «**Djebel Nosairi**» **İsmailileri** ile sıkı bağlar tesis ettikleri bilinmektedir. Ancak bu konuda daha ileri gidilmesi, bir çok sebeplerle, ihtiyatsızlık olabilir :

İlk önce, tam bir belge yokluğu içinde bulunulmaktadır; buna karşı : bilimsel tarihin yararlanabileceği hiç bir iz bırakmadan, ağızdan kula-

---

(15) Daniel Ligou'nun, *Dictionnaire Universel de la Franc-maçonnerie* adlı lugatinde, «**Templiers**» kelimesine bakınız.

şa yaymanın, bâtinî felsefenin esas vasfı olduğu söylenebilir. Konunun daha vahîm görünen tarafı, Mâbetçilerin tâbî tutuldukları işkeneler esnâsında en akla gelmeyecek şeyler itiraf ettikleri halde, bu bâtinî felsefedeki hiç bir şeyin sizmamış olmasıdır. Üçüncü bir noktânazâr da şudur : 1314 ile 1760 arasındaki boşluk : bu devre zarfında, Ionca, ya da tarîkat teşekkülerine karşı Kılısenin yönelttiği yasaqlar sık sık tekerrür etmişse de, bu teşekkülerle Mâbetçiler arasında bir ilişki kurmak, kimsenin hatırlına gelmemiştir. Ve nihâyet, Mâbetçiler, sonuna kadar olduğu gibi muhafaza ettikleri nizamlarının icabı olarak, esas itibariyle muharip papazlar olmaları dolayısıyla, her türlü fîkrî nazariyeciliğe kapalı oldukları intibâını hâsil etmektedirler. Statülerinin mihverini sâdece muharebe ve duâ teşkil etmektedir, bu itibarla da, **benedikten** (16) menşe'lerinden büyük ölçüde ayrılmış durumdadırlar. **Alec Mellor**, haklı olarak, Mâbetçilere, iki asırlık mevcudiyetleri boyunca «tek bir düşünür, tek bir yazار» çıkarmamış olduklarına işaret etmektedir. Tarîkatın tarihi bile kendileri tarafından yazılmamıştır.

Şu halde, masonik «mâbetçiliğin», daha ziyâde allegorik yönden ele alınması uygun düşmektedir. .

İki kardeşin, buğday mahsullerini eşit olarak paylaşıp, tarlanın birer ucundaki evlerine taşındıktan sonra, geceleyin, birbirlerinin durumu düşünüp, mahsûlün yarıdan azının kendilerine ait olmasının daha âdilâne olacağı kanaatiyle, taşıyabilecekleri kadar mahsûlü sırtlayarak, habersizce yekdiğerlerinin evine doğru yola çıkıp da, yarı yolda karşılaşınca, birbirlerinin aklından geçeni anlayıp, mutluluk içinde kucaklaştıkları noktada, Mimar Hiram tarafından inşâ edilen Süleyman Mâbedinin bulunduğu yere yapılan Ömer'in câmiinde, Îsânın mezarnı bekleyen Şövalyelerin çevresinde esen hoşgörü havasını, nesilden nesile, bütün nisanlığa yaymada, Evrenin Ulu Mîmârı yardımıcımız olsun.

---

(16) Benedikten (Fr. : Bénédictin) = Saint-Benoit tarîkatına mensup papaz. Teş milen : devamlı çalışma sayesinde, derin bir ilme sahip olan büyük müdekkik.

TEVAZU hakkında ⁽¹⁾

Ziya UMUR

Bugün TEVAZU' hakkında kendi düşünce tarzıma göre, bâzı şeyler söylemek istiyorum. Türkiye'de bu günlerde yürütülmek istenen bir ceryana göre, her kelimedede olduğu gibi TEVAZU' yerine de öz türkçe bahanesi altında yeni karşılıklar aranmakta ve buna «alçak gönüllülük» demek lâzım geldiği ileri sürülmektedir. Ben o kanaatta değilim, «alçak gönüllülük» başka şey, TEVAZU' başka şeydir. Konuşma sırasında belki anlaşılır.

Burada evvela TEVAZU'u kelime ma'nasıyla açıklamaya çalışaca

ğım. Sonra da, Mason olarak, bizim tevazuumuzun nasıl bir şekil alması gerektiği hakkında bazı düşüncelerimi çok kısa söylemeye gayret edeceğim.

TEVAZU', bir taraftan kibir ve azamet, diğer taraftan aşırı mahviyet ve zillet kusurları arasında sıkışmış bir meziyet ve fazilettir. İki ifrat arasında bir «ortalama» yol. Bir tarafдан, insanın, kendisini çok yüksekte görüp, kendisinden başka insana, kendisininkinden başka fikre itibar etmemesi, öbür tarafdan çok alçakta görüp, herkesi kendisinden üstün sayarak

(1) 25 Mayıs 1973 günü Müsavat Muh.: Lo.: sında verilen konferans.

silinmesi. Bir yandan «büyük-lük kompleksi»ne, öbür yandan «küçüklük kompleksi» ne kadar varan ruh haletleri arasında kendisine bir yol bulması. Fakat, aşırı giden bir «büyüklük kompleksi» ile aşırı giden bir «küçüklük kompleksi» arasında bir çok dereceler var. TEVAZU' bunlar arasında bir yer işgal ediyor. TEVAZU'a az veya çok benzeyen neler var? Onları bilabilirsek, hakikî ma'nasına da-ha çok yaklaşmamız mümkün olacak.

Bu derecelenmeyi bulmak o kadar kolay olmuyor. Lugat kitaplarınız bu bakımdan çok noksan. En iyi bildiğimiz lugatların içinde, şimdi söylemeye çalışacağım kelimeleri aradığımız vakit, karşılarda bir târif değil, sadece başka bir kelime buluyoruz. Meselâ KİBİR'e bakıyorsunuz, karşısında GURUR veya NUHUVVET var. AZAMET'e bakıyorsunuz, karşısında KİBİR var. NUHUVVET'e bakıyorsunuz, karşısında GURUR var. TEVAZU'a bakıyorsunuz, arasında «kibirsizlik», «alçak gönüllülük», «mahviyet» gibi kelimeler var. Sanki bütün bunların ma'nası tipa tip birbirinin aynı imiş gibi. Halbuki asıl mesele, şu birbirine eşit gibi görünen kelimelerin aralarındaki ince «nuance» farklarını belirtmek, yâni her birisinin diğerine

nispetle ne demek istediğini tam olarak göstermek olmalıdır. Türk Dil Kurumu'ndan asıl beklediğimiz bu, yani türkçede kullanılan kelimelerin cümleler içindeki değerlendirilmelerini yapmak iken, bize herkesin bildiği harcı âlem kelimelerin karşılığı olarak, kimsenin bilmediği bir takım sesleri teklif etmek oluyor. Manivela yerine Kaldırac, Meydan yerine Alan... bundan kim ne kazanır?

Ben burada, evvelâ, bunu yapmağa çalışacağım. Tabii, başarılı olabileceğimi pek zannetmiyorum. Çünkü, bana yardım edebilecek sağlam kitaplar olmadığından, sîrf kendi bilgimle iktifa etmek zorunda kalacağım. Bu ise, hiç bir zaman ve hiç kimse için yeterli değildir.

Kendime bir sistem bulabilmek için, maalesef, daima baş vurmağa mecbur kaldığımız bir yola ben de baş vuracağım, yani yabancı bir dilden faydalanaçağım. Tamamen bir millete aid olan lisân içinde bu sistemin son derecede tehlikeli olduğunu biliyorum. İnsan yanlış istikâmetlere düşebilir, fakat bir tesellim var : Biz, Masonluk müessesesini yabancılarından aldık, bu itibarla oradaki bir prensipi de yabancı düşünce tarzına uyararak izah etmek mümkündür.

TEVAZU'un bir ucunda «büyüklük kompleksi», öbür ucunda «küçüklük kompleksi» bulduğunu söyledi. «Büyüklik kompleksi» nereden başlar? «Küçüklük kompleksi» ne reye kadar gider? Bunu, bu dereceleri belirten kelimelerle izah etmekten başka yol yoktur.

TEVAZU', bir insanın kendi değeri hakkında bir ölçü ölçüguna göre, bu ölçünün tespiti başka bazı kavramlar karşısına tebarüz edebilir. Bu kavramların bir kısmı, kendi değeri hakkında, aşırı üstün bir kanaata sahip olma, yani «Büyüklük kompleksi»ne doğru; diğer bir kısmı ise, kendi değeri hakkında aşırı kücümser bir kanaata sahip olma, yani «Küçüklük kompleksi»ne doğru gider. Avrupa dillerinde bu derecelenmeyi gösteren kelimeleri bulmak o kadar zor değil. Aynı kelimelerin Türkçe karşılıkları bazen yok, çok defa kat'ı ve sırih değil. Fakat ma'nalarına bakarak, bir nispette tespit edilmeleri mümkün.

TEVAZU'u aşan ilk kademe ORGUEİL. Buna «kibir» diyeceğiz. Târifi; kendi kendisi hakkında, lüzumundan fazla bir itibara sahip olmak. Bunun neticesinde, kendisini başkalarından üstün görmek, fakat onları «hakir» görmeğe kadar varma-

mak. Demek bu bir ölçüsüzlük oluyor, fakat ORGUEİL halindeki «kibir», kibirli kimseyi kendi içine kapamış oluyor.

Bunun hemen ötesinde, bir az daha yukarıda FİERTE var. Biz buna da maalesef «kibir» belki «gurur» diyoruz. Halbuki arada şöyle bir fark var : kendi değerini hakkında mubalağalı bir kanaati olmak ve bu yüzden başkalarına yakınlık duymakdan kaçınmak. Kendi haysiyeti hakkında çok yüksek bir fikre sahip olduğu için, başkalarının seviyesine inmeği istememek, kendisine bir nevi' asalet süsü vermek. Burada da ORGUEİL ma'nasına «kibir» var. Fakat bir az da pejoratif ma'nada (esasen Fier - Feroce - vahşi). Bunun hemen ötesinde, bir az daha ötesinde DEDAİN, yani başkalarını küçük görme duygusu var. Bu, FİERTE'den öteye, kendisi hakkında üstün kanaât neticesinde, başkalarına karşı yalnız yakınlık duymaktan kaçmak değil, kendisini onlardan üstün saydığını için başkalarını küçük görmek havaşı da var.

Bunun üstünde MEPRİS var. Bu da hor görme, küçük görme, istihfaf etmedir. Demek burada, sadece kendi üstünlüğünü hissetmek değil, başkalarında meziyyet görmemek, ya-

hud başkalarında olan bir meziyeti küçümsemek hissi de var.

Bir az daha yukarıda HAUTAİN ve HAUTEUR kelimeleri var. Şairâne bir ifade ile buna ALTIER deriz. Biz buna azamet taslayan, büyülüük satan diyeлим. Bu da FIER gibi kibirli. Fakat bu takdirde, azamet taslayan kimse, başkalarından uzak durmaz, onlara yaklaşıır, ama üstünlüğünü göstermek ve ta-hakküm etmek için.

Bunların da ötesinde bir kelime OSTENTATION, gösteriş.

Kibirli bir kimsenin, sıfatlarını, servetini, işlerini, meziyet ve muvaffakiyetlerini mubalagalı bir şekilde ortaya dökmesi, başkalarına üstün olduğunu fiili ve sözleriyle ispat etmek gayretine düşmesi. Çalım.

Şimdiye kadar söylediğim bu sözlerde, kusur olmakla beraber, doğru ve sağlam olan bir taraf var: ORGUEİL, FIERTÉ, DEDAIN, MEPRIS, HAUTEUR, OSTENTATION, hangisi olursa olsun, hepsinde bir kimsenin kendi değerilarındaki kanaâtı yanlış değil. Fakat bu kanaât başkaları karşısında iyi kullanılmadığı için bir kusur olmaktadır. Değer ölçüsü iyi kullanılmış olsaydı, bunlar kusur olmayacağı. Onun için, nadir

de olsa bâzı halleri bir kimseyi methetmek için de kullanılabil-mekte ve bizdeki «Vakur» keli-mesini karşılayacak hâle gel-mektedirler. Şimdi söyleyecek-lerim ise, sâdece kusurdur, çünkü burada yapılan değerlen-dirme de sakattır.

FATUİTE — Türkçede nasıl bir karşılığı bulunur, bilmiyorum. Amma ma'nası ORGUEİL dedi-ğimiz «kibir»e biraz «budalalık» ilâvesidir. Bir kimsenin, bir ta-kım meziyetlere sahip olduğunu, gülünç bir şekilde iddia et-mesi, küçük meziyetleri büyük zannederek, onlarla aşırı şe-kilde iftihar etmesi, bir kimsenin kendisini budala zannetmediği için övünmesi ve kibirli olması. Fransızca'da bu kelime ekseriya kadınlar tarafından hoş kar-şılığını söyleyen kimseler hakkında kullanılıyor.

Bunun üstünde VANİTE sözü var. Başkalarının itibarını ka-zanmak arzusuyla hareket et-mek, fakat hiç de mühim olma-yan şeyler dolayısıyle itibar ka-zanmak hevesi. Bâzan hayâli, çok defa ehemmiyetsiz bâzı avantajlar dolayısıyle başkala-rının hayranlığını çekmek arzu-su. Boş şeylerle övünmek. Biz-deki «tefahür» sözü kısmen kar-şılığı olabilmektedir.

Bundan ötede PRETENTION var. Kibir'i iddiali olmağa kadar

götürmek. Bir kimsenin bir meziyyeti veya kabiliyeti var olduğunu zannettiği için, kendisine şereh ve itibar tanımması gerektiğini iddia etmek üzere ortaya çıkması.

Daha yukarısında PRESOMP-TİON ki buna Türkçe'de küstahlık demek mümkün; kendi imkânlarına göre mübalagalı bir şekilde inandığı için, her zaman her iş'de muvaffak olabileceğini düşünen ve bu sebeple her iş'e aşırı bir cesaretle sarılan kibirli bir insanın hâli.

Nihayet, TEVAZU'un en uzağında İMPUDENCE, EFFRONTERİE, İMPERTİNENCE halleri var. Biz bunlara «utanmaz», «yüzsüz», yerine göre «küstah» demekteyiz. Târiflerini yapmak lâzım gelirse, İMPUDENCE, sosyal ahlâk değerlerini hiçe sayarak konuşmaktan yüzü kızarmamak, EFFRONTERİE, bunun ötesinde bir kimsenin bu düşünüş tarzını fiiliyata çıkarmaktan da çekinmemesi demektir. Türkçe'de, «yüzsüz», «utanmaz» demekle birisinin söz'de ve his eidişde kalması, diğerinin fiiliyata geçmesi istikametindeki farklı belirtiyoruz. Bunlara yine «utanmaz» kelimesiyle tercüme edeceğimiz fakat aslında hiç bir ahlâk kaidesi tanımadığı için daha da kuvvetli olarak «EHONTE» ve herkese karşı ki-

birli davranışarak hiç bir şeye hürmet etmeyen, daha da kuvvetli İMPERTİNENT kelimelerini ilâve etmeliyiz.

Haklıktır bizdeki «yüzsüz» kelimesi sadece EFFRONTE'nin tam karşılığı olabilmektedir.

Şimdi de TEVAZU'un öbür yanında kalan kelimelere bakalım. Bunların da bir derecelenmesi var. Bir kısmı, TEVAZU'un gâyesine uyar görünmekle beraber, başka şekilde tecelli etmekte, diğerleri ise, TEVAZU'un aşırı ve zararlı bir hâle gelmesine sebeb olmaktadır.

DECENCE, edep ve terbiye dairesinde hareket etmektir. Bir kimsenin, sosyal ve ahlâkî mânâ'da, kendisine ve başkalarına borçlu olduğu şeylere riayet etmesi. TEVAZU'a çok yakın, fakat çok daha objektif bir hareket tarzı (kendi kendini değerlendirmeden).

RESERVE : biz buna «ihtiyat» ve «tedbir» demek zorunda kalıyoruz. Hâlikat «reservé» olan kimse, ihtiyatlı, cekingen, ve mahcup olduğu için, başkalarına açılmayan, kendi içinde kapalı kimsedir ki, ihtiyatla hareket etmenin çok titiz, çok dikkatli bir hâli oluyor.

Buna yakın DISCRETION, söylenecek şeyle söylenmeyecek şeyi; yapılacak işle yapılmaya-

cak işi birbirinden ayırma san'a-tıdır. Biz buna yakın, RETENUE: fena hareketlerden ve sözden sakınmak gâyesiyle, kendi üzerrinde bir hâkimiyet sağlamak faziletidir. Sûretâ mütevazı' hareket etmeye sevkeden, fakat ondan çok farklı olan bir his: HONTE. Yâni utangaçlık hissidir. Buna Türkçe'de «utanma» denir. Fakat «utanma» ile «utangaç olma» arasında Türkçe'de fark var ve bizi ilgilendiren «utangaçlık»tır. Bu, ahlâkî bakımından fena ve cırkin olarak yapılmış bir hareket karşısında duyulan keder ve teessürdür. Amma asıl bizim aradığımız ma'nâ da «utangaçlık» PUDEUR denilen haldir. Buna eskiden «hicab», «mahcubiyet» denirdi. «Utanma», olmuş bitmiş fena bir hadise karşısında duyulan hisdir. PUDEUR, yâni «hicab» ise eksikliklerimizi hissettiğimiz için, başkaları nazarında itibarımızı kaybetmek korkusuyla bizi, bir işi yapmaktan alıkoyan bir histir. Bir nevi çekinginliğin doğmasına sebep olur. Demek ki PUDEUR, insanın kendi kendisine karşı olan itibarını herhangi bir hareketle kaybetmek, yâni TEVAZU'a halel getirmek korkusudur.

Asıl çekinginlik, TİMIDITE yâni emniyet ve cesaret noksantılıdır. Çekinginlik çok defa dışardan görünmez, çünkü objektif

bir haldir. Çekingin insan mütevazı gibi görülür, aslında insanı çok defalar iyi bir iş yapmaktan da alıkoyduğu, alıkoyabilgi için bir kusur olur, ve ekeriya bir kimsenin kendi kendisine itimad edememesi gibi bir his yaratır.

Türkçe'de «tevazu» yerine kullanılmak istenen «alçak gönüllülük», eskiden buna «mahviyet» denirdi. Arapça kaidelerle yapılmış, fakat Arapça olmayan bir kelimedir. Kendisini hiçe sayma, kendisine ehemmiyet vermeyiş, ziyade tevazu' mânâsına gelir. Aslında bu, bir kimse nin kendisini başkalarından üstün bildiği halde, isteyerek, o-nun seviyesine inmeği kabul etmesidir. Bunun çok bariz ve aşırı şekli vardır ki, tenezzül etmek ve lutfetmek şeklinde görülür. Karşılığı, DEDAİGNER, CONDESCENDANCE: bir kimse nin kendi rütbe ve haysiyetini, bizzat kendisinin de inandığı dereceden daha aşağıda göstermeği kabul etmesidir. Haklarında, üstünlüğünden, otorite ve iddialarından fedakârlık ederek, daha aşağı seviyede olduğunu bildiği bir kimsenin seviyesine inmeği kabul etmek, lutfetmek. Aslında, bu, «tevazu» dan çok kibre yakın düşen bir hareket tarzıdır. Çünkü burada sahte bir «tevazu» bulunması ihtimali yoktur.

Sois modeste, c'est le genre d'orgueil qui déplait le moins (Renard).

Mütevazı' ol, insanları en az rahatsız eden kibir nev'i budur.

Tevazu'u «alttan alma» tarzında gösteren bir hareket tarzına PLATITUDE denmektedir. Bu kelimenin harciâlem mâ'nası, tadsızlık, soğukluk, âdilik, baygınlıktır. Hususî bir mâ'nasıyla, bir kimsenin kendisinden daha kudretli olana hoş görünmek için, kendi haysiyetinden fedakârlık etmesi ma'nâsına gelir. Bunun en umumi şekli: FLATTERİE, eskiden müdahane etmek denirdi; aşırı derecede medhüsena etmek, yaltaklamak. Birisinin hoşuna gitmek için, çok defa olmayan veya az olan meziyetlerini şişirerek göstermek.

Tevazu'dan bir hayli uzak olmakla beraber, yine aynı fasileden olan FLATTERİE'den sonra, «tevazu» denilen meziyeti tam bir nakise ve kusur haline getiren, «zillet», «mezelleş», «zelil olma» hâli var. Yabancı dillerde HUMİLİTE, olduğu gibi ve kendi başına alınırsa, zaflarını bilen bir insanın, kendisini küçük göstermesi fazileti ma'nâsına kullanılır. Hıristiyanlık dinine mahsus bir duygudur, ve pejoratif ma'nâsı yoktur. Hal-

buki bu isimden gelen HUMBLE sıfatı, maddî veya mânevî, düşük hattâ düşkün bir seviyede olmayı kabullenmiş kişiyi gösterir. Kendisini küçük ve hakir gösteren, bu küçüklüğü bilerek ve isteyerek kabul eden kimse; bu, tevazu'dan çok uzak, alçak gönüllülük dediğimiz «mahviyet»inde ifratı, bir nev'i zillettir. Kendi kendini hor görme. Eskiden bu na, «tevazu»la aynı kökte birleşen bir kelime ile «vazı» denmektedi. Alçak, denî, âdi, bayağı, soysuz gibi kelimelerle izah etmek istenirdi.

Bir taraftan, «tevazu» elden bırakılınca gidilen kibir ve azamet yolundaki kavramlara, diğer taraftan «tevazu»a fazla sarılıncı düşülen çekingenlik ve zillet yolundaki kavramlara bu şekilde temas ettikten sonra, iki istikamet ortasında bir meziyyet ve fazilet olarak kalan «tevazu»a gelecek olursak :

Lugatlara baktığımız zaman, «tevazu»un ve «mütevazı»ın karşısında şu kelimelere rastlıyoruz: alçak gönüllülük, kibarsızlık, mahviyet - nefsini küçük ve vazı' görmek; kendini aşağı tutan, alçak gönüllü, kibirsiz, tevazu' eden.

Açıkça görüyorsunuz, bir kelimeyi izah etmek için yanına başka kelimeler koymak, mâna'yı açıklığa kavuşturacağına, a-

sıl mâna'yı kaybettirebilir. Büttün bu, mahviyet, alçak gönüllülük, vazi' gibi sözlerin nasıl başka mâna'lara geldiğini gördük.

Kelimenin aslında «vazi» var, yani «bir yere koyma», «yerlestirme». Bir yere koymak, maddî mâna'da bir harekettir. Halbuki, «tevazu» sîrf insanlara has bir meziyet olduğuna göre, burada «koyma», insanın kendi kendisini bir yere koyması; da ha doğrusu, «insanın kendi kendisini **layık olduğu** yere koyması» demek olacak. Bir meziyyet olduğuna göre, kelimenin aslında târifi: «insanın kendi kendisini **layık olduğu** yere koymasını bilmek hüneri» olmak lâzım gelecek.

Şu halde, bu, «nefsini küçük görmek» değil; «alçak gönüllülük ederek başkalarının önünde görünmemeye çalışmak» demek de değil; hele «mahviyet» veya «vazi» diç değil, sadece «nefsini ne ise öyle görmek», ne az, ne çok... Yeri neresi ise orada görmek. Menfi bir izah tarzı ile kibirsizlik etmek, yani: kendisini olduğundan fazla göstererek etrafındakileri ezmeye çalışmak.

Muhtevaları zengin olan kelimelerde çok defa olduğu gibi, «tevazu»un kullanımı tarzı çok çeşitli olmuş, bâzan aslı mâna'sın-

dan uzaklaştırılmıştır. Şair söyle söylüyor:

«Adet'in olasa Tevâzu', ehl-i
kibr-i nühuvvetin

«Bezmine varsan, olursun her
nazarda ahkarî
(NAZIM)

Şair bu sözleriyle: «mûtevazi olma, seni hakir görürler» demek istiyor. Bu, tevazu kelimesinin yerinde kullanılmamış olduğuna delalet eder, çünkü mûtevazi adam «hakir» adam olamaz. Türkçe'de TEVAZU'un aşırı bir mahviyet ile karışması, biraz da bizim Osmanlı edebiyatında çok rastlanan sahte edâya mahsus bir şeydir. Fakat Osmanlı edebiyatının bize bıraktığı bu mirası olduğu gibi kabul ediyoruz.

Türkçe'de, TEVAZU' kelimesi vazi'dan, yerine koymaktan geldiği halde, Avrupa lisânlarında kullanılan MODESTIE ve MODESTE kelimeleriambaşka bir düşünce tarzının mahsülü olarak MODUS, yani ölçü mânasına gelen bir kelimedenden geliyor. Hakikaten, lugatlara bakacak olsursak, MODESTE kelimesinin karşısında HUMBLE, SIMPLE, RESERVE gibi kelimelerden zi-yade bir târif buluruz. «Opinion modérée, réservée de son mérite» yani «kendi meziyyeti hakkında ölçülü bir fikre sahip olan kimse». Bu târif, TEVAZU'un ek-

seriya ne olduğu ile değil, ne olmadığıyla anlatılmak istenmesini de izah eder.

Böylece, mütevazi insan «silik» insan değildir. Çünkü, silik (EFFACE) insan, ortaya çıkıp parlamak iktidarından mahrumdur. HUMBLE, hakir insan değildir, çünkü böylesi herkese ve her şeye karşı lüzumundan fazla itibar ve hürmet gösterir. Basit (SIMPLE) insan değildir, çünkü o da gösterişten mahrumdur. O zaman, mütevazi insan, değerini gösterip parlamak fikrine ölçü ve itidal koyabilecek kimsedir.

İtidal sahibi olmak, bir insanın **bütün hareketlerinde** ölçülü hareket etmesidir. Mütevazi insan ise, kendisi hakkında düşünürken ve kendisinden bahsederken, her türlü ifrattan sakınmasını bilmek faziletine sahip olan insanıdır.

Edeb ve terbiye hudutları içinde kalmak bakımından TEVAZU' kendi kendimiz hakkında sahip olduğumuz ve başkaları nezdinde uyandırmak istediğimiz kanaatin, hakkımızda fena düşünülmescine meydan vermeden, gerçekleştirilmescini bilmek faziletidir.

Bütün bu abstre sözlerden sonra, mütevazi birer insan olarak, biz, nasıl hareket etmeliyiz? mesesine gelmek icap ediyor.

Herkesin kıymeti diğerinden farklı olduğuna göre, tevazu' içinde hareket etmek her insan bakımından farklı olacak. Bâzen üst perdeden konuşmak TEVAZU'a aykırı düşmeyebilir. Mese-lâ, eski çağların araştırılmasında en büyük âlim, 19 uncu asırın meşhur tarihçisi MOMMSEN söyle bir söz söylemiş idi: «HESPERİDES'lerin ağacı gibi, ilim ağacının altın elmaları da onları koparanlara mahsustur. Bunlar başkalarına gösterilebilir, fakat verilemez.»

Mitoloji'de HESPERİDES'ler ATLAS'ın üç kızı idi. Altın elma yetiştiren bir bahçede otururlardı, fakat ağaçları gözetleyen bir canavar bulunduğu için bu elmalara sadece bakabilirlerdi. MOMMSEN, kendi iktisap ettiği ilim elmalarının da kendisinde kaldığını, ne kadar uğraşsa bunların başkalarına verilemeyeceğini söylemek istiyordu. MOMMSEN gibi çok geniş bir iç âlemi olan ve bu âlem'de teessüs etmiş ilmin hudutlarını çok iyi idrak eden bir âlim'in ağzında bu mağrur edalı söz bir kibir ifadesi olamıyor. Halbuki, bir fıkıda yaşıyip hiç bir şeye ihtiyacı olmadığı söyleneen DİOGENE ile ARİSTOTE karşılaşlığı vakıt: «elbiselerinin yırtıkları arasından kibr-i azameti'ni görüyorum» demişti. Hakikaten DİOGENE'nin mütevazi edası, bir

sahtekârlık ifadesinden başka bir şey değildi.

Masonların mütevazi bir tarzda hareket edebilmeleri için kendi kıymetlerini takdir bakımından iki ölçüye riayet etmelerinin doğru olabileceğini zannediyorum. 1 - bilgi bakımından, 2 - muhit bakımından. Bilgi bakımından, kardeşlerin, masonluğun bir ilim haline geldiğini unutmamaları lâzım gelir kanaatindeyim. Kendi tarihi, kendi gelenekleri, kendi terminolojisi, kendi prensipleri ve düşünüş tarzları vardır. 250 seneden beri bu meslek etrafında birikmiş fikirleri bilmek ve anlamak lâzımdır. Halbuki, masonluk hakkında o kadar çok ve bâzen o kadar birbirini tutmaz şeyler söylemiştir ki, bunların altın dan kalkmak son derecede zordur. Bunları bilmenden, daha fazlası, öğrenmek lüzumunu hissetmeden, önmüze çıkan problemlere çözüm yolu aramamalıyız. Çok defa bize yeni gibi görünen bir problem, şimdîye kadar birçok defalar ortaya atılmış, bâzen iyi, bâzen daha az iyi, bâzen de maalesef yanlış şekilde halledilmiştir. Bunları iyice bilmenden ortaya attılamak, ben kendi zekâmla bunları halledeirim demek, tevazua çok aykırı düşecektir.

Böyle bir vaziyette, bir kardeşi-

miz çıkışip «ben filan meseleyi tetkik ettim, biliyorum» derse, ona kulağımızı kapamayalım, gerekirse tenkit edelim amma, düşünelim ki onu tenkit etmek demek, onun düşünmediğini düşünmekten çok daha fazla, onun bilmediğini bilmek demektir.

Masonluk'ta olduğu gibi, her yerde, düşünmekten çok bilmek lâzım gelir. Bilmek, düşünmenin vasıtası, az bilen az düşünülebilir. İlhamla, zekâ ile, ve hele hislerle düşünmek olmaz, masonluk'ta hic olmaz. Masonluk, bir duygusal işi değil, evvelâ bilgi, sonra da akıl ve mantık işidir. Hisler, bunların arkasından ve çok uzaktan gelir.

Bilenlere karşı saygı duymak zararlı değildir, ayıp hic değildir. Her meselenin her zaman münakaşa edilmesinden bir fayda çıkmaz.

Ve bu sözlerimle TEVAZU' ölçüsünün ikinci kısmına, yâni (muhit) e geliyorum. Bir kardeşimiz konuştuğu vakit, aklımızın yattığı bir şeye itiraz etmeden önce, o konuşan kişinin şahsiyetini de hesaba koymak gereklidir. Biz, birbirimizi tanırız. Bâzılarımız, alelacele ve irticalen konuşur, o an'da aklına gelen söyler. Bâzılarımız ise, her kelimesini uzun uzun tartıktan ve uzun uzun düşündükten sonra

konusur. Eğer, konuşan bu ikinci cilerden ise, sözlerini bizim de dikkatle tartmamız lâzımdır. İtiraz etmek gerekiyorsa, itiraz etmeden önce, anlamaya çalışmak çok daha yerinde olur. Aldanmış olması ihtimali yine de vardır, amma herhalde söylediği sözlerin arkasında da bazı şeyler gizlidir. Onları bilmeden ağız açmak yerinde olmaz. Ve bir Üs.: Muh.: in tevazu ile sütunlardaki bir biraderin tevazu birbirine hiç benzemez.

Milletlerarası bir Hukuk Kongresinde (Fransa'da) bir mesele münakaşa ediliyordu. Yanında oturduğum bir Profesör bir müdahalede bulunacağını söyledi. Fakat o, söz almağa hazırlanırken yaşlı ve çok tanınmış bir hoca kürsüye çıktı, aynı mevzu üzerinde, yanındaki fikirlerine benzemeyen bir nokta nazarı ileri sürerek konuşmağa başladı. Yanındaki, eyvâh... diyerek

söz almaktan vazgeçti. Sebebi, kürsüdeki hoca konuştuktan sonra, artık ona söz düşmeyeceği idi. Halbuki, kendisi de tanınmış bir hoca idi. Söylenenlerden farklı, güzel fikirleri vardı. Amma neylesin ki, kürsü'de konuşan onun hocası idi. Ondan sonra söz almak lüzumsuz bir gösteriş gibi görünebilir idi...

O zaman, bu hadise, bana şunu öğretti: TEVAZU' kendi kıymetini tam olarak takdir etmekte gerçekleşebilir. Fakat bu kıymeti takdir edecek olan kriteri bulmak o kadar kolay değildir. Çünkü bir insan'ın, bilgisine göre bir kıymeti olabileceği gibi, etrafını saran şahıslar arasında da izâfi bir kıymeti vardır, onu takdir etmek lâzımdır ve bu çok zor bir şeydir. Çünkü bir insan, bâzen, yüzde yüz sahip olduğu bir hakkı kullanamamak zorunda kalmaktadır.

Masonik Agapların Anlamı

İsmail Husrev TÖKİN

Masonlar zaman zaman yemekli toplantılar tertiplerler. Bunlara Agap adı verilir. Antik misterlerden Masonluğa intikal etmiş olan bu âdetin, yani agapların arkasında gizli bulunan kutsal anlamı burada bu yazında tekrar hatırlatmakta yarar vardır.

Eski Yunan tragedya yazarı Euripides, Dionisos misterlerindeki âyineri aydınlatan Bakkhalar tragedyasında Bakkhantlara şu coşkunluk şarkısını söyleter :

«**Koşmak ne güzel dağlarda
Bakkhos alaylarının ardından
Sarılip gezmek benekli ceylan postuna
Serilip yatmak toprağa
Yakalayıp boğazlamak yaban tekelerini
Kanlarını içmek, ciğ ciğ yemek etlerini
Euhoi diye bağırinca Bromios
Kutlayın Dionisos'u
Derin gümbürtülü davullarınızla».
«**Fırıl fırıl dönen Mainadların başında
Gidip korolara katılalım ve hora tepelim
Durup ak saçlı başlarımızı silkeleyelim
Bromios, mutlu tanrıların en mutlusu
Odur tanrı sofralarında gideren kederleri
Sarhoş olup hora tepelim».****

Bu şarkı ne ifade ediyordu? Burada yaban tekelerinin kanlarını içmekten, ciğ ciğ onları yemekten, hora tepmekten ne kastolunuyordu? Bu sözlerde Dionisos misterlerinin özü gizliydi. Konumuza gelmek için bu noktalar üzerinde bir parça duralım.

İlk zamanlar Dionisos, şarabın tanrıydı. Hattâ şarap, bizzat tanrı Dionisos'un kendisiydi. Mister âyinlerinde şarap içmekle şarabın içindeki tanrı ile birleşilmiş oluyordu. İnsan tanrılaşıyordu. Sarhoşluğun verdiği ekstaz hâli, coşkunluk insana sırların kapısını açıyordu.

Dionisos, yalnız şarabın değil, bütün hayatın tanrıydı. Her yıl doğan ve ölen Dionisos, doğa'daki yaratılışın ve ölümden sonra yeniden dirilişin esrarlı varlığıydı. Şarap, evrende hiç durmadan devreden, aynı bütün'ün içinde türlü şekillere giren hayat kudretini sembolleştirmektedir. İnsan şarap'ta tanrı ile birleşir. Daha güzel bir hayatı doğmakla kalmıyor, aynı zamanda evren'e düzen veren külli akıla katılıyordu. Her gün yeniden doğa doğa nihayet sonsuz sarhoşluğa, tam kurtuluşa varıldığına inanılıyordu. Zaten bütün antik misterler, insanı kurtuluşa götüren çeşitli yollar gösteriyordu.

Bakkandır, kutsal ziyafetli âyinlerde şarap ile sarhoş olduktan sonra tanrısal saydıkları hayvanların etrafında çılgınca rakkalarla dönerler ve onları parçalayıp ciğ ciğ yerlerdi. Bu sayede tanrıının kudretini kendilerine naklettiklerine inanırlardı. Mister âyinleri, bir sarhoşluk içinde ekstaza gelerek tanrısal olanı yemek suretiyle tanrılaşmak yolunu açmaktadır.

Dionisos misterlerinde olduğu gibi bütün diğer misterlerde de Orpheus, Phisagor, Eleusis misterlerinde ve bütün antik ve dinsel âyinlerde yemekli ziyafetler, kutsal bir önem taşımıştır. Bu ziyafetler, bir nevi ibadet hâlinde icra edilmiştir.

Eskiden eşya, tapınaklar, ameller, hareketler kutsal anımlar taşırdı. Meselâ kutsal eşyada öte âlem tecelli eder, İlâhî olan şekil alırıdı. Kutsal yerlerde mekânsız olan kendini belli ederdi. Kutsal günlerde sonsuzluk kendini bildirirdi. Kutsal rakkamlar, ölçüye sığmayanı anlatırdı. İnsan tanrıyı yalnız sınırlı olanda somutlaştırmakla kalmazdı. O'nunla hemhal olmak, onunla birleşmek, onun vuslatına kavuşmak, onda fânî olmak isterdi. İşte âyinlerin bir faslı teşkil eden kutsal ziyafetlerde ickinin verdiği sarhoşluk sayesinde bu vuslatın sağlığına inanılırdı. Onun için antik misterlerin agapları, birer

tanrılaşma törenleriyydi. Ruh'un kutsal yemek ile, kutsal içki ile tanrı kudretlerine kavuşması amaçlanırdı.

İlkel kavimlerde kabilenin totemi olan hayvan bir âyin esnasında ölüdürülür ve beraberce yenirdi. Bugün de Afrika'nın, Avustralya'nın birçok vahşi kabilelerinde bu âyinler yaşamaktadır. Totem hayvanının müsterek yenilmesi sayesinde totemde gizli olan kudret, bütün kabile bireylerine yayılmakta ve onları kuvvetlendirmekte olduğuna inanılmaktadır.

Gerek ilkel kavimlerde gerekse antik misterlerde kurbanlık hayvan tanrılarla yalnız bir takdime değildi. Kurban, tanrısal kudretler taşırdı. Onun için kurban, belirli taktis merasimine göre icra edilen ve ondan sonra kurbanın belirli kısımları merasime katılanlar tarafından yenirdi. Bir kısmı da tabu addedilerek yenmez, haricilere verilir, ya-hut dualar ile yakılırdı.

Antik çağda dionisos misterlerinin çılgınca âyinlerinin bir tepkisi ola-rak Orphik misterler doğdu. Orphizm'de kurtuluş, ölümsüzlüğe va-rış, çılgınca rakslar, hayvanları parçalamak ve bunları çığ çığ yemek yolunda değil, ibadet, zâhidlik, nefis terbiyesi, benliği yok etmek yo-lunda arandı. İbadetle tanrılarla yönelen insan, ruhu beden hapisha-nesinden kurtarıyor ve böylece insan ruhu kalıptan kaliba girerek temizleniyor. Ruhun bu seyahati sonsuz ile kaynaşmanın başlangıcı oluyordu.

Antik zamanların gerek Dionisyak, gerekse diğer mister âdet ve usul-leriyle daha yeni çağların dinî ve mistik âyinleri arasında bir benzerlik müşahede etmemeye imkân yoktur. Âdet antik âyinler, daha son-raki dönemlere etki yapmış görülmektedir. Bununla beraber insanın tanrısal olanı zevk etmeye gösterdiği coşkunluk, aşk ve vecdin za-manlar ve mekânlar dışında tamamen beşerî bir hâl olduğunu düşü-nürsek bunu doğal buluruz. Her türlü gerçek din tecrübeinde az ve-ya çok nispetlerde coşkunluk, kendinden geçmişlik halleri daima mü-şahede edilir. Alman İlâhiyatçısı R. Otto'nun dediği gibi: «gerçek mistik dinî tecrübe, ister Hind'de, ister Çin'de, ister İran'da, Horasan'da yahut Fransa ve Almanya'da ciceklensin her yerde onun meyvesi aynıdır. Mistik aşk ve coşkunluk, insan ruhunun en derin kaynaklarından yükseldiği gibi zaman ve mekân koşullarının dışında en ortak taraflarını da dile getirir». İslâm ve Hristiyan mistiklerinde antik mister edebiyatını, usul ve âdetlerini hatırlatan büyük benzer-

İlklerin bundan ileri geldiği muhakkaktır. Meselâ İslâm mistik edebiyatının bir kısmı malzemesini, aşk, şarap, çılgınlık, sarhoşluk, kadeh, meyhane gibi kelimeler teşkil etmiştir. Bazı tarikatlarda rakslar, el çırpmalar, sallanarak veya ayağı yere vurarak zikretmeler, fırıl fırıl dönmeler, semağ dönmemeleri çeşitli kutsal kelimeleri haykırarak yapılan âyinler, def, ney, kudûm gibi musiki âletlerinin refakatinde yapılan âyinler, coşkun İlâhiler, tekkeerdeki yemeklerin kutsal bir merasim hâlinde hazırlanması, İlh. gibi âdetler, antik çağların mister usul ve âdetlerine çok benzemektedir. Hatta Anadolu'nun tamamen İâdînî olan ve baş sallayarak ayağı yere vurarak yapılan horon raksi, Dionisos usullerini hatırlatmaktadır. Hattâ bunların o âyinlerden kaldığı da ileri sürülmektedir. Esasen Dionisos âyinleri, eski Yunanistan'a Trakya yolu ile Anadolu'dan geçmiştir. Bunların yurdu Frikya ve Lîdyâ idi.

Hazreti Mevlâna'nın Divan-ı Kebir'indeki şu sözleri bize antik misterlerin dilini hatırlatır : «Aşk şarabı içelim. Katardaki deve gibi yârin yükün çekelim. Fakat o sarhoşluk, sana akıl arzusunu getiren sarhoşluk değil, aklı ve ruhu uyandıran sarhoşluktur. Allah'dan başka ne varsa yırtan sarhoşluktur. Ruha, kalbe temizlik veren o şarap nerede? Üzüm şarabı nerede? Allah şarabının küpü gönüldür». Bir rübaïsinde de şöyle diyor : «Mayamız, saf ve lâal rengi şaraptandır. Kadehimiz, elimizde feryada gelmiştir. Birbiri üstüne boyuna şarap içmekteyiz. Bir hâle geldik ki biz şarabın içindeyiz. Şarap bizim bûşümüzda». Başka bir rübaide : «Bu aşk ateşi bizi yakıp pişirmede. Her gece meyhaneye çekmede. Harap olanlardan başkaları görmesin diye bizi harabat erleri arasına katmadı». Diğer bir rübaide : «Nerede şarap, kebab ve rübap varsa orada düşüncenin, derdin bulunmasına imkân yoktur. Dostlar, ebedî yaşama şarabını için. Yeşillikler, güller gibi dudağınızı o suyun dudağına verin». Mevlâna, Divan-ı Kebir'inde raksi, coşkunluğu, raks ile kendinden geçmişliği şöyle övmektedir : «Bugün semağ var. Şarap var, sürahi var. Kör kandil bir sâki, bir böyük de her şeyi mübah sayan halk var. Semağ, sabrı, kararı kalmayan canın girişeceği iştir. Çabuk kalk, sıçra, beklemeyen zamanı değil. Semağ'a girdin mi, iki dünyadan da çıktı git. Çünkü semağ dünyası, iki âlemden dışarıdır. Bu semağ, birçok yüce mevkileri insana kaybettirir. İnsan, edep kaideelerinden dışarı çıkar». Büyük sofilerden Şebusteri de Gülşen-i Raz'ında şarabı söyle övmektedir : «Seni kendinden alacak ve mahvedecek şarabı bir zamancağız olsun çek. Çek şarabı da seni senden kurtarsın». «Bü-

tün âlem, o şarabın bir meyhanesine benzer. Her zerrenin gönlü o şaraba kadeh kesilmiştir».

Tasavvuf, şarabı, sarhoşluğu, mesti'yi Tanrı vuslatını zevk edişin bir remzi olarak almıştır. Sözlerdeki şarap gerçek şarap değil, sarhoşluk, gerçek sarhoşluk değildir.

Masonların yemekli toplantılarına gelince; Masonlar, birçok bakımından antik misterlerin vârisleridir. Bütün Masonik derecelerde bu miras yaşatılmaktadır. Düşünce ve usullerde bütün ezoterik geleneklere yer verilmektedir. Mısır'ın, İsrail'in, eski Yunan'ın ve Hıristiyanlığın, İslâm tarikatlarının ezoterizmi, Masonluğun yapısında malzeme olarak kullanılmıştır.

Adları ve kökenleri ne olursa olsun, bütün mister topluluklarının gâyesi, kemâli, gerçek kurtuluşu tahakkuk ettirmek, hakikata ulaşmaktadır. Bunların birbirlerinden sadece usul ve şekil yönünden ayrıldıkları muhakkaktır. Hakikatte 18inci yüzyılın bir meyvesi olan Masonluk bu bakımından, yani eski misterler ile ruh'da ve gayedeki beraberliği dolayısıyle çok eski bir tarihe, antik çağların derinliklerine inen sembolik bir tarihe mâliktir.

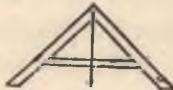
Masonların yemekli toplantılarının adı agap olmakla beraber, bunlar, ilk Hıristiyanların sevgi ve şefkat tezahürü olan agaplarından farklıdır. İlk Hıristiyanlar, karşılıklı sevgi izhar etmek ve yoksullara yardımدا bulunmak maksadıyla ve bir rahibin idaresi altında agap ismi verilen yemekli toplantılar yaparlardı. Bunların kutsal hüviyeti yoktu. Fakat, Hz. İsa'nın şakirdleriyle olan son yemeği, fisih, kutsal bir agaptı. Hattâ Aziz Paulus, bu sonuncusunun birincisi ile karıştırmamasını Korintoslu'lara yazdığı mektubunda ihtar etmişti. İsa'nın son yemeği, tamamen antik misterlerin ruhunu taşır. Markos'un İncil'inden şu kısımları okuyalım : «Onlar, yemek yerlerken İsa ekmeğe aldı, şükran duası edip kırdı. Ve onlara vererek dedi: Alın, bu benim bedenimdir ve bir kâse aldı, şükür edip onlara verdi. Hepsi de ondan içtiler. Ve onlara dedi: Bu benim kanım, birçokları için dökülen ahdin kanıdır. Doğrusu size derim: Allah'ın melekütu'nda onu taze olarak içeceğim güne kadar asma'nın mahsulünden artık içmeyeceğim». Bu sözlerde şarap ve ekmeğin nasıl bir kutsallık kazandığını görüyoruz. Şarap ve ekmek Tanrı ogluna remz oluyordu.

Masonik agaplar, nitelik ve anlam bakımından daha çok antik Yunan çağının Symposium'larına benzer. Hep birlikte içme anlamına

gelen Symposion, herhangi bir içkili akşam yemeği değil, Atina'da birçok özel koşullara ve geleneklere göre kurulan kutsallık taşıyan bir toplantıydı. Bu yemekler, akşam üstü başlayıp gece geç vakitlere kadar sürerdi ve iki kısımda tamamlanırırdı. Birincisine deipnon, ikinci kısmına Symposion denirdi. Davetliler, ellerini ve ayaklarını kölelere yıkatıp, çeveçevre dizilmiş sedirlere uzandıktan sonra yemek başlar. Deipnon denilen bu yemek faslı ne kadar uzun sürerse sürsün önemli değildi. Çünkü yemekte içki içilmez, fazla konuşulmaz, yemek bitince Tanrı'lara dua edilir, onlara taktime olarak şarap dökülür. Ondan sonra toplantının asıl kutsal kısmı, yani Symposion başlardı. Symposion bir tören, bir şöлendi. Symposion'da ya felsefi konular ele alınır, yahut tanrı Eros'a övgüler söylenir, bir veya bir kaç tanrıya skolion denilen şiirler okunurdu. İçki içmenin de, şiir okumanın da âdetleri vardı. Bir başkan seçilir, nasıl ve ne kadar şarap içileceğini, neler üstüne kimlerin hangi sıraya göre söz alacağıni veya şiir okuyacağını o kararlaştırırırdı. Symposionlarda hazır bulunan çalgıcı kadınlar da şiir okunurken kaval çalmakla görevliydi. Toplantı, aşk, aşk tanrısı konularında gönülden gelen ilhamların dile getirilmesi vesilesiyle birer kutsal toplantı olurdu.

Masonik agapların sadece bir içme ve yemeden ibaret olmadığı mu hakkaktır. O zaman bu yemeklerin herhangi bir haricî içkili ziynetinden ne farkı kalırdı? Agaplar antik bir geleneğe uyarak evvelâ hakikati arama yolundaki çalışmaları kutlamak üzere yapılır. Bu toplantılarında karşılıklı sevgi duyguları müşterek içki ve yemeklerle teyd edilir. Agap'e katılan ustadların bu konu etrafındaki konuşmaları veya şiirleri gönüldeki hakikat aşkı, kardeşlik sevgisini dile getirir. Agap, Masonik çalışmaların bir devamıdır ve onu tamamlamaktadır. Sözüme Hayyam'ın bir rübaisiyle son vereceğim.

**«Sâki, misk kokulu, lâ'l renkli şarabı sun da dedikodudan kurtulayım.
Sâki, zaman, benim toprağımı da, senin toprağını da testi yapmadan
bir testi şarap sun bana!».**

Sembollerin Yorum Güçlüğü Ve Aydınlanma Gereği

Yılmaz KARAKOYUNLU

Mason'luğun semboller üzerine kurulu oluşu ve semboller sisteminin soyut tanımlamalarında, insanın duygusal ve düşünel evriminin amaçlanmış olması, Masonluğun akıcı yapısı ile çelişki halinde değildir. Aksine, sembolizma ,Masonluğun ruhunu, özünü oluşturan moral gerçekleri yansıtır. Masonluk mesleğinin ayrılmaz parçasıdır.

Sembolizma, soyut bir kavramın, bir kuramın, bir amacın, bir müessesesinin somut bir tanım içinde sunulmasıdır. Bilinçli bir

yaklaşımındır. Bilinç, kendi varlığını sezen ve bu varlığa egemen olan düşüncedir. Bilinç ötesi dünyaların gizliliklerinde, insanlığın huzur kaynaklarını arayan Psikoloji ilmi, sembollerin, insanın zihin faaliyetlerinde temel taşlar olduğunu ortaya koymıştır.

Sembolizmanın, bir düşünce sisteminin bütünlüğünü ve tutarlığını anlatmada büyük yararları sağlamasına karşılık, ciddi bir güçlük de taşıdığını belirtmek gereklidir. Bazen, köklü olmayan

bilgi ve tecrübe demetine karşılık, geniş bir hayal gücü ile insan, semboller, gerçek anlam ve anlatımlarının dışında yorumlara götürebilir. Bu yaklaşım, bir yandan, yanlış bilgiler setinin oluşmasına, diğer yandan, sembolizmanın hedeflerinden sapmasına neden olur. Masonluk «AKLIN» egemen olduğu bir düşünce sistemidir ve Masonluğun sembolik anlatımındaki moral gerçeklerin bilinmesi arzusu, egemenliğine inandığımız «aklin» doğal yorumudur.

Bir soyut anlatımı bilmek, bu tanrıma aşina olmak, hatta, o tanının günlük hayatı uyarlanmasıından pay almak, o soyut anlatımın ne olduğunu, neyi amaçladığını bilmek demek değildir. Çok kişiyi ileride giderilmesi mümkün olmayan ciddi yanılırlara götüren şey, gerçekte, bilmezliğin olumsuz etkisini önemsemeyişimizdir. Bilgi eksikliğimizin yarattığı umursamaz davranış biçimleri bizi, çıkış yolu sandığımız noktada kaçışa götürür. Kaybedişimiz böyle başlar. Bilgisizliğimizin cür'et ya da suskuluk yaratın zaafı, düşün selliğe egemen olur. Karanlıktan doğan yanlıtların boş inançlarına boyun eğeriz.

İtiraf edelim ki, «NUR» a kavuştuktan sonra geçen zaman aralıklarında, karşılaştığımız çok

şeyi bilmekte, anlamakta, hatta bu kavram ve sembollerin açıklamalarını bulmakta büyük güçlüklerle karşılaştık. Aydınlanmak ihtiyacımızı giderebilmek arzusu ile elde edebildiklerimizi, zihinlerimizi işgal eden sorularla karşılaştırsak, bizim için böyle bir arayıştan kârî olmuş olmayı savlamak mümkün olmayabilir. Bu noktada bir yanlış anlamayı gidermek isterim. HAM TAŞIN YONTULMASINDA her şeyi başkalarından beklemek bencil bir davranıştır. İnsanoğlu, kendi yapısında, kendisi için aydınlanma yolları bulabilir. Konfîçyus'ün dediği gibi;

«Karanlıktan şikâyet edecekleriniz yerde, önce kendiniz için bir mum yakınız..»

İnsanoğlunun, kendi yapısında, kendisi için aydınlanma yollarını araması, büyük ölçüde başkalarının da aydınlatılması gayretinin sağlığı ve etkin yöntemlerinden birisidir. Düşünce dûnyası, bilim, teknik, san'at böylesine bir birimin kutsal ürünleridir. Bu temel kabule rağmen, bütün kardeşlerimizin, Masonluğun ortak amacı doğrultusunda, geleneklerimiz, sembollerimiz ve bunların anlatımları konusunda bilmek isteği ile yüklü bulundukları çok şey için başkalarının da yardımlarına muhtaç olduklarına inanıyorum. Bir

öğretinin moral gerçekleri, akıl ve değer yargıları, amacı ve geneleği, sembolizmasının tanımı ve manası anlaşılamazsa, o öğreti sistemi ile olan ilişki, sadece, belli şekil şartlarını yerine getiren bir tekrar alışkanlığından ibaret kalır.

Bağnaz düşünce, «Zamanı» tecrübe zenginliği saymıştır. Genelleyici mantık ilkelerine göre, bir ölçüde makul görülebilecek bu kabul, günlük yaşamın gerçekleri ve düşünsel gerekler açısından irdelendiği zaman, görülecektir ki, kesinlik ifade etmediği gibi, aksine, büyük yanlışlıklar da gösterir. Tecrübenin kazandırdığı şey büyük ve saygıdeğerdir; ancak, bu büyülük, geçen zamandan değil, öğrenmek arzu ve gayretinden gelir; saygıdeğerliği de yine aynı kaynaktan beslenir. Bu açıklamadan amacım, uzun masonik yaşa sahip kardeşlerimizin dahi, bu sınırsız ve evrensel düşünce sistemi içinde, halâ sahip olmak arzusunu duyacakları çok şeylerin bulunduğu ifade etmektir. Eğer evrim kavramının yüce etkinliğine inanıysak —ki aklın yorumu budur— sürekli gelişme ihtiyacı bizi bir noktada kalmaya zorlayamaz.

Somut şey kolay anlaşılır. Tanrı'nın lutfettiği beş duyu ile bu somut dünyayı algılayabiliriz.

Görürüz, duyarız, koklarız, tadırız, dokunuruz. Günlük yaşamın büyük kısmı, bu organlarımız ile ilgilidir. Bunlar için üstün zihin yeteneklerine ihtiyaç yoktur. Çünkü evrimi sözkonusu değildir.. Bilgiler, tecrübeler, amaçlar, bu beş duygunun fizik algılamalarında önem taşımaz. Diğer bir deyimle, akıllı da görür, deli de.. Zeki insan da işitir, saf da.. Kültürlünün tattığı gibi, cahil de lezzet alır, dokunur.

Soyut şey güçtür. Bilgi ister. Tecrübe gerektirir. Arama, araşturma, kendini yenileme ister. Bir şeyi soyuta ulaşımak güç olduğu gibi, soyutu yorumlamak da güçtür. Coğumuzun içinde bulunduğu güçlük, gerçekte, bu sembolik anlatımlar sisteminde kendimize aktaracağımız pavın derlenmesinde, değerlendirilmesinde karşılaştığımız bilgi ve yorum eksikliğidir. Bu güçlük çözülmeme, doğrusu anlaşılmazsa, anlatılamazsa, insanlar birbirlerini aydınlatmazsa, aydınlatamazsa yanılıqlar başlar. Bu yanılıqlar aldatmaca biçiminde sürer gider. Bilgisizlik, hareket halindeki cehaletin korkunç kuvvetini kazanır. Bu kuvvet, önce insanın kendini aldatması, sonra da bu aldatmacaya başkalarını kurban etmesi şeklinde bürünür. Yanlış bilgi, gerceği kavranmamış yorum, tartışmadan uzak kalış, insanı

asıl gerçeği görmekten, anlamaktan, uygulamaktan, açıkçası, insanı insan olmaktan alıkoyar. Düşüncede ve duyguda taassup böyle başlar. Sapanmış olduğu her kanaate aykırı düşen her düşünceye körük körüğe saldırır. Hoş görü kaybolur. Bu ise, aklın reddidir. Aklın red olduğu yerde, moral gerçek kalmaz.

İnsanı bilgi sahibi olmaktan, alıkoyan çeşitli nedenler vardır. Önce, bilgi demetleri açık olmayabilir. İstediğiniz anda bulmak olanakları sınırlıdır. Veya öğreti sistemleri içinde, belli aşamaların geçilmesi koşuluna bağlanmış olabilir. Ancak, öğreti sistemlerinin dereceler ilişkisine bağlı olan noktalarda dahi, bilgilerin derlenmesine ve değerlendirilmesine fırsat vermemeyen noksantalıklar olduğu da bir gerçektir. Bu güçlükleri hergün yaşamaktayız. Bu tür sınırlamları, dıştan gelen kayıtlamalar olarak tanımlıyorum. Biraz gayret, biraz öğrenmek arzusu ile, dıştan gelen kayıtlamaların kapılarını aralamak imkânı bulabilir. Yeni bir aydınlanma penceresinin önünde dünya görüşümüzü genişletebiliriz. Kutsal kitaplar, dinler tarihi, felsefe, mantık, mitoloji, psikoloji vb.. okumakla, bu tür eksiklerimizi gidermeye yardımcı olabilecek geniş bilgi dağarcıklarına sahip

olabiliyoruz. Bu biraz sabır, biraz gayret ister.

İnsanı bilgi sahibi olmaktan ve «Kendini Bilmekten» alıkoyan bir diğer önemli faktör, içsel sınırlama dediğimiz duraksadır ki, giz dolu bir bekleyişi, hüzün dolu bir kuşkuya yansıtır. Bu, insanlığın yanlış anlaşılacağı kuşkusudur. Soracağınız ve/veya tartışacağınız konuda, hakkınıza verilecek değer yargısının olumsuz sonuçlar yaratacağı endişesinde olduğunuz sizi, gerçeği görmekten alıkoyar. Sanırım ki, pek çok kişi, böyle bir değer yargısının yoğun endişesinde veya köklü vekhinde, çok şeyi öğrenmek arzusundan kendini alıkoyarken, «kendini bilmek» fırsatlarını da kaybetmiştir. Geçen zamana tekrar sahip olmak mümkün değildir; ama, gelecek zamana tasarruf etmek her zaman elimizdedir.

Bu noktada, sevme sanatı içinde son derece önemli bir yeri olan ve derin saygılar duyduğum içten bir anlatışın bir bölümünü aktarmak istiyorum.

«... Her yaşadığımız gün, sadece yaşanacak bir gün değil, anlaşılacak ve anlatılacak gündür. Her anlaşılacağına bin bakış açısı ve her bin bakış açısından da bin anlatılacak varsa, kendi küllerinde, kendi varlığını yenileyen

Kutsal Phoenix gibi, sürekli yenilenmenin gerektirdiği duygusal ve düşüncemizde dünyasında olmalıyız.. Böyle bir benimseyiş içinde olur ve arayışımızı sürdürürsek, kaybedilmiş hiçbir zaman aralığı için esef etmeye gerek yoktur..»

Masonlukla ilgili çok şeyi, gerçek yapısında bilmediğimizi itiraf edelim. Mesleğimizin moral gerçeklerinin oldukça uzağındayız. Gerçekçi olmaktan zarar gören kimse yoktur. Öğrenmenin ilk adımı, eksikliğimizi bilmektir. Bilgi eksikliğimizi gidermek imkâni her zaman için vardır. Bilmediğini sormak, biliyor görünmekten çok daha dürüst ve çok daha yararlı bir yoldur. Bu yol büyük ölçüde loca toplantılarından geçer.

Loca toplantıları aslında, bir araya gelme tiryakiliği değildir. Bu bir değer yargısıdır. Bir karrardır. Bir ömrü işidir. Bir amaçta bütünsel arzusudur. Yoksas, bir lezzetin paylaşılması değildir.. Loca toplantılarında çok şey öğrenir, aydınlanır ve aydınlatırız. «NUR»lanma, düşünsel etkileşim olayıdır. Farklı bakış açılarında oluşan görüşlerin sentezi vardır. Ve biz her toplantı gecesinin sonunda, birbirinden aydınlanan insanlar olarak, kardeşlik zincirimizi daha

güçlü halkalar halinde birleştirir ve bütünleşiriz.

Bu bütünleşmede, temel amaç ve o amacın anlattığı moral gerçeğin yüceliğinde değer kazanırız. İşte sembollerimizin yorum gücü, ve yorum farklılarının yaratabileceği çelişkinin olumsuz etkisi bu değer kazandığımız gerçekte bizim için ciddi tereddütler yaratır. Yorum farklılığı, bir ölçüde, üzerinde çalıştığımız konunun değişik yanlarını ortaya koyması açısından yarar sağlar. Bir diğer ölçüde de duraksamaya neden olur. Büylesine ikilik içinde asıl gerçeği bulmak güçleşir. Konuyu bir örnek ile açıklamak istiyorum.

Örnek olarak **GÖNYE** ve **PERGEL**'i alalım.

Gönye ve pergel, Masonlukta çok önemli yer tutar. Çıraklık, Kalfalık ve Ustalık derecelerinde, gönye ve pergel, Kutsal Kitaplarla bir arada bulunur. Bunu olmaksızın loca çalışmaları yürütülemez. Gönye ve Pergelin Kutsal Kitaplar üzerindeki durusu şekilleri, derecelerine göre farklı anıtlamlardadır. Ham Taşın yontulmasındaki evrimin gelişme aşamalarını anlatır.

Sembolik tanımlamada, Gönye nedir neyi anlatır? Pergel nedir

ve neyi anlatır? Gerek gönye gerekse pergeli, masonik sembolizmada, «Geometrik, veya Operatif Semboller» sınıfındadır - masında yer alır. Birinci derece ritüelinde gönyenin ve pergelin neyi sembolize ettiği, hangi soyut kavramın somut tanımı olduğu anlatılmıştır. Yeni tekris edilen kardeşe, Önceki Saygıdeğer Üstad derecesinin tablosunu açıklarken, gönyenin ve pergelin sembolize ettiği soyut düşünceyi açıklar. Bu açıklamayı Birinci Derece Ritüelinden aynen aktarıyorum. (1)

«... Kutsal iKtamlar üzerindeki Gönye, hayatta doğru yoldan ayrılmamak gerektiğini anlatır. AKLI TEMSİL EDER. Pergel, istek ve hırslarımızı sınırlı tutmayı öğretir. DUYGUNUN SEMBOLÜDÜR...»

Kutsal kitaplar üzerinde gönyenin ve pergelin, derecelerine göre duruş biçimlerinin soyut tanımı, Ham Taşın Yontulmasında beliren düşünsel ve duygusal gelişmenin sembolize edilişidir. Bu evrimin anlamı, inanc bütünlüğü içinde, aklın, hırsı peşin hükmeye galip geleceğidir. Mason, hatalarından, peşin yargılardan sıyrılmış, evrensel yapıya faydalı bir şekilde ka-

(1) Birinci Derece Ritüeli. Sayfa 38

tilabilecek hale gelmiş insanı temsil eder.

Ritüelin tanımı budur.

Gönye ve pergelin **sembolik anlatımının yorumu** üzerinde değişik görüşler olması doğaldır ve açıkçası istenilen bir durumdur. Ancak, Gönye ve pergelin sembolize ettiği **kavram'ın farklı** olarak belirtilmesi, zihinlerde tereddüt yaratır. Bu farklı tanım getirmeler, yorum getirmek değildir. Değişik tanımlar, ritüeldeki tanımlardan farklılık göstermesi nedeniyle, düşünsel duraksamanın sürüp gitmesini oluşturur. Bu duraksamadaki suskulüğümüz zamanla yoğunluk kazanırsa, öğrenmek arzusundan bütün bütün uzaklaşabiliriz.

Şimdi örnek üzerindeki tartışmalarımıza devam edelim.

Bir çalışmada, Gönye ve Pergel şöyle yorumlanmaktadır.(2)

«...**GÖNYE HAMLIĞI, PERGEL ise DÜŞÜNCE, ZEKA ve MANA'yı** remzeder. Çıraklıktı Gönye Üstte, pergel altadır. Kalfalıkta, pergelle gönye kuçaklaşmışlardır. Bir birleri ile güreşmektedirler Üstadlıkta artık mücadele

(2) Burhanettin SEMİ. «Kronos (Geometri ve Zaman)» Mimar Sinan Dergisi Sayı : 14 Sayfa : 45

bitmiş, Pergel galip gelmiş, Gönye Altta kalmış, Pergel üste çıkmıştır. AKIL ve ZEKA galip gelmiştir.»

Göründüğü gibi, Ritüelin tanımı ile, bir bölümünü aktardığımız sözkonusu çalışmada verilen tanım, birbirinin tam tersidir. Aynı konuda bir başka yorum, Gönye ve Pergel için ritüelin getirdiği tanımdan farklı anlatımlar içindedir. (3)

«...**GÖNYE, MADDEYİ**, varı bedeni remzeder... C, rûhu ile kontrol, **AKLI** ile idare edilemiyen, bedeni remzeder.»

«...**PERGEL** ruhu, **GÖNYE** de Maddeyi sembolize etmektedir.» (4)

Dikkat edilirse, yukarıda aktarılan çalışmaların, farklı anlatım biçimlerinde olmalarına rağmen, aynı yorum tarzında birleşikleri görülür. Bu yorumların özeti şudur. Gönyenin akilla ilgisi yoktur.

Ritüelin verdiği tanımlar çerçevesinde, bu yorumlar değer -

lendirildiği zaman, zihin, karışıklığın kuşkusunda kalmaktadır.

Gerçekten **GÖNYE**, ritüelin dediği gibi **AKLIN** sembolü müdür, yoksa, yukarıdaki çalışmalarдан aktarıldığı gibi, **HAMLIĞIN** veya **Akı ile idare edilemiyen bedenin sembolü müdür?**

COIL'S MASONIC ENCYCLOPEDIA'ya göre (5), Gönye ve Pergelin masonik semboller olarak geçirdiği evrim ilginç özellikler taşımaktadır. Bu açıklamalara göre, **GÖNYE**, doğruluk, adalet ve haysiyetin sembolüdür. **PERGEL** ise, doğruluktan ve sadakatten ayrılmamanın remzidir. Ve bu semboller birbirinden bağımsız olarak geliştirilmiştir. Ansiklopediye göre, 1723 Anderson anayasasında Gönye ve Pergele rastlanılmamaktadır. 1730 yılında «Masonry Dissected» de bir locanın tam olabilmesi için, İngil'in, Gönyenin ve Pergelin bulunması gerektigine işaret edilmektedir. Burada ilginç olan nokta, İncil'in Tanrı'ya Pergelin Üstadı ve Gönyenin Kalfalarla ait olduğunu, yine aynı açıklamalarda, zamanla Gönyenin, Üstadın işaretini haline geldiği

(3) Raşit TEMEL. «Ritüellerin iç Anlamı» Mimer Sinan Dergisi. Sayı 13. Sayfa 33.

(4) Tanju KORAY. «Çırak, Kalfa, Usta» C. Rigo Basımevi. İstanbul 1973. Sayfa 18.

(5) COIL's MASONIC ENCYCLOPEDIA. Macoy Publ. And Masonic Supply Com. 1961.

ifade edilmekte fakat nedenine işaret olunmamaktadır.

Birinci derece ritüelindeki sembolik tanımlama ile, Ansiklopedinin özetlediği gelişme doğrultusu ve vardıgı nokta arasında tam bir uygunluk görülmekte - dir. Nitekim bugün, Gönye, saygıdeğer üstadın işaretidir. Kordonundı Gönye vardır. Kürsüsünde Gönye bulunur. Buna karşılık Pergel hiçbir görevlinin işaretini olarak belirtilmemiştir.

Ritüelin Gönye'ye izafe ettiği sembolik tanım ile, Saygideğer Üstadın görev ve sorumlulukları birlikte değerlendirilirse, sanırım konuyu daha açık, daha aydınlichkeit bir düzeyde tartışmak olanağı bulunabilecektir. Şöyleki;

Sayıdeğer üstad, insanlık adına kurulacak ÜLKÜ TAPINAĞI-NIN inşasında, mükemmel masonlar yetiştirmek görev ve sorumluluğundadır. Ham taşı yontmak, mükemmel bir altı yüzlü (Kübik Taş) haline getirmek için gerekli olan ve tam anlamı ile doğruluğu ifade eden Gönyeyi bu nedenle taşımaktadır. Orta sütünlar sembolizmasında, Ülkü Tapınağının inşası için A-KIL sütununu Saygideğer üstad yakar. Ancak ondan sonrasında kuvvet ve güzellik ışıkları yakılabilir. Ondan sonrasında Kutsal iKtaplар açılır. Derece-

sine göre Gönye ve Pergel yerleştirilir. Derece Tablosu açılabılır. Loca faaliyetleri başlayabilir.

Konuya bu açıdan bakıldığı zaman, sanırım, aklı, doğruluğu, adaleti, haysiyeti ve mükemmeliyeti temsil eden Saygideğer Üstad, yukarıda özetlenen yorumlarda ifade edildiği gibi, Hamlığı sembolize eden GÖNYE ile temessül edemez. Saygı değer Üstad, Loca çalışmalarını kapatırken, bütün kardeşlerin gönül rahatlığı içinde dağılmalarını istemeden önce, Gönye gibi güven vererek ayrılacıklarına işaret eder.

Sanırım, Ritüellerimizin iç anımlarını kavramakta güçlük çekiyoruz. Gereğince aydınlatmak ihtiyacımız, içsel ve dışsal sınırlamalar ile giderilememektedir. Bu durum bizi, şekil şartları ile yetinmenin kolay, fakat aldatıcı rahatlığını yeğleyen moral yanlış içine itiyor. İşte sembollerimizin yorum güçlükleri ile aydınlatma gereğimiz arasındaki çelişkinin çözüm - süzlüğündeki kaybımız budur.

Masonik sembolizmanın farklı yorumları nedeniyle, Masonik Ruhun ve Moral gerçeğin nitel değişiklik göstermeyeceğini iddia etmek mümkün değildir. Üstelik doğrudur da.. Ancak, yeni teknikler edilen kardeş, Loca Hati-

binin yaptığı tanıma konuşması hatırlanacak olursa, sembolerin yanlış anlaşılmasıının bizi tıhi öğretinin yanlış anlaşısına vesile olabileceği kuşkusu büyük önem kazanır. Bu hitabın bir bölümünü aktarıyorum. (6)

«...Masonluk, bütün öğretilerini semboller aracılığı ile üyelerine vermeyi esas olarak kabul etmiştir. Bizim Mabed dediğimiz bu salonda gördüğünüz her şey, yapılan her hareket, söylenen sözler hep sembollerdir.»

---

(6) Birinci Derece Ritüeli. Sayfa : 40.

Sembollerimizin önemi açıkta. Derecelerinin gizliliklerine göre bu sembollere açık anlatımlar getirmek gereği vardır. Zihinlerimizin duraksadığı yerde, uzayıp giden suskunluk, gerçekte söyleyecek çok şeyi olanların suskunluğu değildir. Açıklamalarımı, Lucretius'un bir sözü ile bitiriyorum.

«Tek bir neden göstermek yetmez;
Bir kaçını vermelİ, bir tekİ
doğru da olsa.»

inanıyorumki, bir şeyin bir bölmünü doğru anlamak, tümünü yanlış bilmekten daha iyidir. Akıl bize yol göstersin.

Ars Quatuor Coronatorum'dan

Derleyen : Sahir ERMAN

İngiltere Birleşik B. L'a bağlı 2076 numaralı ilk masonik araştırma locası olan Quatuor Coronati Locası tarafından yayınlanan (Ars Quatuor Coronatorum) dergisinin 85. cildinde Türkiye hakkında şu bilgiler yer almaktadır :

«Pantagraph Printing and Stationery Co., Bloomington, Illinois ABD, tarafından 1972 Mason Locaları Levhası yayınlanmıştır. Bu levhada, önceki levhalarda yer alan bilgilere yapılan ekler yayınlanmaktadır. Bunlar arasında Türkiye B. L. a ayrılan kısmda Loca adının ingilizce manasını gösteren bir sütun da göze çarpmaktadır.

Yukarda açıklanan bu karışık ayrıntıyı daha iyi belirtmek için, İngiltere Birleşik B. L. tarafından yakınlarda tanınmış olan Türkiye B. L. na ayrılan kısmın başlığını aşağıya iktibas etmekteyiz.

1909

TÜRKİYE BÜYÜK LOCASI
H. ve K. M.

1972

Nisanda yapılan yıllık toplantı

Loca sayısı   Mason Mabedi : 25 Nuruziya S. Beyoğlu   Üye sayısı
50   İstanbul - Telef. 000.000   2.670

Büyük Üstad
(Adı)

Genel Sekreter
(Adı)

Ev   telef. 000.000

Ev   telef. 000.000

Büro telef. 000.000

Büro telef. 000.000

Şehir Ankara	Loca adı Uyanış	İngilizce anlamı Awakening	Numarası 5
-----------------	--------------------	-------------------------------	---------------

Listenin dipotunda İngilizce, Fransızca, Almanca ve Rumca çalışan localar gösterilmekte ve bunlardan birini de en ünlü Türk mimarı olan Mimar Sinan'ın (16. yüzyıl) adını taşıyip, özellikle Araştırma Locası halinde çalıştığı belirtilmektedir.

Yukarda dercolunan Türkiye B.L.nın başlığında isim ve telefon numaralarının bililtizam yazılmadığı dikkati çekmektedir. Masonik protokole her konuda ve özellikle mektuplaşmada riayet edildiği bu suretle anlaşılmaktadır. Kimse masonik bir konu hakkında doğrudan doğruya B. Ü. a yazamaz : İngiliz Anayasalar Kitabının 17. kaidesi şu hükmü ihtiva etmektedir :

«Genel Sekreter aracılığı dışında, Büyük Üstada hiç bir masonik konu ulaşırılamaz»

Bunun gibi bir jüridikasyona bağlı bir mason da, başka bir jüridiksonun genel sekreterine doğrudan doğruya yazamaz.»

Aynı dergide 1971-72 yılında Quatuor Coronati Locasına yeni üye olan çeşitli ülkelerdeki KK.in adlarını ihtiva eden bir liste yayınlanmaktadır. Bu listede :

Mimar Sinan, 43, Türkiye

locası yer aldığı gibi, aşağıdaki kardeşlerimizin de isimleri okunmak-tadır :

Bilgen H., Doğuş 10, Türkiye

Bitek Halûk, Freedom 35, Türkiye

Erginsoy A., Çankaya 36, Türkiye

Eriş C., İrfan 25, Türkiye

Fanhi D., Freedom 35, Türkiye

İpekçi G., Delta 29, Türkiye

İsfendiyar V., Dikmen 22, Türkiye

Katırcioğlu F. M., Freedom 35, Türkiye

Kunt A., Freedom 35, Türkiye

Oran C., Ephesus 42, Türkiye

Zara Y., Humanitas 33, Türkiye

Zaimoğlu, Delta 29, Türkiye

Bu kardeşlerimizi tebrik eder, masonik çalışmalarında başarılar dilerken, Quatuor Coronati L.nın Türkiye muhabir üyesinin Müsavat M. L. ndan Mişel Margulies K. olduğunu bütün K.lerimize hatırlatırız.

Batı Almanya Büyük Locasının 25inci yıldönümü münasebetiyle :

Çeviren : Şerif ONAY

Frankfurt'da Paulskirche'de Alman Büyük Locasının 25inci yıldönümü ve 1974 edebiyat ödülüne tevdili münasebetiyle Hessen-Nassau hükümet mümessilleri ve salır misafir hariciler huzurunda yapılan resmi celse'de söylenen nutuklar.

Açılış Söyleni.

Büyük Locamızın 1949 daki kuruluş toplantısının tören zabti, biraz solmuş haliyle, önemde duruyor. Büyük Üstad ve onun çalışma arkadaşları - gümüş harflerle mavi zemin üzerinde bugün hâla parlıyorlar. Açılan sayfalar kuruluş töreninde Paulskirche'de toplanan adamları, kuruluşun ilk saatinde birlik bel-

gesini imzalayan bîraderleri, bildiriyor. Onlardan bir çoğu şimdî artık aramızdan ayrılmışlardır. Fakat gene bizimle hep beraberdirler. Bir çok kardeşler, hemşire ve konuklarla birlikte yaşlarının gerektirdiği vekarla, fakat mihnetle yüklü olarak, bu şerefli yerlerin geniş çevresini dolduran yoldaşlarıyla beraber, bizlere görünmeksizin, halkımızda yer almışlardır.

1949 dan 1974'e kadar didinme ve savaş içinde, ümidi beraber hayal kırıklığı ile dolu o'arak ama binnetice güvenimiz hic sarsılmadan bir çeyrek asırlık zaman kavsi böylece çözikmiş bulunuyor.

Bu zaman fasılısı sırasında Theodor Vogel'in öncülüğü ve kuruculuğu sayesinde yaratılan işler bugün artık tarihe karışmıştır. Bununla beraber, bu dosyalan içine gömülümuş bir tarih değil, bir çok uzman beynin ve ellerin eseri, ham taş üzerinde, bugün burada olduğu gibi yarın için de bir varlık halinde payidar olabilmeleri için her hamlesi olduğu gibi yarın içinde bir varlık halinde paydar olabilmeleri için her hamlesi yorumzaz bir azm ile birbirine eklenen ağır ve yorucu çalışmaların mahsülü olarak yaşayan bir tarih.

Bu eser, durmadan ileri götürürlümlü; zaman bizi, Büyük Locaların kuruluşundan görev sınavını tam olarak vereceğimiz âna doğru, tesisten ikmale kadar, Almanya'mızda yeni hükümetin doğuş yıllarından bu hükümetin, devamlı bir kardeşlik ve insanlık erdemini istemekte durmadan direnen bu dünyada ve Avrupa içinde sağlam yerini bulması için, koşturmaktadır.

Paulskirche'deki bu tören saatimiz ve Büyük Locamızın bu yıldönümü şenliği üzerine yazılacak olan zabıt, yalnız bir hatırlama belgesi olarak kalmasın, aynı zamanda bizlere ve bizden sonra geleceklerle Almanya'da masonluk üzerine yaptığımız çalışmaları bir safhasına tanıklık edecek bir kitabe olsun.

1.1.1975 Büyük Üstad
Rolf Ullmann

Büyük Üstad'ın nutku.

Almanya'nın eski hür ve kabul edilmiş masonları Büyük Loçası namına sizlere, çok saygı değer hanım ve beyefendilerime bütün kalbimle Frankfurt'ın Paulskirche'sindeki bu törene hoş geldiniz derim,

Bu tarihî yerin, ziyaretçilerinde, bundan 126 yıl önce burada

toplanyip, farkında olarak ya da olmuyarak, yeni Alman tarihinin en mühim saatini yaşamış olanların o andaki düşüncelerini ve ruhsal durumlarını sezeyecek bir ilham uyandıracağını hepimiz bilmekteyiz.

Frankfurt am Main Alman Ku-rucu Millet Meclisinin müzakerelerini kaydeden ve Dresden'li

mason Prof. Franz Wigard başkanlığında çalışan redaksiyon komitesi tarafından 20 Mayıs 1848 Cumartesi yayımlanan stenografik zabıttan öğrendiğimize göre 18 Mayıs 1848 de öğleden sonra saat 3 de toplanan 389 millet vekili, başları açık olarak bir tören yürüyüşü halinde Römer evinin İmparatorluk salonundan çıkış «çan sesleri ve top gürlemeleri arasında» Paulskirche'ye varmışlar, buna ilave olarak bildirildiği üzere, bu arada: «halkın vivat (yaşasın) çağrıları şehir garnizonunun seslerine karışıyor, pencerelerden bezler sallanıyor ve siyah-kırmızı-altunsarı renkli büyük bayraklar şehrin bir çok binalarından günün havasıyle dalgalandı».

Bununla, o kadar çok özlenilmiş olan ve kurbanlar verilerek gerçekleştirilen bağımsız bir Alman Devletinin kuruluş saati ile birlikte hür bir Anayasının hazırlanması zamanının da gelmiş bulunduğu anlaşılıyordu. Bu ilk milli günün adamları arasında en az 25 mason vardı. Bunlar, nura kavuştuktan sonra masonluk ilkelerini yeni demokratik hükümet esaslarına uyulamak için gayret harcamiş insanlardı. Gerçi onlar, birbirinden ayrı düşen politik saflarda yer almış bulunuyorlardı. Ama hepsi çağdaş masonluğun do-

ğum tarihi olan 1723 senesinden beri bugün dahi hiç değişmeden hep yürürlükte olan prensiplere göre davranışmışlardır. Bu esaslara göre onlar doğru ve iyi insan olmaliyidiler ve kendi özel inançlarına kapılmaksızın, ya da hangi kanaati temsil ederse etsinler, haysiyet ve namusdan ayrılmayacaklardı. Bu sayededir ki masonluk fikir farkı yüzünden birbirine yabancı kalmış insanlar arasında da gerçek dostluk kuran bir birleşme ocağı oluyor.

Gerçi bu yüksek esasları da, halk dilinde bir amblem olarak yerlesen (Paulskirche yürüyüşü) nün başarıya ulaşmasını sağlayamadı. Tersine, daha 1902 yılında genç bir doktor adayı, hocası büyük tarihçi Friederich Meinecke'den kendisine Alman ihtilalinin bir safhası üzerine bir tez vermesini rica ettiği vakit hocası politika bakımından bu kadar tehlikeli bir denemeye girişmekten onu şiddetle uyardı. Adı Paul Wentke olan bu öğrenci o tarihden tam 32 yıl sonra hayatı boyunca süren çalışmalarının mahsülü olarak, Paulskirche parlamentosu tarihi üzerine hazırladığı kitabını «İlk Alman parlamentosunun idealleri ve yanıtları» başlığıyla ortaya koyabildi.

Şüphesiz ki ihtilalin talihsiz â-

kibeti burjuva topluluğunda, o-nun hiçbir zaman sıyrılamadığı ideallere olan inancının zayıflaması ve kendi gücüyle bir milli hukûmet kurabilme ümidi kaybetmesi gibi çok derin yıl-gınıklar yarattı. Bunu kral hanedanı ile uzlaşılması ve 1871 de küçük Almanya devletinin kurulması izledi. Biz masonlar da bundan sonra Alman masonluğunun, zamanın icablarına u-yarak, tahta ve krallığa nasıl bir sadakatle bağlandığını ve memleketin başlarını lutufkâr efendilerimiz, büyük hâmîmiz olar-ak önmüzdé koruyucu bir kalkan gibi kabul ettiğini, aramızda hep biliyorduk. Bunu inkâr edemeyiz. Típkî bir vakitler Büyük Friederich bir Alman Büyük Locasının Büyük Üstadı olunca bunu memleket babasının bir görevi olarak kabullenip masonu da toleranslık ve insanlığın mümessili ve bütün insanları kardeş yapmayı hedef alan, iyiliğiyle tanınmış bir hür adam olarak görmesi ve ona özel himaye vâdetmesi gibi.

Bununla beraber bu millet meclisinin başarısızlıklarına rağmen genel Alman siyasetinin bazı o-lanaklarından faydalar sağladığını da biliyoruz. Nitekim bunn-la örnek olarak Bundesstaat'ın (imparatorluk meclisi'nin) ve siyasi partilerin kurulmasını dü-sünebiliriz. Keza, gerek libera-

lizm için gerekse muhafazakâr parti için olduğu kadar sosyalizmin de örgütlenmesinin Paulskirche zamanına dayandığını söyleyebiliriz. Eleştirciler Paulskirche adamlarını sert bir şe-kilde hırpalamaktan geri durmadılar. Bu arada «profesörler parlamentosu» deyimi çok kul-anıldı. Bunun gibi Marx ve Engels de bu millet meclisini «İh-tiyar karılar toplantısı» diye va-siflandıracak burada iktidarın gerçeklerine dikkat etmeksizin doktriner bir hayalî politika ya-pıldığını iddia ettiler. O sıralar-da siyasette tek uygulanabile-cek olanın, August Ludwig von Rochau tarafından, mevcud kuvvet organlarını değerlendirme ve fikirlerin etki-sine kapılmayan gerçekçi poli-tika olarak ele alınmış olması her halde bir rastlantı değildir.

Biz masonlar, Alman masonluğunun şu 250 yılı aşan tarihinde gerçekçi tarafı tutmakta bazen geri kaldığını itiraf etmekten ce-kinmiyecek kadar onurluyuz. Bununla beraber, ben, 19 uncu yüzyılda Paulskirche'nin yaptı-ğı etkinin masonluğun fikirsel gelişmesiyle bir çok noktada birleştiğini söylemek isterim. Buna göre, Paulskirche'nin başlıca eseri: iki kutbu, yani bir

yandaki fikirleri öte yandaki gerçeklerle bir sentez içinde birleştirmeye çalışmasıdır. Pek tabii olarak yalnız dış zaruretlərin bir sentezi değil, fakat olaganüstü bir kuvvet zorlaması alameti olarak bir milletin yaşamak istemini kendine yaraşık bir demokratik biçimde ve berseri imkânlar dahilinde bir sentez ki Hans Herzfeld de 1950 de yayımlanan eserinde Paulskirche konusu hakkında buna yakın fikirler yürütmektedir. Bu ilk parlamentoda Halle milletvekili olan Rudolf Haynda 1950 de, ileriyi gören bir anlayışla : Alman milletinin yakın gelecek-teki kaderi ne tarafa meyl ederse etsin, sonunda gene bu ilk meclisin teşrii görüşlerine döneceğini söylemiştir. Nitekim, gerek Weimar Cumhuriyeti gerekse Alman Federal Cumhuriyeti bilerek, bu 1848/49 un geleneğine uymuşlardır.

Masonluğun ne olduğunu anlıyabilmek için, kendimizi bilhassa zorlamak gereğini duymaksızın, iki kutup arasındaki savaş resmine uymalıyız. Bizim temel kanunlarımız: masonluk ve kardeşlik adetleri içinde ve şerefli ritüelik davranışlarla fikren derinleşme ve ahlakça yükselmeye çalışan adamları bir araya toplar, demektedir. Bu kutuplardan biridir. Diğerinde de masonluğun kişisel özgürlük, kar-

deşlik, tolerans istediğini ve bu na karşılık ne dinsel inançlara, ne uyruk ve ırka veya politik inanç farklarına değer vermediğini, inanç, vicdan ve düşünce özgürlüğünü ise çok yüksek hak saydığını söyler. Bu da ikinci kutuptur. Ne yazık ki dünyamızda pek tabii olarak karşılanmamış bu maximleri (kaide-leri) yürütebilmek için bunları yapmak ve bunlara karşı olan tahammülsüzlük, baskı, tedhiş, kesin hüküm ve istibdad ile renkleri ne olursa olsun ve hangi ırttan gelirse gelsin sarsılmaz bir inançla savaşmak gerekmektedir.

Bunun kolay bir iş olmadığını biliyoruz. Bunun için adam lâzım. Ruhen kuvvetli olan, kardeş olduğunu, insanlığın dünyayı saran bir halkası içinde yaşıdığını duymak; locasında, işyerinde bulacağı kuvvetlerle dışarda da maharetini, düşmanı dost yapmak hünerini gerçekleştirmeye çalışmak, görünüşte o kadar aksi olanın da bir kardeş olduğunu anlamak, bu da benim kardeşimdir, belki biraz aksi tabiatlı kardeş demek lâzım.

Şimdi sizler bu kardeşlik gayretinin nasıl doğduğunu sorabilirsiniz. Biz masonluğun tarih bakımından el emekcisi ile fikir emekcisi çalışma derneklerinin

bir araya gelmesinden, onların evrensel mirascısı olarak ortaya çıktığını biliyoruz, 15inci ve onaltıncı yüzyılların din savaşları, sosyal anlaşmazlıklar ve kilise boyunduruğuna karşı birleşme ihtiyacı, inanç zorlaması, bütün bunlar barış ve özgürlük, iç ve dış hürriyeti için duyulan özlemi taşkın hale getirmiştir. Bu yüzden kanayan ve kendi kendini tahrib etmekte olan Avrupa'da inanç surlarının yıkıntıları üzerinde tarafların nihayet barışması ile temiz insanlığa yönelsmiş bir çağrı yükseliyor. Görünüşte o kadar heterojen (birbirine uymaz) görünen toplulukları bir araya getiren ve birleştiren bu kuvvetin nereden geldiği ve nasıl yerleştiği sorusundan kendimizi alamayız. Eğer bu topluluğun masonlukta birleşen bir kaçını anmak istersek meselâ: Goethe ve Büyük Friedrich - Mathies Claudius ve kont Tolstoi - Gustav Stresemann ve kont Cavour - Winston Churchill ve Dag Hammerskyöld - Baron von Stein ve Feldmarechal Blücher - Wolfgang Amadeus Mozart ve Jan Sibelius - Lessing ve Max Twain - Kont Luckner ve astronot Armstrong'u sayabiliriz.

Bununla söylemek istediğimiz: bu birliğin (yani masonluğun) bir şeyin üstesinden gelmiş olduğunu, çok kere arzu edilmiş,

fakat hiçbir zaman başarılılamamışken, insanları köleleştirmeden, onları bir ideoloji, bir şema veya bir doğma içine tıkmadan; kısaca, o kadar basit ve gene o kadar mükemmel bir şekilde bir araya getirebilmiş olduğunun dünyaca anlaşılmış olmasıdır. Onlar akıl, kudret ve güzelliği bir tek ve bölünemez bir temel görünüş olarak anlatmağa ve bunu kendilerine hayatı hedef yapmaya çalışmış olan insanlardır.

Bu karşılıklı bir alış veriştir. Ameli çalıṣma mensupları bizim mason mâbedi dediğimiz toplanma yerlerinde yaratıcı kardeşliğin ferahlatıcı, ruh yükseltici denklemi içinde dinsel ve ruhsal bir dalış halinde olurlar buluşurlar. Belki pek dar bir dünya içinde günlük, basit görevlerini yapmaktan yorgun, fakat müsterih ve mesûd olan birilerimiz zengin bir fikir hayatı içinde araştıracı bir ilgi ile yaratır ve bu sırada dünyalarını unuturcasına dalmışken emekçilerden ibret alarak tekrar iş başına geri dönmek zorunluluğunu duyan diğerlerimizin elde ettiklerinden pay alırlar. Kısaca bu iki taraf birbirine lâzımdırlar. Birbirine düşman olanları kardeşleştirmekteki sırrı bilen, şiddetli bir özlem veya mistik bir vecd içindeki berikiler, elde ettikleri âhengî, bu yıpratıcı

dünyadan kaçmak zorunda kal-
maksızın, sürdürürler. Ve, bunu
yeniden kazanmak için; Buna
karşılık, çalışma ülküsündeki
kuvveti gören, amelin, görev
yapmanın ve iş başırmancıñ
ferahlatıcı etkisini bilen ötekiler
de bütün güçlerini durup din-
lenmez bir çaba içinde tutarak
tekemmüle ulaşmak için, birbi-
rine muhtaçdır. Hülâsa, Dünya
nîmetinden feragat, ya da ce-
hennem azabı, Tanrı içinde ya-
şamak ya da tanrısız kalmak,
rûya dolu bir öteki dünya yerine
noksanlarla dolu, hatta katolik
(kâbuslu) bir dünya ki ancak iş
içinde, çalışmakla ve yapılar
kurmakla tekemmülelaştırılmas-
ası düşünülebilir.

Masonlukta herkes kendi yet-
kilerine, kendi eğilimlerine, kendi
doğal varlığına uygun düşen
yerini bulur. Bugün buradaki
biraderlik çalışması içinde her
insanın değişik büyülüklükte ve
değişik şekilde bir taşı temsil
ettiği, her biriminin belirli bir
yerde kullanıldığı ve orada kesin
olarak vazgeçilmez olduğu
bir yapı ile kıyaslanırsa bu, işte
sembollerini bakımından o kadar
zengin olan masonluğun en gü-
zel bir sembolüdür. Bu birlikte
çalışma, sonunda daima hatırlanacak
bir olay oluyor ve hiçbir
şey, insanı, birlikte geçirilen
bir olay kadar bağılayamaz. Kar-
deşlik hatırlası insanın bütün

davranışlarını, bütün yapışlarını
tamamiyle açık bir şekilde orta-
ya kor ve ona bütün haklı özel
ilgiler yanında kamu yararını
en başta tutma zorunluluğunu
yükler.

Birliğimizin tarihçesini bilen ve
kendimizle birlikte kardeşlik
camiamızı da eleştiriçi bir göz-
le inceliyan biz masonlar bu bir-
liğimizin, keza bu Büyük Loca-
nın hiçbir suretle bir üstün in-
sanlar topluluğu olmadığını bi-
liyor ve görüyoruz. Bu da bütün
öbür topluluklar gibi bir zamâ-
ne çocuğudur. O, bütün ben-
zerleri gibi tarihinin her safha-
sında hatalar ve yanılmalar i-
çinde yürümüştür. O, hakkında
yürüttülen yanlış telakkilere he-
def olduğu gibi politik kovuşturma-
ların baskısı altında da kal-
mıştır. O, kendi zamanının bir
evlâdi olarak bu zamanın ka-
naatları karşısında çok defa sa-
kincalı açıklamalarda bulundu
ve bu yüzden az kalsın yok olu-
yordu. O, diğer topluluklar gi-
bi bâzen iyi, bâzen de kötü mü-
cadele etti. Arzularındaki doğ-
ruluk kadar beşerî zâfa da düştü.
Kendi safları arasında özel
yaratıra doğru bencil bir eğilim
baş gösterdiğine ve böylece bir-
lik ruhunun, çekemezlikler yü-
zünden bozulması tehlikesinin
doğduğu çok defa dikkat et-
mediği de oldu. O, eskiden ol-
duğu gibi bugün de bütün beş-

rî huyları, karakterleri ve faziletleri desteklemek zorundadır. Bu sırada kendi esas görevinin insanlığı eğitmek ve bu dünyanın ve zamanımızın politik ve sosyal gelişmeleri üzerinde kendi bakımımızdan uyruk bir gözlemeçilik yapmak olduğunuaslâ unutmamalıyız.

Bu vazifenin güclüğü üzerinde kat'iyen hayale kapılmıyor. Aynı zihniyette olanlar her tarafta, birlikte hareket edebilmek için anlaşılıyorlar. Çünkü onlar kendi kozalarının iyi ve doğru olduğunu ve başkalarının ise daha az iyi ve daha az doğru olduğunu sanıyorlar. Böyle toplulukların nasıl olup da bir bütün halinde birleşebileceklerini sorabiliriz. Onlar ki kendi maksadlarını rakiplerinin kadar yürütmek çabasındadırlar ve ancak öbürlerin özel özgürlük sınırlarının dışında kalan dan faydalana bilirler. Herbir topluluk particilik yapmak zorundadır. Çünkü topluluğun temeli buna dayanır. Masonluk yalnız başına bunların dışında yer almıştır. Kanaatimizce biz ancak bütün bu toplulukları ve gurupları localarımızda bir araya getirmek sayesinde bu gayeye erişebiliriz. Gerçekten, bu, korkulu ve güç bir girişimdir. Masonluğun büyük düşünürlerinden biri olan ve burada 25 yıl önce yeni yerleşmiş Bü-

yük Loca mensuplarıyla birlikte Paulskirche'de bulunan Horneffer mason birliği için: insanları katı bir anlaşmazlık dünyasında birbirine dost yapmak ve onları elele vermiş dost kafileri halinde aynı bir çalışma alanında şu kaotik (kaynaşık) dünyayı bir nizam altına almağa hizmet ettermek suretiyle insanı insan yapan bir topluluk olarak tarif etmiştir.

Masonluk, özgürlük kavramından da şunu anlar : Neden sorusuna değil, fakat niçin sorusuna cevap veren bir özgürlük! Birlik bağıını serbestçe seçme özgürlüğü. Bu dünyada tamamlanması hiçbir vakit ve hiçbir yerde henüz gerçekleştirilememiş olan bir iş üzerinde elbirliği yapabilmek özgürlüğü. Bizim saflarımızda bu, güçlüklerle dolu, görevle ilgilenmek için iki ayrı görüş tarzı olduğu söylenebilir. Biri, geleneklere dayanan ve sembollerle yüklü bir zihniyetle kuvvetle bağlı olup düşünme gücünü bunlardan edinmeye çalışır. Bu, hiçbir suretle bir anakronizm (zamana uymazlık) sayılmalıdır. Yalnız pek eski, fakat her türlü din ve ideoloji dışında kalan ve bizim kanaatimizce kendi kişisel gelişme yolunu arayan özgür insanın önüne çıkan yollardan biri olan bir özel düşünce usulünü ön şart olarak ele alır.

Öbür görüş tarzına gelince: saflarımızda gittikçe kuvvetlenen bir arzuya tercüman olarak masonluğun modern (çağdaş) sosyal adalet dünyasının kurulmasına katılmak istemekte ve bu maksadla bir özgür insana her türlü parti çekişmeleri üstünde yararlı bir vatandaş olmak arzusunu tatmin edecek bir yola işaret etmektedir. O, başarısını insanlığa aykırı düşen gerçekler karşısında yılmamak fakat onu, maksadını insanlıkla gerçekleştirmek hususundaki nemelerini devamlı olarak tekrarlamakta aramalıdır. Böylece, masonluk filantropik (insan sever) ve filozofik bir okul olmalı ve insanlara vicdan özgürlüğünne, toleransa ve insancıl yardımlaşmaya dayanan bir temel üzerinde özel bir ahlak kanunu telkin etmeli, aynı zamanda insanın cemiyet için ve cemiyet yararına yapacağı eylem için de eğitileceği bir dernek olmalı. Bütün bunların şüphesiz iki temel şartı vardır. Özgürlük, vatandaşın özgürlüğü, bizim anladığımız gibi bir demokrasi özgürlüğü, hertürlü baskıya karşı özgürlük. Buna ikinci şart olarak : Vatandaşın da bu özgürlüğü doğru bir şekilde kullanması, önde gelir.

Babalarımız birinci cihan savaşını arkasından yurda dönerken ve Weimar cumhuriyeti meyda-

na çıktıgı vakit bu kavramlar henüz her tarafa yaygın değildi. O zamanlar, bu ilk cumhuriyetin doğuş saatinde ve aynı zamanda masonlarda da daha ziyade millî, hatta milliyetçi önyargılar hâkim bulunuyordu. Geçirdiğimiz o dört yılın korkunç olaylarından sonra artık bir dünya kardeşliği, milletlerarası yardımlaşma ve dürüstlük, barışma ve anlaşma gibi şeylerin umumî efkârda yeri yoktu. Gerçi o sırada bir hükümet adamı ve bir mason olan Gustav Stresemann bu özel bir itina ile beslenen kin ve intikam duvarını delmiş ve böylece büyük bir siyaset hamlesi yapmıştır. Fakat, onun bu çağrısı, sanki tenhâ bir çole söylemiş gibi, gereken yankıyı bulamamıştı.

Bu son yüzyılın 20 inci seneindeki Alman masonluğu da, memleketin siyasi durumuna uygun biraz tektaraflı bir manzara arzeder. Almanya'nın 19 uncu asırındaki, bir çok hükümetlere ayrılmış halinin etkisi altında masonluk da bu Alman ülkerinde, büyülüklük, tradisyon (genelnek) ve tarihsel gelişme bakımlarından birbirinden farklı 9 dan fazla Büyük Loca'ya ayrılmış bulunuyordu. Bu sebepten buralarda, genç devletin içinde bulunduğu politik durumu ve onun sosyal ve ekonomik sorunlarını arayan-soran da yoktu.

Herkes kendi özel derdi ile meşguldü veya öyle görünüyordu. Localar kardeşliğin eski geleneklerinin birer yurdu halinde idiler, Alman klasiğine bağlı mason zihniyetinin büyük savunucularının hatırlasıyla avunan, itikâfa dalmış, bir köşeye çekilmişliğin simgesi gibiydiler.

Hükümette ve toplulukta belli- ren bunalımın, politik ve sosyal huzursuzluğun ve radikalleşme hareketinin pek farkında olmuyorlardı. Böylece, o kaçınılmaz âkibet gelip cattı. «İktidarı ele alma - Machtübernahme» denilen hareket locaları ve masonluğu tamamıyla gafil avlamıştı. İnsanın görmediği ya da görmek istemediği, aksi takdirde belki daha vakit varken demokratik kuvvetleri savunmaya ve karşı tedbir almaya sevk edecek olan şey gece yarısı basına uğradı. Olay çok çabuk oldu ve beklenmeden geldi. Masonluk yasaklandı ve loca binaları, mal ve mülk taşınır kıymetler, karitatif (masonik) bijular ve saire hep musadere edildi, üyeleri kovuluruldu ve suçlandı, yahudi üyeleri gibi aşağı sınıftan sayıldı, yahudiler, masonlar, Ultramontanlar (Papa'ya kayıtsız-şartsız bağlı olanlar) halka zarar verici, Dünya revolusyonu hazırlayıcı, enternasyonal politikanın görünmez esrar dolu örücüleri olarak kör-

bıçak ve şişelerle yok edilmeli idiler. Halbuki kararlığın bu evlâdları da gerçi Goethe, Lessing, Uhland, Herder'in ve Büyük Prusya kralının torunları idiler.

Bu Almanya 1945 de bütün kanı akmiş, politik, ekonomik ve sosyal bakımlardan mahvomuş, ümitsiz yerde yatarken, onunla birlikte Alman masonluğu da yahut daha doğrusu, Alman masonluğundan geriye ne kalmışsa, tam bir agoni (can çekişme) halinde idi. Artık ölmüş sayılan bu Alman masonluğunda tekrar hayat izi görülmeye başlayınca bir vakitki Alman Büyük Localarının kalıntılarını, tekrar örgütlenmeye muhtaç mason birliklerini, inançsızlığı ve tereddütleri yenerek onlara yardım ederek ve öğütler verecek, destekliyerek bir araya getirmeye çalışan bir adam ortaya çıktı. Bu adam bizim biraderimiz Theodor Vogel'dir. İşte bugünkü buluşmamızı onun kişiliğine, eserine ve 25 yıl önceki Paulskirche'nin tanık olduğu bu eserin tamamlanması törenine ithaf ediyoruz.

Theodor Vogel üzerine, mason, teknik bilgiler doktoru, sanayi kaptanı, müteşebbis (girişgen) söz ve kalem adamı, taktikci ve diplomat olan bu kardeşimiz hakında çok şeyler söylemiş ve

yazılmıştır. Sabit olan bir şey varsa o da zaman ve şartlar bakımından tasvir edilemeyecek derecede güç olan bu biraraya toplama işini ondan başka kimseňin başaramayacağı kanaatidir. Şimdi artık bireleşmiş bir Büyük Loca halindeki bu eserin planlaması ve idarı-malî sorunlarla personel bakımından işlenip yaratılması ancak, hemen insanüstü sayılacak bir çaba, zekâ, tahammül ve sırasına göre sertlik sayesinde yaratılabildi. O günlerde 47 yaşında bir genç olan Theodor Vogel bu işi; yaşısını, gencini ağırlaşmasını, delikanlısını, tecrübelisini ve acemisini bir araya getirerek başardı. Onun bu gayreti karşısında bir adamın büyük işleri ancak yaşlandıktan sonra veya en kudretli zamanda yapabileceği inancının artık tutulamaz bir önyargı olduğunu öğrendik.

1737 yılında loca kuranlar arasında 30 yaşını geçmiş yalnız bir tek adam vardı, 1848 deki millet meclisi üyelerinin büyük kısmı da henüz 40 yaşında değildiler. Bu birleştirme işi Alman masonluğunun 200 yıldan fazla süren ve 18inci ile ondokuzuncu yüzyılları da içine alan devrede büyük ve küçük gruplar halinde dağılmış durumuyla, henüz genç tek bir adamın o kada; kısası bir zamanda başarılabilmesi-

ni ve aynı zamanda bu adamın, içi enerji dolu ve görevinin büyüsü altında biraraya getirdiği Alman masonluğu insanlık, kardeşlik ve hümanizm dünyasına bir birlik kuvveti olarak tescil ettirebilmesini insan hırsalasına (anlayış yetkisine) sığdırıyor.

Bizim dünya masonluğu ile temasımızı sağlamak için köprü kurarak onlar tarafından tanınmamızı temin eden de gene o oldu. Bu adam ve kendilerini bugün tam bir saygı ve sevinç içinde aramızda gördüğümüz o zamanki savaş arkadaşlarının dan hayatta kalanlar bugün, kendilerine bizler için birer örnek olarak baktamamıza tamamıyla layıkdırlar. Theodor Vogel, kendi özel meslekî gelişimini, orada kazanabilecegi itibarı ve başarı imkânlarını bir ideal peshinde geri teperek olağanüstü başarılar sağladı. Bizim ona halef olarak inşasına devam edeceğimiz temelleri yarattı. Bu yıldönümü töreninin Alman İttihadı Cumhuriyetinin Anayasasıyla vatanımızın demokratik hukuk devleti haline gelmesinin aynı zamana rastlaması hiç de bir tesadüf değildir. Eğer biz bugün Üstadımız Theodor Vogel'e olan şükran borcumuzdur, kendisine nâcız bir armağan sunmak cesaretinde bulunuyorsak bu, pek tabii bir ödev ol-

maktan başka bir şey değildir. O, yıkılmış olan Alman masonluğunu tekrar inşa eden büyük yapı Üstadı' olmuştur. Onun çağdaş kardeşleri olan bizlerin de şimdi ona gösterebileceğimiz en büyük saygı olarak, eserinin büyük plânını, onun orta kısmında geliştirdiği büyük kubbeyi daha da ileri işliyelim. Bu sayede masonluğunun bütün yapısı ile Avrupa masonluğu için, bütün dünya masonluğu ile birlikte yeniden beşerî ihtiyaçları ve beşerî kin ve hasedi insanlık namına yeninceye kadar çalışmaya imkân verecek bir kuvvet elde etmiş olalım.

Alman masonluğunun 1949 birleşme eserine ve onun kurucusuna bir hatırlıarmağanı olarak Büyük Locamız, büyük hizmet-

lerin bir dış nişanesi, keza bir teşvik mahiyetinde bir ödünlü sis etmiş ve ilk olarak Büyük Üstadımız'a sunmuştur.

Sevgili kardeşimiz Theodor Vogel, şimdi size olan şükranımızin bu nişanesini kabul etmeniz için ricada bulunurken buna Albert Schweizer'in bir sözünü eklemek isterim. O, söyle demiştir: «Bir insana, muhtaç bir zamanında kendiliğinden kişisel çabasıyle bir insan olma fırsatını kaçırınmayan kimse meslek hayatı yanında kendi beşerî hayatını da kurtarmış olur. O, bu sayede kendini aklın ve iyi-nin hizmetine vermiş olur. Hiçbir tesadüf veya kader, insanı bu doğrudan doğruya insan hizmeti yapmaktan alıkoyamaz.»

Batı Almanya Büyük Locası 25. yıl dönümünde
Paulskirche (Frankfurt) da yapılan resmi toplantıda
B.: H.: in Nutku. (Rolf Appel)

İnsanlık birleşmesinde Çalışma alanı.

Tören Nutku.

Nazır beyefendi, çok muhterem ve sevgili birader Vogel, saygı değer biraderler, üstadlar, çok muhterem Büyük Üstad, çok saygı değer hanım ve beyefendiler.

Alman masonluğunun bir araya gelmesinden beri 25 yıl geçmiştir. Fakat bizim bu törenimiz bir hatırlama şenliği sayılamaz. Çünkü, 1949 senesi ve bu yılda Paulskirche'de daha önceki 9 tane mason topluluğu ve örgüt teşekkürlerinden bir Büyük Loca'nın kurulması olayı statik (yani mevcudun devamını sağlı-

yan) bir sembol olmayıp dina-
mik bir semboldir.

Gerçi 1949, daha öncekilerin bir devamı olmakla beraber, gene ancak bir başlangıç temsil eder. Keza, bir Büyük Loca'nın kuruluş töreni için Paulskirche'nin seçilmesi de her hangi bir rastlama değildir. 18 Mayıs 1948 de Frankfurt millet meclisi tek bir Milli Alman hukümeti yaratmak ve buna, gerekli bir Anayasa hazırlamak göreviyle, bu kilise'de toplanmıştır. O zamanlar liberal düşünen burjuva halkı özgürlük istediğini ilan etmiştir. Artık dayanılamaz bir şekil alan devlet, vasiliği ortadan kaldırılacaktı. Özgürlüğe ve insanlığın genel haklarına yönelik ve bu binada o vakitlerdeki kadar heyecanlı tartışmalara sahne olan bu istek, masonluğun fikri esaslarına uyuyordu.

1776 da Amerika Birleşik Devletlerinin kuruluşu sırasında mason düşüncelerinin gerçekleştirileşmesinde ve 1788 de Fransa'da da özgürlük ve eşitlik ve kardeşlik esaslarına yönelen isteklerin kabul edilmesinde masonlar ve eşitlik ve kardeşlik esaslarına yöneler isteklerin kabul edilmesinde masonlar âmil oldukları gibi kendi kanaatlerince değer verdikleri esasların devlet hayatında da yer alması için 1748

te Paulskirche'de gayret sarf eden gene masonlar olmuştu.

Paulskirche parlamentosunun fikri esaslar ve örgütlenme bakımından hazırlık çalışmalarıyla görevlendirilen «elliler en-cümeni»nin toplantılarına buradaki «zur Einigkeit - Birlik» locasının salonları tahsis edilmiş ve bu ilk Alman Meclisi'ne Ülke'nin her tarafından gelen masonlar meb'us sıfatıyla katılmış, böylece sol kanatta Leipzig kitapçısı Robert Blum'dan başlıyarak ortalarda yer alan şair Ludwig Uhland'dan geçip en sağda gene mason olan prens von Lichnowsky'ye kadar değişik görüşler temsil edilmiştir.

Parlamentonun uzun süren müzakereleri sırasında o binada çalışan mason localarıyla harketli temaslar yapılması pek tabii idi. Nitekim iki Avusturyalı meb'us 1848 Temmuzunda masonlarımız arasında kabul edildiler ve Haşmetlu Avusturya Reichverweseri (Naib) Prens Yohann da - mason olmadığı halde - ülkesine dönmeden önce zur-Einigkeit locasını ziyaret ederek, hayatı işin başarısı için yapılan çalışmalardan dolayı, üyeleri kutlamıştır. Paulskirche'de neden dolayı inad ve ısrarla tartışıldığına gelince, bu localarda fikrini

söyleme özgürlüğü, herkesin eşitliği, bir locada eşit ehliyetler arasında en iyisinin serbestce seçilebilmesinin kardeşlik kaideleri arasınaa, çoktan beri kök salmış bir gelenek olmasından ileri geliyordu.

Masonluk iyi düşüncelerin ve insanı değerlerin ortaya çıkmasına ve etkili olmasına çalışan ve dünyanın kötülüklerle savaşan bir yardımcı kuvvetdir. O, bir ilim olmayıp ancak kendi üyelerini, kişinin ne olduğunu ve nelere sahip bulunduğuna göre değil, fakat nasıl bir kişi olduğuna göre değerlendiren bir zihniyette yetiştiren bir örgüttür.

Masonlukta bir insan, kendini ön yargılardan ne kadar uzak tutar ve gerçeği kabul husu -sunda ne kadar istekli olursa o kadar yüksek bir itibar kazanır. Masonlukta milliyet, mevkî, din ve ırk gibi sebeplerden doğan ayrılıklara yer verilmemesi ve kardeşlik duygularının bütün insanlara uygulanması esastır. Bu sebepten masonlarda hemcinsini sevmek âdeti, alındıkları terbiyenin doğal bir sonucudur.

Kısaca, biz insanları birbirine kardeş yapmak istiyoruz. Fazla baskı ve kuvveti kötüye kullanma, masonları direnişe sev-keder. Bundan dolayı Hitler re-

jiminde, faşistlerde ve 1920 denberi Rusya'da ve bunu tâkiben bütün doğu blokunda, keza İspanya ve Portekizde masonluk yasaklanmıştır.

Masonlar için hümaniteden kasd edilen : özgürlük, adalet, tolerans ve kişisel onurdur. Onlar zihniyetlerindeki bu ahlak esaslarını ritüelik buluşmala -rında üyelerin her ferdinde bir sorumluluk namusu halinde geliştirmeye çalışırlar. Onların içinde her kes bir değer sahibi dir ve bu, muayyen maksadlara asla alet edilmemelidir. Bu sebepten her locada : kendini bil, söyleyle bir şahsiyet gelişmesine zemin hazırlanır.

Biz, her kesin, şerefli bir topluluktan, dosdoğru konuşmaktan ve açık, konu ile ilgili, sakin bir otorite gösterisinden memnun olacağına inanırız. Bugünkü gibi her tarafa yaygın bir ideo-loji devrinde özgürlüğün geçerli olduğu alanda hümaniter bağlantıya daha keskin sınırlar çizilmesine olan talep git-tikce artar. Masonlar kusursuz bir toplum yaratmak gibi ham hayallerden uzak kalmak arzusundadır. Onlar insanlar arasında insanlık esasına dayanan bir yardımlaşma ve dayanışma ve milletler arası barış ister, başka bir deyimle masonlar çağdaşlarının ihtiyaçlarına hız-

met etmeli onların alkışlarına değil!

1723 te masonların ,özel deyi-m yle, eski ödevleri kaleme alınımıştı. Lessing, kendi görüşüyle, «Natan»ı ve «insan neslinin yetiştirlmesi» ni yazdı. Bular 1848 de masonlar tarafından özgürlüğün ve insan değerinin ahlaki esaslarını tesbit hususuna âmil oldular. Bu yazılar, keza, masonların 1949 daki birleşmelerinin de sâiki, hatta yaradıcısı, sayılırlar. Bu sebep-ten, 25 yıl önce burada geçen olayın önemini ne kadar yüksek tutnak azdır, ve bu günkü tören, çok defa yanlış yorumlanan masonluk çalışmalarının yeni bir dinamik kazandığını belirtmektedir. Bir Devlette mason localarının en yüksek kademesi, bir çok locaların birleşmesinden doğan Büyük Loca'dır. Almanya'nın önceleri bir çok ufak Devletlere dağılmış olması dolayısıyle ve fikir sahasında aralarındaki farklıları belli etmek üzere daima esas-da ilerlemek gayreti yüzünden zamanla bir çok Büyük Localar kurulmuştu.

1740 da Hamburg Büyük Loca-sı — gene 1740 da (zu den drei Weltkugeln) «Uç Dünya küresi» adını taşıyan büyük ana loca — 1741 de Bayreuth'de (zur Sonne) «Güneş» adlı Büyük Loca,—

gene 1741 de Dresden'de Sak-sonya Ülke Büyük Locası, 1770 de Prusya masonları Ülke Bü-yük Locası, — 1783 de Frank-furt'da eklektik (yani mevcud -lardan kendince en iyisini se-çen) mason birliğinin büyük A-na Locası, — 1798 de Berlin'de Royal York dostluk Büyük Locası, — 1846 da Darmstadt'da masonların (Eintracht) «İttifak» Büyük Locası, — 1924 de Leipzig'de (Bruderkete) alman «kar-deşlik zinciri» Büyük Locası ve nihayet en sonunda 1930 da Berlin'de Sembolik Almanya Bü-yük Locası.

Bu parçalanma durumu çok geçmeden üzüntü yaratmaya başladı. Büyük locaların birleş-tirilmesi ve kaynaştırılması tek-rar tekrar ileri sürüldü ve bu yolda ciddî denemeler de ya-pıldı. Nitekim, 1861 de Alman masonları birliği, 1868 de Al-man Büyük Üstadları Toplantısı ve 1878 de Alman Birleşik Loca-sı namiyle bir Büyük Loca tü-züğü hazırlanması gibi.

Ama, ilk defa Hitler rejiminin başladığı kovuşdurma'dır ki Bü-yük Locaların şahsen takındıkları özel ehemmiyeti kıymetten düşürmüştür. Bu sırada loca bina-ları musadere ve tahrib edilmiş masonlar alenen alay konusu olmuş, memleket hainleri, dün-ya yahudiliğinin yardakçıları

ilân edilerek hapse atılmış, öldürülmüş ya da memleketi terke zorlanmıştır.

İşte bu âkibetbirliği 1949 birleşmesinin temelini teşkil etti. Alman masonlarının kardeşliğini kabul etmiş olan bütün sistemlere mensup localar 1949 da Paulskirche'de toplanup birleştirici bir tüzükle masonluğun sahib olduğu ve çok defa milletlerin hayatında, onların güç zamanlarında, sınav veren açık ve dinamik varlığı Almanyanın fikir alanında tekrar dirilmesi gayesine vakfettiler.

Bu birleşme hareketinin motörü (tahrikcisi), o vakitler hem babası hem de oğlu mason camiasında yer almış bulunan Alman Büyük Ustadlarından, onların en genci, Schwinfurt'lu Doktor Theodor Vogel idi.

O, sadık arkadaşlarıyla birlikte o sıralarda tekrar canlanmış olan, locaları gezerek onlarla birleşme ve tüzük görüşmeleri yaptı. Nihayet, bu çabasını, önde, tüzügü ve masonluğun temel nizamlarını bütün vicdanı ile koruyacağına yemin etmek suretiyle, tamamlamış oluyordu. Theodor Vogel Alman Birleşik Büyük Locasının, ya da bu günü unvanıyla, Alman masonlarının Eski ve Kabul Edilmiş Büyük Locasının, ilk Büyük Üs-

tadı oldu. O sırada hayatı olan locaların tekrar toplanmış olan üyeleri 1933 öncesi üye sayısına kıyasla çok azdıktı. Sovyetler tarafından işgal edilen bölge ile Almanya'dan ayrılan topraklarda kalan masonlar baskına uğramış ve çalışmalar yasaklanmıştı. Almanya'nın özgür kısmında da Nasional Sosyalizmin (yani Hitlerciliğin) propagandası, halkın bilinc altı hislerinden faydalananarak, şasilacak bir canlılıkla yürütülüyordu. Nitekim yanlış ve haksız önyargılar bugün bile etrafı dolasmaktadır. Biz bu sebepten Cumhur Başkanı Doktor Gustav Heinemann'a, Almanyadaki mason mümessillerini kabul etmek suretiyle bütün şüphelere ve kötülemelere bir son verilmesine işaretde bulunduğu için teşekkür borçluyuz.

Alman masonları bugün dış memleketlere gitme ile bakmak tadır. Dünyadaki mason locaları (33.600) e ulaşmış olup bunların 2000'i ise yalnız Londra'da çalışmaktadır. Nufusca o kadar zayıf olan Norveç gibi bir memlekette 15.000 den fazla mason varken Almanya'nın bugünkü 350 locasında da ancak o kadar sayıda mason toplanmış bulunuyor. Bununla beraber fikir ve çaba sahnesinde sayının ne hükmü olur? Cemiyetin gidebileceği doğru yolu

gösterenler daima bir azınlık - tan ibaret olmamışındır?

Mason birliği kendi üyelerine durmadan tekrarlatmak suretiyle ritüelik ahlak düsturlarını aşılıyor. Bunlar onların her gün her yerde yaşayıp gerçekleştirebilecekleri değerlerdir. Üye lerimizin dikkati hemcinsi olan ferdlere yöneltilir, çünkü toplum ancak ferdler üzerinden örnek alarak daha insanı olabilirler.

Masonlar bir kardeşlik temsil eder ve ritüelik bilgilerini fikrîsel eğilimlerin tektaraflı nüfuzlarına karşı koymak için kullanırlar. İnsan kültürel çalışma hayatının yorucu tempusu içinde düşünce, hatırlama ve sükünet yardımıyla kendini toplamaya muhtaçtır. Mason çalışmaları sembol, aynı zamanda âlem nizamına uyma şekli olup bu arada havsalamıza sığmayan kavramların yaşadığımız gerçekleri için kullanılır. Ama, sembol de ancak seriboldü yaşamakla yerini bulur. çünkü böylece immateriyel değerleri şahsına maletmiş (yani manevi mefhumları şahsen kavramış oluruz) ki bu da kişiliğin tek kemmülünde vazgeçilmez bir âmildir. Bunu mümkün kılmak için masonlar kapalı toplumlar halinde çalışırlar.

1723 deki eski emirler, locaların kardeşlik bakımından (kar-

deşlik hatırlı için) parti politikasına veya din tartışmalarına girişmemesini istemiştir. Bu emre de riayet ediliyor. Şu kadar ki, her mason bir ferd olarak kendisine bırakılan sınırsız davranış alanında ancak insanlarla ilgili olarak aktif rol alabilir. Bu sebepten şimdi şunu da hatırlatmak isterim ki Büyük Loça'nın ve locaların tüzüğünde politik bir hedef yer almamıştır. Bir mason gittiği politik yön den ancak kendisine karşı sorumludur, locasına karşı değil. Böylece masonlar her zaman için insana karşı ne borçlu olduğunu Ülkeye göstermeye ve buna karşılık da kendilerinin Ülkeye karşı ne borçlu olduğunu insana göstermeye zorunluluk duymuşlardır.

Goethe loca arkadaşlarına hitaben : «Bilmek kâfi değil insan onu uygulamak da zorundadır. Yalnız istemek yetmez», onu yapmak ta lâzımdır» diyor. Bu suretle masonların kardeşliği bütünü bir parçası olarak değil, fakat bizzat bütünü kendisi olduğu mânâsına alınmalıdır. Onların indinde insanın mutluluğu varlık (refah) derecesinde değil, nesebde de değil, keza gençlikte de değil, fakat kalplerin biribirî arasındaki kardeşlik ilgisindedir. Bu da insanın kudreti dahilindedir. O halde herkes mutlu olabilir.

Her halde demokrasinin, ferdlere mümkün mertebe en yüksek özgürlüğü sağladığı için birlikte yaşamamın en iyi şekli olduğunda hepimiz mutabıkız. Bundan daha iyi bir idare şekli aramak mânâsızdır. Kaldı ki bütün hatırla gelebilen değişik cinsleri de zaten denenmiştir. Şu halde yapılacak şey özgürlüğün idare şeklini gerçekeştirmek, onu canlandırmak ve onu korumakdır.

Demokrasi vatandaşların hepisinin aktif sorumluluğu ile yaşar. Bu hususta masonluk es-kidenberi ve - bu gün de - önemlice bir hizmet yapmıştır. Çünkü onun özel eğitim sistemi topluluğun icapları için sorumluluğunu bilen, sağlam karakterde adamlar yetiştirmeye danışmaktadır. Onlar buna «insanlık için bir mâbed inşâ etmek» derler.

Gerçi genel hayatı gözden geçirdiğimiz vakit kişisel ahlak hakkındaki düşüncelerimize uylayan çok şeyler görmekteyiz, ama buna kızarak siyasi alan丹 çekilmek gibi bir hataya düşmemeliyiz. Politika yalnız bir kaç tane seçilmiş millet vekilinin işi değil, fakat halkın sorunu olmalı. Hele en çok güvenilir vatandaşlar arasında layık olduğunu itibara sahib olanlar bu alandan hiç çekilmemelidirler.

Bu görüş açısından özellikle büyük sorunlar ele alınmalı ve bir çeşit örnek olarak münferit localarda ciddî bir işleme tabî tutulmalı. Bunlardan bir kaç misal verelim.

Bu sırarlarda zamanımızın endişe verici bir gidişine işaret edeyim. Ekonomi alanında insan haklarının iki türlü değerlendirilmesine meydan veren bu gidişte bir istihkak enflasyonu ile beraber bir işverimi deflasyonu görüyoruz. Eğer biri bunun nereye varacağını, butoplulukta bundan sonra insanlık lehinde mi bir artışın yada işveriminde mi bir artışın söz konusu olacağını sorarsa cevabımız : biri olmadan öbürü de olmaz, dan ibaret olacaktır.

Gene görüyoruz ki vatandaşın, kişisel hukuki durumu bakımından eşit haklara sahib olması kaziyesi, ferdlerin durumunda - ki maddî farkların tesviyesi talebine karşı ikinci planda yerliyor. Böylece iktisadi gidiş eğrisi, duran işler iktisadı lehine, yürüyen işler iktisadının zayıfladığını gösteriyor. Bunun bir sonucu olarak da istihkak taleplerinin enflasyonu yüzünden büyük ölçüde politik hoşnutsuzluk doğuyor ve pek normal olarak, işıyaratma arzusu da geriliyor.

Bu gibi değişken kişisel kavrayışlarla bu günün sosyal adalet

anlayışını hesaba katacak uygulamalar yapmak gerekecek. Bunun için de yeni bir değer yöneliminin ışığı altında kişisel değerlerle topluluk değerlerinin gerginleştiği alanlarda daha iyi bir denklem kurulması gerekiyor.

Burada bitip tükenmiyen aykırılıkları önlemekle uğraşan localar için bilhassa masonlar tarafından işlenebilecek bir çalışma alanı var. Son zamanlarda çok kullanılan bir maxim gibi dillerde dolaşan «hayat kalitesi» kavramına biz : ferdlerin Devlete ve vatandaşlarına karşı takınması gereken bir tutum ve anlayışlılık sağlanması - díkça bu, gerçekleştirilmiş olmaz, sözünü ilâve etmek isteriz. Çünkü kanatımızce insanlık iş alanında ücret taleplerinden önde gelmelidir.

İdareye iştirâk hakkı hiç şüphe yok ki ileri bir cemiyet anlayışının ifadesidir. Ama idareye iştirâk, sorumluluğa da iştirâk mânasına gelmelidir. Ancak bu şekilde bir sorumluluk hatta eşit bilgi şartının mevcud olduğunu da kabul etsek, yalnız sermaye sahibinin para cüzdanına yüklenmeyip iş alana da şamil olduğu takdirde, kısaca tam bir ortaklık ilişkisi bulunduğu hallerde, doğrudur.

Bu meseleler büyük ölçüde bir

olgunlaştırma hizmetini gerek - tirir. Örneğin, kim bugün daha sınıf kavgası yapmaya yeltenirse biz onu bir gerici olarak düşünürüz. Bu olgunlaşma işini sendikalarda, fakat aynı zamanda işverenlerden taleb etmeliyiz. Şahsın özgürlüğünden kuvvet alan görüş bir imkân o larak iş alana da tanınmalı, o nun da serbestçe kişisel kararı alınmalıdır.

Zamanımızın hızlı değişme hali serbest kuvvetlerin yardımcı oyununu makbul kılıyor. Fakat, bunda kim yalnız kendi özel cıkarının tahrikine kapılırsa cemiyetimizin sosyal nizamının tehlikeye düşmesine yardım etmiş olur. Sorumluluk kavramı yanık bir cemiyet için vatandaşın topluluk içinde fedakârlığa hazır olması manasına işlenmelidir.

Öte yanda, serbest zaman (tatil) uygulaması ihtiyacının insanların işyerindeki ihtiyaçları dan daha çok etkilemeyeceğini görüyoruz. Her halde locaların bu hususta da kendi teklifleri olacaktır.

Bu misallere nufuz kullanma üzerine de bir söz ilâve edelim.

Bir çok sorunların çözümüne ne çare ki hiçbir berat reçetesи

yok. Bizim bir çok kapıları açan özgürlük formülümüz aynı zamanda içeriye karışıklık girmesine de meydan veriyor.

Ve böylece biz, çözüm güçlerinden doğan : temsilî sözler sâhasına girmiş bulunuyoruz. Bunlar doğru olsun ya da olmasın, halkta bir etki uyandırırsa pek âlâ. Yoksa bu, aslında, masonların karşı çıktığı bir aldatmacadır. Bunlara da bir iki misal :

Sözünü dinletebilmek için kısa söylemeye alışmalı Hakikat ispatı muhtactır.

İnsan kendi sorumluluğunun ve kişisel düşüncelerinin yükünden kurtarılmamalıdır.

oÇgaltılmış ferdî sorunlar demek olan topluluk sorunlarını yenmek için çokca zihni caba sarfina ve toplulğa karşı insanî bir sorumluluk tutumuna lüzum vardır.

Her iki yolda da masonluk kendini göstermiştir. Localar bundan böyle de eski tarzında çalışmaya devam edecektir. İnsanı ancak insanların aracılığıyla yardım edilebilir. Doğmatik sistemler, özellikle politik manada olarak, zor ve baskı demektir. Hayat ve şeref üzerine kanunun çiğnenmesi demektir.

Biz bundan sonra da insanlık yolunda ilerlemek istiyoruz. Da-ha da genişlemiş olan etki alanında çakışmalara katılmak istiyoruz ve çalışacağız. Ancak, pek tabiidir ki, bu alan, masonluğun insanlık mâbedini inşâ -daki şuûruna uygun olarak sosyal hudutlar ve hukûmet kanunları çerçevesiyle sınırlanmış olacak.

1723 denberi yürürlükte olan eski görevlerde ne denmiştir? Kanaatiniz ne olsa ve hangi i-nancı temsil ederseniz edin, siz iyi ve doğru, şeref ve na-mus sahibi kimseler olacaksınız. Bu sayede masonluk bir birleşme yeri ve birbirine karşı hep yabancı kalmış insanlar arasında gerçek dostluk yaratmanın aracı olacaktır.

Masonlar arasında her imtiyazlı aurum yalnız gerçek değere ve kişisel istihkaka dayanır, tâki bu sayede her kes masonluğun hayırlı etkilerini idrâk edebilsin. Ni tekim bütün gerçek masonlar bunu dünyanın başlangıcından peri görmüşler ve zamanın son bulmasına kadar da idrâk edeceklerdir.

İşte 1949 Paulskirche'sinde geçen olay hâlen de bu mânadaki etkisine devam etmektedir.

Paulskirche'deki törenden sonra Hatibe : Localar burada de-ğinilen sorunları acaba işle-mek imkânında olabilecek mi ve işleme ne şekilde olabilecek? sorusu yöneltildi. Hatip ceva - bında : localarda her topluluk sorununun yalnız kapalı olarak konuşulması gereklidini hiçbir vakit taleb etmeyeceğini, aksi takdirde bundan ancak dilet - tanlık (merak sevkile ilgilenmiş olmak) doğacagini söyledi. Bu - na karşılık, loca; belediye baş -

kanını, birlik mümessillerini, meslek uzmanlarını, bakanları, sendika başkanlarını, mülkî ida-re politikacılarını ve millet ve-killerini günün meseleleri üzeri-ne bilgi vermeleri için davet et-melidir. Sonra, yapılacak konuş-malarda kamu mümessillerinin fikirleri ile masonluğun tutumu etkin bir şekilde tartışılaraç el deki sorunların daha çok açık-lık kazanmasına çalışılır, de-miştir.

**Selâmet Mahfil-i Muhteremi
ve
İkmal-i Tahsil Cemiyeti**

Suha UMUR

Selamet Locası, 36 numara ve 9 Ocak 1918 tarihli «Patent» ile İstanbulda, Necmettin Tahsin, Halit Habbab, İhsan Abidin, Mustafa Zühtü, Ahmet Vefik, İsmail Hakkı, Nazmi Duhanî, Yusuf Ziya, Gânem Ferit, Halil ve Ali Haydar Emir K.:’ler tarafından kurulmuştur. Locanın ilk Üs.: Muh.:’i Necmettin Tahsin K.: idi.

Selâmet Locası K.:’leri, 1927 senesinde, iyi okuyan talebelere yardım amacı ile bir cemiyet kurmuşlardır. İstanbul Vilâyetinden alınan derneğin kuruluş ilmühaberinde oynen şöyle denilmektedir :

Cemiyetin unvanı : «İkmal-i Tahsil Cemiyeti».

Maksadı teşkili : Parlak bir zekâ ve kuvvetli bir istidada mâlik olan genlçeri tefrik ederek istidatları sahasında Türkiyedeki mekteplerde ve icabı halinde ecnebî memleketler muhit-i irfanında tahsillerinin ikmaline bilfiil muavenet etmek.

Müessislerinin isimleri : Reis : İhsan Abidin, Reis-i sâni : İbrahim Necmi (Dilmen), Kâtib-i Umumî : Nurullah, Muhasip : Halil Vedat, Veznedar : Ruhi Vamık (Girgin), Aza : Fahrettin Kerim (Gökay), Vedat Nedim (Tör) beyler.

Beyanname tarihi : 22 Haziran 927

Merkez-i idaresi : Beyoğlu, Cadde-i kebirde Olivo hanında 3 numaralı dairede.

Şubeleri : Yoktur.

Balâda unvan ve maksadı teşkili ve merkez-i idaresi ile müessislerinin isimleri muharrer cemiyet tarafından cemiyetler kanununun mevaddı mahsusu mucibince makamı vilâyete tevdi kılınan beyanname mukabilinde işbu ilmühaber ita kılınmıştır.

22 Ağustos 1927
Türkiye Cumhuriyeti
İstanbul Vilâyeti

Derneğin merkezi olarak gösterilen adres, Diş Tabibi Ruhi Vamık Girgin K.:in muayenehanesidir. Daha cemiyet resmen teşekkür etmeden uygun gördüğü talebelere para yardımına başlamıştı. Cemiyetin azasının arttırılması ve yardım sağlanabilmesi için pek çok kimselere bu arada meb'uslara ve vekillere mektuplar yazıldı, ve pek coğundan olumlu cevaplar alındı. Sonradan Cemiyete aza olan Hariciye Vekili Tevfik Rüştü'nün mektubu şöyle idi :

Türkiye Cumhuriyeti
Hariciye Vekâleti
Hususî

Muhterem efendim,

Cemiyetinizin yüksek gayesi hakkındaki izahatı hâvi mektubunuzla melfufu olan risaleyi maatteşekkür aldım. Memlekete nâfi olan bu hayırlı işte muvaffakiyyatınızı temennî eder ve bu vesile ile de teyid-i ihtaramat eylerim efendim.

17 Teşrinsani 1927

Doktor Tevfik Rüştü

دفتر «مردوس

مکتبہ ملک و ولادتی
ایمن تبلیغاتی

T.B.L.
ARSIV

مددود مردوس
جعے

جیلیک عنوان «آگالاں تبلیغ جعے»

پارلیڈنر فٹا مرتوپنی راستدار مالک احمد کنگلی نظر سایدہ لک انسلیکل عاصی
مقداد نشکلی
میرکیم راحمہ کی کنگلی رہ ولیمی ہادیہ اینہ مکملہ میطہ خانہ نعمہ نیک آگالاں
سماں شناختیک۔

میر، ایسا رحابیہ، پیغمبر: ابراهیم، انتہا، نوران، کاسب، حفیظہ مدنی
خوشی دا، اسرار حرمہ، احتضان، حضراں یونیورسٹی، دروار شاکر بکل،

بیاناتہ تاریخی: ۱۹۷۷

مرکز ادارہ میں پیدا رکھنے والے کبیرہ اور بیوہ خاتمه امریع مخدیہ نور احمدہ،

شبذری میر قدری

بالاہ عنوان و مقداد نشکل و مرکز ادارہ میں ایڈ مؤسسریک اسلامی عور جیت طرفدن
جیتلہ قوتوںک میاد مخصوصی موجہ مقام ولائے تودیع قلنام بیاناتہ مقامیہ اشیو علم و خبر
امطا پیشہ در

جعے

مختصر افندم

جمعیتکن بیوکت عابه سی خنده تی ایجاخانی حاوی متنویکرله
ملفوون اولان رساله بی مع النکر آدم . معلمه نافع اوئن بور
خیولى ایندە مرفقیانکزى تنسى ایدر و بو وسیله ایندە نایبە لەنزا
مات ابلرم افندم .

٩٧ نشریه ثانی ١٩٦٧

رۇخۇر شەھىد

Haricliye Vekili Dr. Tevfik Rüştü B.'in mektubu

77

Selâmet Mahfil-i Muhteremi (1932) Soldan sağa doğru.
Ön sıra : Aron Adato, Dr. Hüseyin Kenan, Dr. İsmail Kenan Sunal, Dr. Bahattin
Lütifi Varnalı, Vedat Faik Başar
Arka sıra : İsmail Kapancı, Suat Faik Başar, Ahmet Sadık, Ahmet Selim, Dr. Ferit
Ramiz Öker

Büyük Maşrik de bu teşebbübü destekliyor ve Localara yaptığı tamimlerle K.:leri Cemiyete yardıma çağırıyordu. Büyük Maşrik'in 15 Nisan 1928 tarihli tamimi şöyledir :

Üs.: Muh.: ve Az.: K.:'ler,

Selâmet Mah. Muh., pek yüksek ve pek Masonî bir himmette bulunarak en zekî ve en müstäid çocuklar içinde tahsiline devam imkânnına mâlik olmayanları okutmak gayesiyle resmen müseccel ve musaddak bir Cemiyet teşkil etmiştir. «İkmâl-i Tahsil Cemiyati» namını taşıyan bu müesseseye kuvvet vermek ve yardım etmek her insanın ve bilhassa her Mason'un vecibe-i zimmeti olduğuna şüphe yoktur. Bir Mason Mahfili Muhtereminin teşebbübü ile Masonluğun yeni ve kıymelti bir yavrusu olarak vúcuda gelen bu cemiyet, hayatını temin edecek vesaiti de Masonluğun saf ve vefakâr sinesinden beklemektedir. Cemiyetin azası olmak için senede 3 -24 liralık bir taahhütte bulunmak kâfi olduğuna göre her B.: 'in bu cemiyete aza yazılımaşa şıtâb edeceği şüphesizdir. Mahafîl-i Muhtereme şâhs-i manevilerinin de bu emr-ü hayre iştirak için mezkûr cemiyete şehri muayyen bir miktar tahsis eylemeleri şayan-ı temennî dir. Bu yüksek ve kıymetdar emr-ü hayre her B.: 'in ve her Mah.: Muh.: 'in sahibinden iştiraki ve bu bapta Mah.: Muh.: 'lerce ciddî ve fiilî teşebbüsat-ı müessere icrası ricasıyla teyid-i uhuvvet olunur Üs.: Muh.: ve Az.: K.:'ler.

Kâ.: Az.:

Ancak 1928 senesinin sonlarına doğru Ankarada «Türk Maarif Cemiyeti» adı altında bir dernek kurulur. Bu yeni derneğin de bir maksadı «Yüksek tahsilini ikmâle maddî imkân bulamayan zekî ve çalışan talebeye tahsillerini bitirmek içîn tayin edilecek şeriat dahilinde muavenetta bulunmak»tir. Bu yeni cemiyet, «Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal paşa hazırlarını yüksek himayeleri ile» ve «Başvekil hazırlarının riyaset-i umumiyyelerinde» kurulmuştur. B. M. M. reisi Kâzım paşa, Başvekil İsmet paşa ile sekiz vekil, 210 meb'us, Erkân-ı Harbiye reisi Fevzi paşa bu yeni cemiyetin azası arasındadır. Aralarında bir çok M.: da vardır. Bunun üzerine «İkmâl-i Tahsil Cemiyeti» aşağıdaki kararı alarak Cemîyeit kapatır :

«..... 31 Kânunsanı 1928 tarihinde Ankarada teşekkül etmiş olan «Türk Maarif Cemiyeti», cemiyetin mekasidine daha vâsi' bir saha- da hâdim olmakta bulunduğu cihetle mezkûr cemiyetin faaliyetine halel vermemek üzere «İkmal-i Tahsil Cemiyeti»nin feshine Türk Kanun-u Medenîsinin 59 ve 69. maddelerine tevfikan karar veril- miştir.»

Selâmet Mahfilinin 1929 senesi mesaî raporu elli sene evveline ait bir örnek olarak aşağıya alınmıştır :

Muhterem Kardeşler,

1918 senesi ikinci kânununun onuncu gecesi Masonluk hayatına ayak basan Mahfilimiz bu gün 12 yaşını ikmal etmiş oluyor.

Bu gün bir senelik mesaî hulâsasını huzurunuza arzeden heyetimiz muhterem Kardeşlerin muavenet ve müzahereti sayesinde Mahfilimizin maddî ve manevî tekâmülü yolunda elinden gelen gayreti sarf etmiş olduğuna kani bulunmaktadır. Gerek aktedilen celselerde ve gerek teknis celselerini müteakkip verilen aile ziyafetlerinde daima Biraderler arasında tesanüt ve ahengin temin ve takviyesi istihdad edilmiştir. Aile ziyafetlerimizin cazibesi yalnız Mahfil Biraderlerimiz tarafından değil, diğer Mehafîl Biraderleri tarafından da takdirle karşılandığı gibi 1 kânunuevvel tarihinde Muhibban-ı Hürriyet Mahfilî ile müştereken tertib edilen danslı çayımız dahi intizamı tam da- hilinde cereyan etmiş ve muvaffakiyyetli netice vermiştir.

Mahfilimiz bu sene zarfında 24 Müptedî, 3 Refik, 2 Üstat ve 2 Matem celsezi olmak üzere cem'an 31 celse akdetmiştir. Muhterem Hifzî Tevfik B.:'imiz tarafından «Kantın felsefesi», H. Kenan B.: ta- rafından «Keyifçiler» ve «Cinnet ve karakteroloji», Asım Kermenli B.: tarafından Medeniyyet tarihinde Mabetler», Şükrû Hazım B.: tarafından «Çocuk ruhiyyatının tetkikinden alınacak içtimâî netice- leri» mevzulu konferanslar verilmiş ve Hüseyin Hüsnü, Moiz Benez- ya, Şükrû Hazım B.:'ler Masonluk hakkındaki ihtisaslarını söylemiş- lerdir. Müptedilikten Refiklige, Refiklikten Üstatlığa terfi edecek Bi- raderlerin bir ilmî tez hazırlamaları bu sene bir teamül haline getiril- miştir.

Sene başında 82 aza ile işe başlayan Mahfilimiz yeniden Teknis su- retile 16, tebennî suretile 3, istifa etmiş ve müstafî addedilmiş B.:'leri intizama iade suretile 4 aza olmak üzere cem'an 24 B.:'i sütun-

lارına ilâve eylemişlerdir. 3 B.:’in istifalarını teessürle kabule ve 3 B.:’i de devamsızlıklarına mebnî müstâfi addeylemeğe mecbur olduk. Şefik Hidayet, Moiz Fresko ve Alber Mitrani B.:’lerimiz, Kardeşlerimizi kederler içinde bırakarak Maşrik-ı Ebedîye intikal eylemişlerdir.

Bu sene zarfında 16 B.:’ımız ikinciye, 7 B.:’ımız üçüncü dereceye terfi eylemişlerdir. Hazineye ait raporumuz Emin-ül Hazine, Hasenat raporumuz da Emin-ül Hasenat B.:’ler tarafından şimdi okunacaktır.

Bu raporlardan anlaşılacığı vechile Biraderlerimiz, Masonluğa karşı gösterdikleri samîmî alâka ve hepetimize ibzal buyurdukları müzaheret hisleri tahtında hazine ile olan alâkalarını pek muntazam bir halde olarak gelecek seneye devreyedikleri gibi, hayırlı işler görmek arzusuyla Hasenat sandığımızı da şayan-ı şükran bir tarzda beslemişler ve bu suretle bir çok yetim ve dulun sevindirilmesi imkânını bahşeylemişlerdir.

Hasenat sandığımızın bu seneki varidatının beşyüzelli sekiz lira gibi mühim bir miktarı baliğ olması bize bir fikir telkn etmektedir; perakende muavenetlerden ziyade müsmir ve neticesi hissolunabilecek teşebbüslerde bulunulmasını düşünüyoruz. Hasenat sandığının hikmet-i vücudu dul ve yetim çocuklara yardım olduğuna göre kim-sesiz zekî ve cevval yavruları mekteplerde okutmakla hem onlara yardım etmiş olacağı hem debicare dul validesine evlâdının yükünün mühim bir kısmını tâhfîf etmekle de muavenet etmiş olacağız. Tabiidir ki Hasenat sandığının bir kısmını bu işe hasretmekle beraber perakende muavenetleri tamamen kapatmış olmuyoruz. Onların ifasına da mümkün mertebe gayret edeceğiz. Fakat eşedd-i lûzumunda bu fikrin tahakuku bize pek muazzze olan «İkmal-i Tahsil Cemiyeti»nin hatırlasını da yaşatacaktır. Bu teklifimizin mevkî-i müzakereye vaz’ını ve tahakkukunu yeni heyet-i muvazzafinden temennî ederiz. Bu ciheti, Mahfilin ve bilhassa intihap edilecek yeni muvazzafin B.:’lerin nazarı dikkatine arz ve kendilerine muvaffakiyyetler temennî ederken heyetimizin okunan raporlarının ve arze dilen hesabatının tasvibini hörmelterimizle rica eyleriz.

Derleyenler : Sahir ERMAN
Suha UMUR

MEHMET EMİN BEY (Sağırahmetbeyzade)

1844 - 1874

Türk yazarı. 19 Ekim 1844 (6 Şevval 1260)'ta İstanbulda doğdu. Posta Telfraf nazırı Sağır Ahmet bey diye anılan Necippaşazade Ahmet Şükrü beyin oğlu, Abdülâziz'in sadırvânı Mahmut Nedim paşanın yeğenidir. Çocukluğunda Paris'te tahsil etti. Yeni Osmanlılar (İttifak-ı Hâmiyyet) cemiyetinin kurucularından biri olarak Sultan Murad'ı isteyen gençlerle birlikte Paris'e kaçtı, orada fransızca «Liberté» gazetesine makaleler yazdı. 1870 savaşında Fransız ordusuna gönüllü asker olarak katıldı.

Namık Kemal'in yakın arkadaşlarından olan Mehmet Emin bey, Cenevrede iken de «İnkılâp» adlı türkçe bir gazete çıkarmıştı.

Amcası Mahmut Nedim paşa'nın sadriâzamlığı sırasında İstanbul'a döndü. Şiilerini «Güldan» adlı bir kitapta topladı. Çok genç yaşta girtlak kanserinden öldü.

Mehmet Emin K., 13 Şubat 1873 tarihinde İstanbulda Proodos Locasında tekris olmuşdur.

KÂZIM ÖZALP (Kâzım paşa)

1880 - 1968

Türk kumandanı ve devlet adamı. Erkânı Harbiye mektebinden mümtaz yüzbaşı olarak çıktı. Selâniye tayin edildi. Bulgar çeteçileri ile çarşıtı, İttihat ve Terakkî cemiyetine girdi. Hareket Ordusu ile birlikte İstanbul'a geldi. Selânik Vilâyeti Jandarma Alayı takip kuvvetleri kumandanı oldu. Balkan savaşına katıldı. 1. Dünya savaşında Ruslara karşı savaştı. 10. ve 3. Kafkas Fırkaları kumandanlığına getirildi. İstiklâl savaşı sırasında İstanbul Hükûmeti tarafından askerlikten çıkarıldı ve hakkında idam hükmü verildi. Büyük Millet Meclisine Karesi meb'usu olarak katıldı. İzmir Şimal Cephelesi kumandanlığının daha sonra da Kocaeli Grup kumandanlığına getirildi. Sakarya savaşına da katılan Kâzım paşa 1924'te Meclis Reisi seçildi. 1935'te ikinci defa Millî Müdafaa Vekilliğine getirildi. 1950'de Van milletvekili seçildi. 1954'te siyasetten çekildi. «Millî Mücadele» (1972) adlı bir eseri vardır.

Kâzım Özalp K., Selânikte Macedonia Rizorta Locasında tekris edilmiştir.

NAMIK İSMAIL

1890 - 1935

Türk ressami. Sanayii Nefise mektebini bitirdikten sonra Fransa'ya gitti. Paris'te Ecole Nationale des Arts Décoratif, Julian akademisi ve Cormon atölyesinde çalıştı. Birinci Dünya savaşında Türkiye'ye döndü ve Kafkas cephesinde bulundu. Genel karargâhta savaş resimleri yapan ressamlarla çalıştı. Bu eserlerini Berlin ve Viyanada sergiledi. Berlin'de Corynth ve Liebermann atölyelerinde ve müzelerde iki yıl çalıştı. Yurda döndükten sonra Güzel San'atlar Akademisi müdür yardımcılığı ve Millî Eğitim müfettişliği yaptı. 1928'de Güzel San'atlar Akademisi müdürlüğünü tayin edildi.

Bir çok sanat yazısı ve Mikelanj adlı bir incelemesi olan Namık İsmail'in resimleri, Resim ve Heykel müzesi ile Millî Eğitim Bakanlığı ve özel koleksiyonlardadır.

Namık İsmail K., Vefa Mahfelinde tekris edilmiş olup Ç. derecesi ile 23. Ocak. 1930 tarihinde Resne Mahfeline tebennî etmiştir.

SALİH MURAT UZDİLEK

1891 - 1967

Türk bilim adamı. Bahriye mektebini mülâzim olarak bitirdi. Londra'da elektrik mühendisliği öğrenimini yaparken Birinci Dünya savaşı'nın çıkması üzerine Türkiyeye döndü. Sağlığı bozulduğu için subaylikten ayrıldı, öğretmenlik yaptı. Daha sonra Mühends Mektebinde fizik profesörü ve lâboratuar şefi oldu. Teknik Üniversitede ordinarius profesörlüğe yükseldi.

1926 yılında İstanbulda Sebat Mahfelinde tekris edilmiş olan Salih Murat Uzdilek K., açılıştan sonra Müsavat Locası azasından idi.

ÖMER RIZA DOĞRUL

1893 - 1952

Türk yazarı ve gazetecisi. Öğrenimini Mısır'da yaptı, genç yaşta gazeteciliğe başladı. Tasviri Efkâr, İkdam, Akşam, Millet, Tan ve Cumhuriyet gazetelerinde siyasi konularda yazılar yazdı; 1950'de Konuya milletvekili olarak T.B.M.M.'ne girdi. Başlıca eserleri : Müslümanlık nedir? (1933), İslâm Tarihi (1935), Yeryüzündeki dinlerin tarihi (1938), Kanlı gömlek (1944), Cennet fedaîleri (1944), Ekber (1944), İslâmın özü ve Kur'anın ruhu (1946), İslâmiyetin geliştirdiği tasavvuf (1948), Ana davalarımız, ana prensiplerimiz (1949), Kur'an nedir (1967).

12 Ekim 1926 tarihinde İstanbulda Selâmet Mahfelinde tekris edilmiş olan Ömer Riza Doğrul K., açılıştan sonra Doğuş Locası azasından idi.

KEMAL SALİH SEL

190 - 1975

Türk gazetecisi. İstanbul üniversite Eczacılık Fakültesinde okurken Yunus Nadi'nin başyazarlığını yaptığı Tasviri Efkâr gazetesinde çalisamağa başladı. Sonra Yunus Nadi tarafından kurulan Yeni Gün gazetesine geçti. İstanbul'un işgali sırasında öğrenimini yarım bırakarak Ankara'ya gitti, oraya taşınan Yeni Gün gazetesinde genç yaşta yazı işleri müdürü oldu, bu arada parlamento muhabirliği de yapıyordu. 1924'te Cumhuriyet gazetesi kurulunca yazı işleri müdürlüğünne getirildi. Haftalık Mecmua, Aylık Mecmua ile Roman gazetesi ve Haftada Bir Gün adlı dergileri çıkardı.

Türkiyedeki Masonluk tarihi ile ilgili kıymetli araştırmaları olan Kemer Salih Sel K., 24 Eylül 1925 tarihinde Resne Mahfelinde teknis edilmiş olup, açılıştan sonra Müsavat Locası azasından idi.

FRANCISCO CALVO

1820 - 1890

Katolik rahibi, askerî papas, Costa Rica'da San Jose'katedrali başrahibi.

Peru'nun Collao şehrinde Cruz Austral locasında 1862 de teknis edilmiş olup, Spanya B.L.dan aldığı bir beratla halen San Jose'de çalışmaktı bulunan 16 numaralı Caridad locasını kurdu.

Bundan başka Orta Amerika Y. Ş.nın da kurucusu ve ölünceye kadar H.B.A. oldu. San José'deki 15 numaralı loca halen Francisco Calvo'nun adını taşımaktadır.

ANDRE MICHEL chevalier de RAMSAY

1686 - 1743

İngiltere Veliahtı Jacques III'ün çocukların eğiticisi.

Fénelon'un etkisile katolik olduktan sonra Fransa kral naibi Philippe d'Orleans asilzadeliğe kabul edilmiştir.

Westminster'deki Yard sarayında Horn Locasında 1730 martında

tekris edildikten sonra meşhur bir **Discours'u** kaleme almış, bunun 1737 martında Paris localarında bir konuşma haline getirmek istemişse de, dışişleri bakanı Kardinal Fleury buna engel olmuştur. Ancak bu metnin masonluk tarihinde ve özellikle yüksek derecelerin teşkilinde büyük önemi olmuştur.

JOSEPH LEOPOLD SIGISBERT HUGO

1713 - 1828

General ve askerî yazar. Victor Hugo'nun babası. Elbe adasındaki Amis'de l'Honneur L. üyelerinden.

TITO SIGNORELLİ

1875 - 1958

Protestan rahibi, İtalya'da Metodist Kilisenin başmüfettişi. Faşist dönemde Milano'daki İnsanlık ve Terakki L.U.M. i olmuş, 1943 te Y. Ş.nın yeniden kurulmasının öncüsü ve 1946 dan 1949 a kadar da H.B.A. olmuştur.

GIUSEPPE MISSORİ

1829 - 1911

Garibaldi gönüllülerinin suvari kumandanı olup Milazzo'daki muharebede Garibaldi'nin hayatını kurtardı.

Garibaldi'nin teklifi üzerine 1862 de Palermo'da tekris edildi.

CHRISTIAN X

1870 - 1947

1912 den ölümüne kadar Danimarka ve 1918 den 1944 e kadar da İzlanda kralı.

Babası Frederik VIII in ölümü üzerine Danimarka Millî B. L. B. Ü. olmuş ve bu görevde hayatı boyunca kalmıştır. 1946 da İngiltere Birleşik B. L. tarafından fahri Önceki B. Ü.lığa getirilmiştir.

CHARLES XV

1826 - 1872

1859 dan 1872 ye kadar İsveç kralı İsveç B.L. B.Ü. ve EKSR nin 33. derecesi.

DUİLIO GIACCI

1887 - 1954

İtalyan hâkimlerinden. Faşizm döneminde mason olup olmadıkları hakkında bütün memurlara sorulan soruyu en cesur bir şekilde cevaplandırmakla ün salmıştır. Gerçekten Viterbo şehrindeki Nino Bixio locası 1923 te kendisinin tekrisine karar vermiş, fakat masonlar hakkında yapılan takibat bu kararın yerine getirilmesine engel olmuştu. Bu itibarla sorulan suale mason olmadığı şeklinde cevap vermesi mümkünken, Mason olduğunu açıkladı ve bu yüzden memuriyetten azledildi.

26 eylül 1946 da Ravenna şehrindeki 108 numaralı Dante Alighieri L.da tekris edilmiş, 17 Mart 1948 de ustalıkla yükseltilmiştir. Ölürken kardeşlerinin etrafında toplanmasını istemiş ve onları birlik ve ahenk içinde çalışmaya teşvik ederken son nefesini vermiştir.

RAYMOND (Romain de) SEZE

1748 - 1828

Avukat

Tronchet ve Malesherbes'le birlikte Convention huzurunda XVI Louis'yi savunmuş ve 9 Thermidor olayları sayesinde idam edilmekten kurtulmuştur. Restauration'dan sonra Fransız Yargıtayı Birinci Başkanı olmustur.

Les Neuf Soeurs L. üyesi idi.

LOUIS XVIII

1755 - 1824

Fransa kralı.

Provence kontu olduğu sırlarda, 1784 te, tekris edilmiştir.

PHILIPPE MOUNTBATTEN (Edimburg Dükü)

1921 -

İngiltere Kraliçesi Elizabeth II nin eşi.

5 Aralık 1952 de Londra'da 2612 numaralı Navy Lodge'de teknis edilmiştir.

ADLAI E. STEVENSON

1835 - 1914

ABD nin 23. Başkan yardımcısı.

1858 de halen faaliyette bulunmayan 82 numaralı Metamor L.de teknis edilmiş, daha sonra Illinois'deki 43 numaralı Bloomington L.a tebenni etmiş ve 1874 te bu L.nın Ü. M.i olmuştur. Illinois B.L. da B.H.lik görevini yapmıştır.

**Duvarcılar ne san'at içinde ne kendi aralarında
Ne efendi, ne uşak değil fakat aziz kardeş
Olarak birbirlerine hitap edeceklerdi,
Çünkü hepsi iyi aileden gelmişlerdi.
Bu suretle, geometriyi iyi bilmek sayesinde
Masonluk san'atı doğmuş oldu.
Usta Euclides Mısır ülkesinde
Bu geometri san'atını böyle kurdu.**

REGUIS'den

Bilinmiyenlerden Biri... "1885 - 1964,"

Halil İbrahim GÖKTÜRK

Görüntüsüz Bir Kişi :

Bundan on üç yıl öncesiydi. Köşesinde sessiz ve görüntüsüz bir kişi yaşardı. Tıpkı arılar gibi petek doldurur, böcekler gibi koza örerdı. Bir gün bu sessiz yaştanın ardından bir gazete-de şunlar yazıyordu :

«Her ölümlüye nasip olmayan bir hafıza gücü; Özelliğle tarihe bağlı derin bir kültür kovası; İçi, dışına uyumlu dürüst bir ahlâk; karşılıksız insancıl bir sevgi ve saygı üzerine kurulu alçak gönüllü sırcı bir köşk; zamanın

Yurt, Ulus ve Görev temelli üçgen potasında yoğurulmuş maddeden ve bencillikten uzak ulu bir ruh göctü...»

O yıllarda bu satırların yazarı ulaşılmaz nitelikleri için bu «Göçen Ruh»a karşı derin bir hayranlık duymaktaydı. İşte bu anlatımlar, o duygularını düşüncelerin içten kopup gelen nâcîs şükran değişleridir. Halbuki aslında gerçek bir bakışla, bu yazılar, dünkü bir «Harici-nin», mesleğini hiç tanımadan eski bir Ma.: nu anlatışı değil mi? Daha bir «harici», onun

dünyadan ayrılışıyla gerisinde bıraktığı acı boşluğu belirtmeye çabalamaktadır. Sadece dıştan görebildiği ve içten duyabildiğince... Zira O'nun Ma.: olduğunu ailesi bile ancak son günlerinde öğrenebilmiştir.

Meğer görüntünden, Öze yol varmış...

Yine zamanın bölgesel gazete-lerinde, bu gösterişsiz insan için, «Meçhul Ululardan Biri..» ve «Ispartalı Nuri Katırcioğlu' nun Ardından...» başlıklı bazı yazılar da çıkmıştı. Ayrıca ölü-münden iki yıl önce kendisiyle yapılmış bir röportaj şimdi eli-mizde bulunmaktadır.

BİR RÖPORTAJDAN KALAN-LAR :

Ankarada 6.8.1962 tarihinde kendi ağızından dinlediğimiz bi-yografisi şöyle özetlenebilir :

«9 Eylül 1885 de Isparta'da doğmuşum. İlk ve İdadi okullarını orada okudum. 28 Şubat 1900 günü Heybeliada Bahriye Mek-tebine girdim. Devrin Deniz Harp Okulundan 1907 de mezun oldum. Meşrutiyetin 1908 de ilâ-nı üzerine üsteğmen rütbesiyle Donanmaya katıldım. Demek ki Mutlakiyet, Meşrutiyet ve Cum-huriyet dönemlerinde Donan-mada kaldım. Sonra bir süre ge-

Isparta'nın aşığı Nuri Katırcioğlu

ri hizmette bulundum. Nihayet 1937 yılında emekliye ayrıldım. Hayatım boyunca başlıca ugra-şım kitaplarım ve tarihî araştırmalarım olmuştur. Şimdi göz-lerim zayıfladığından iyi oku-yamıyorum. Çok şükür başka bir sıkâyetim de yok sayılır. E-ser denince : benimkiler, eser olarak önemli şeyler sayılmaz. Mamafih değerse bir kaçından bahsedelim. : «Büyük Ruhlar», «Bütünyle Isparta», «Hüseyin Avni Paşa'nın hayatı», «Türk Atasözleri», Deniz Haritacılığının Tarihçesi», Katırcioğlu Ne-sil Kitabı, makaleler vs....»

BİYOGRAFİDEKİ BOŞLUKLAR DOLDURULURSA

Şimdi bu kısa ve taslak biyo-grafiyi genişleterek boşluklarını doldurmaya çalışalım :

Üs.: Nuri Katırcioğlu, döneminin İstanbul Zirat Bankası Genel Müdürü Jön Türk ve İttihad'çılardan Isparta Meb'usu Ağlarcızade Ispartalı Hakkı'nın yeğenidir. Ağlarcızade Hakkı Üs.: aynı zamanda arı Türkçenin öncülerinden sayılması gereklidir. «Köyümden Geliyorum» adlı gezi kitabı 1913 lerde Tanın Gazetesinde yayınlanmıştır. Her iki Üs.:ın da Derneğimize ne zaman girdikleri ve nasıl çalışıkları arşivimizden araştırılmaya değer sanırız.

Üs.: Katırcioğlu, daha Yüzbaşı iken Donanma Cemiyetine, Bahriye Nezareti adına üye seçilir. Birinci Dünya Savaşında, Deniz Erat Eğitim Merkezi ile Denizaltı Kumanda Kurslarında görevlidir. Dayısı Üs.: Hakkı aracılığıyla daha Bahriye Mektebi sıralarındayken İttihad ve Terakki'ye girmiştir. Devrin ünlü edebiyat ve fikir adamlarının bulunduğu düzenli sohbet toplantılarına katılır. Mütarekeyle İstanbul işgâle uğrayınca, Anadolu Hükümeti yanında ve MM. Gurubunda çalışır. «Temel Reis» adıyla, İstanbul'dan Anadoluya motor ve takalar içinde silâh ve cephane kaçırır. Bir yan dan da Balta Limanında Damat Ferit Paşa yaılısında «Tenekeci Mustafa Usta» takma adıyla istihbarat görevinde bulunur.

Kurtuluş Savaşından sonra yalnız İstiklâl madalyasıyla ödüllendir, başka hic bir şey istemez. Mecidiye Gemisine atanır. Cumhuriyetin ilk yıllarda Ankara da kurulan Harita Genel Müdürlüğü Hidrografi Dairesinde çalışır. Nihayet 1937 yılında yaş haddinden emekliye ayrılır. Ve köşesine çekilir. ■

SONA DOĞRU

Ölümüne degen süren yıllarda, Ankaradaki bir avuç seçkin dos tu arasında sıcak bir sevgi ve saygı hâlesi içinde yaşamıştır. Belli zamanlarda belli kişilerden oluşan ev toplantıları yapı lirdi. Son günlerine yetiştiğimiz bu fikir ziyafetleri sanki birer adsız «Kardeşlik Zinciri» halkalarıydı. Neyazık ki onunla beraber bu zincir de koptu. O zengin sofralar da onunla beraber göçüp gittiler.

Haftalık toplantılar dışındaki zamanını, okuma ve yazmakla geçirirdi. İleri yaşına rağmen Ispartalı yoksul çocuklara An karada bir öğrenci yurdu yaptırılması için ön plânda çalışmıştır. Hatta üç çocuklu ailesi bir eve sahip değildi. Bu gün de yoktur.

Atası Katırcioğlu, Evliya Çelebi'nin dostuymuş. O noktadan

başlayan «Soy Kitabı» orijinal bir araştırma belgesiydi. Ne ga-
riptir ki bu Soy Kitabında ken-
dine ait sayfayı, ömür sonun-
dan bir kaç gün önce elleriyle
doldurmuştu.

Bu insan, boğaz kanseri teşhi-
siyle yattığı Ankara Gülhane
Askerî Hastanesinde 24-4-1964
günü dünyaya gözlerini yum-
muştur.

Katırcioğlu Üs.: dan bu gün
artık elimizde hemen hemen hiç
birşey kalmamıştır. Çünkü araş-
tırmalarımız sonucunda miras-
çlarının, merhuma ait bütün
belgeleri ve değerli kitaplarını
yaktığını üzüntüyle öğrenmiş
bulunuyoruz.

Ancak vefatından hemen son-
ra ailesinden dinlediğimiz ve
bizi çok duygulandıran şu olayı
anlatmadan geçemeyeceğiz :

Üs.: Katırcioğlunu, ağır hasta-
lığı sırasında Askerî Hastane-
de bir KK. ler gurubu ziyaret
eder. Bunlardan birisi C. M.
Altar Üs.: dir. Kendisine ve
ailesine, maddî bir yardım veya
bir ev alma önerisinde bulu-
nurlar. O esnada zaman zaman
komaya girip çıkan Üs.: bu
öneriye karşı :

— «Böyle bir yardımı daha yok-
sul KK.: lerimize veriniz. Be-
nim ve ailemin çok şükür bir
ihtiyacımız yoktur.»

cevabını vermekle yetinmiştir.

ARAMIZDAN AYRILANLAR

A d i	Doğumu	Tekris tarhi	Son Locası	Eb. Maş.'a intikalı
Halim Pınar	Edirne, 1904	22. 3.1950	Atlas	1.12.1976
İbrahim Peyman	İstanbul, 1923	2. 1.1974	Gün	22.12.1976
Sadullah Tarhan	Manastır, 1907	15. 6.1972	Yükseliş	22.12.1976
Armand Mossé	Marsilya, 1885	1911	Atlas	28.12.1976
İzzet Berk	İstanbul, 1902	24. 6.1935	Libertas	31.12.1977
S. Sırrı Tümer	İstanbul, 1897	1930	Müsavat	1. 2.1977
Osman Necdet Tuncay	İzmir, 1925	1.10.1974	Nur	2. 1.1977
Şemsettin Güler	Ünye, 1919	24. 3.1956	Devrim	2. 1.1977
Falk Bagana	İstanbul, 1928	24.10.1975	Ümit	16. 1.1977
Sezai Kutay	Sivas, 1919	24.10.1957	Hisar	17. 2.1977

Eb.: Maş.:'a intikal eden Kardeşlerimize Ev.: Ul.: M.:ndan sonsuz mağfiret, ve kederli ailelerine ve bütün Kardeşlerimize sabırlar dileriz.

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ — HER ŞEY YAŞAR

MİMAR SİNAN Dergisi için gönderilecek yazılar hakkında ricalarımız:

1. (DIN A 4) TSE **21x29.7** cm boyunda yazı kâğıdı kullanınız.
2. Makina ile **seyrek satır** yazınız,
3. Biri orijinal olmak üzere, **iki nüsha** gönderiniz.
4. **Yazı'nın adını ve tarih koymayı unutmayın,**
5. Kendi **adınızı ve adresinizi** de, hemen yazı adından sonra sıralayınız.
6. **Tercüme ise, yazı sahibinin adı ve nerede, hangi tarihte** yayınlandı,
7. **Telif ise, faydalandığınız ana kaynakları** da, yazının sonunda bildiriniz,
8. **Altı sayfayı aşan (200 kelime)** yazıların ayrı **sayırlara bölünmesi** mümkünür; sakıncası varsa, onu da bir ek notla bize hatırlatınız.
9. Bir iki misra'dan fazla şaire yer vermeyiniz,
10. Resim varsa, iyi çekilmiş, siyah **beyaz, parlak** kâğıda ve **6x9** cm. (dahil) den **büyük ölçülü** resimler gönderiniz.
Çizgi şekiller için de **siyah çini** mürekkebi ve **şeffaf resim** kâğıdı kullanınız,
11. Basılmayan yazılar **geri verilmez.**
12. Muhabere Adresi : Mimar Sinan, Nuruziya Sokak 21
Beyoğlu, İstanbul'dur.

